

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Επετειακή Διαδικτυακή Εσπερίδα ΕΛΙΣΜΕ

(Πέμπτη 5 Μαΐου 2022) με Θέμα :

“Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ”

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Συντονιστής : Θεόδωρος Γιαννιτσόπουλος Αντιππέρarchος
(Μηχανικός Ηλεκτρονικός) ε.α., Επίτιμος Διευθυντής Γ' Κλάδου
του ΓΕΑ και μέλος του ΕΛΙΣΜΕ

Εισηγητές : Δρ. Κωνσταντίνος Φωτιάδης, Καθηγητής ΑΠΘ -
Κοσμήτορας Παιδαγωγικής Σχολής Φλώρινας με θέμα "Η
Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου"

Δρ. Άννα Κωνσταντινίδου, Επιστημονική Συνεργάτης του
ΑΠΘ και μέλος του ΕΛΙΣΜΕ με θέμα " Πόντος Ιστορία και
Πολιτισμός "

Γιώτα Ιωακιμίδου, Καθηγήτρια Φιλολόγος Μέσης Εκπαίδευσης,
Επιστημονική Συνεργάτιδα Πανεπιστημίου "Μακεδονία" και
"Κομοτηνής " για την Ποντιακή Διάλεκτο, με θέμα " Η Ποντιακή
Διάλεκτος - Η Κιβωτός του Ομήρου "

Σάββας Καλεντερίδης, Ταξίαρχος ε.α. Αναλυτής
Γεωστρατηγικής με θέμα " Το Αντάρτικο του Πόντου "

Αντιπρ. Μέλη, Φίλοι και Φίλοι
Σας προσκαλούμε στην Επιστημονική Συνεργασία με θέμα
Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ
Συντονιστής: Θεόδωρος Γιαννιτσόπουλος, Αντιππέρarchος (Μηχανικός Ηλεκτρονικός) ε.α., Επίτιμος Διευθυντής Γ' Κλάδου του ΓΕΑ και μέλος του ΕΛΙΣΜΕ.

Πέμπτη 5 Μαΐου 2022 και ώρα 18.00 μ.μ.

Πρόγραμμα Προβλεπόμενων ομιλιών:

- Δρ. Κωνσταντίνος Φωτιάδης, Καθηγητής ΑΔΘ Κοιτώντας Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας με θέμα «Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου».
- Δρ. Άννα Κωνσταντινίδου, Επιστημονική Συνεργάτης του ΑΔΘ και μέλος του ΕΛΙΣΜΕ με θέμα «Πόντος, Ιστορία και Πολιτισμός».
- Δρ. Γιώτα Ιωακιμίδου, Καθηγήτρια Φιλολογίας Μέσης Εκπαίδευσης, Επιστημονική Συνεργάτιδα Πανεπιστημίου «Μακεδονία» και «Κομοτηνής» για την Ποντιακή Διάλεκτο με θέμα «Η Ποντιακή Διάλεκτος Η Κιβωτός του Ομήρου».
- Σάββας Καλεντερίδης, Ταξίαρχος ε.α., Αναλυτής Γεωστρατηγικής με θέμα «Το Αντάρτικο του Πόντου».

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΓΝΩΜΗ / ΜΑΡΤΪΣ (ΜΑΡΤΙΟΣ) 2022

10 Ζητήματα Γενοκτονίας

Αξιότιμοι αναγνώστες και φίλοι της «ΠΟΝΤΙΑΚΗΣ ΓΝΩΜΗΣ»,

Είμαστε στην ευχάριστη θέση να σας ενημερώσουμε ότι την Πέμπτη 5 Μαΐου 2022 το Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών (ΕΛΙΣΜΕ), στο πλαίσιο των δράσεων του παγκόσμιου Ελληνισμού για την αναγνώριση της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου, διοργανώνει διαδικτυακή Εσπερίδα με θέμα «Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου».

Η Εσπερίδα θα πραγματοποιηθεί από 18:00 έως 21:00, με αξιοποίηση της εφαρμογής ZOOM και ταυτόχρονη παρουσίασή της μέσα από το YouTube. Σχετικοί κωδικοί εισόδου στις εφαρμογές ZOOM και YouTube θα αναρτηθούν μια εβδομάδα πριν από την εκδήλωση στην ιστοσελίδα του ΕΛΙΣΜΕ (www.elisme.gr/gr/).

Το Πρόγραμμα της Εσπερίδας με θέματα - εισηγήσεις, σειρά παρουσιάσεων - εισηγητές και συντονιστή έχει ως ακολούθως:

- 1/ Κήρυξη Έναρξης Εσπερίδας, ο Πρόεδρος του ΕΛΙΣΜΕ, Αντγος (ε.α.) κ. Ιωάννης Μπαλτζώης
- 2/ Εισαγωγική Τοποθέτηση - Παρουσίαση Προγράμματος - Εισηγητών, συντονιστής Αντιπρόεδρος (Μηχανικός) ε.α. κ. Θεόδωρος Γιαννιτσόπουλος, μέλος ΕΛΙΣΜΕ
- 3/ Ύμνος Ποντίων στην Πατρίδα -

«Την Πατρίδα μ' έχασα»

- 4/ «Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου» διάρκειας 60 λεπτών, εισηγητής ο καθηγητής κ. Κωνσταντίνος Φωτιάδης
- 5/ «Πόντος - Ιστορία και Πολιτισμός» διάρκειας 20 λεπτών, εισηγήτρια η επιστημονική συνεργάτιδα του ΑΠΘ κα Άννα Κωνσταντινίδου, μέλος ΕΛΙΣΜΕ
- 6/ «Η Ποντιακή Διάλεκτος - Η Κιβωτός του Ομήρου» διάρκειας 20 λεπτών, εισηγήτρια η καθηγήτρια κα Γιώτα Ιωακείμиду
- 7/ «Το Αντάρτικο του Πόντου» διάρκειας 20 λεπτών, εισηγητής ο Συναγματούχος ε.α. κ. Σάββας Καλεντεριδής
- 8/ Θα ακολουθήσουν ερωτήσεις από το κοινό και απαντήσεις από τους εισηγητές, διάρκειας 40 λεπτών

Η διοργάνωση της σημαντικής αυτής Εσπερίδας από το ΕΛΙΣΜΕ αποτελεί πράξη καθήκοντος και απόδοσης τιμής και μνήμης προς όλους τους Έλληνες του Πόντου, που χάθηκαν βίαιως και ξεριζωμένοι από την Πατρίδα, όταν στις 19 Μαΐου 1919, αποφράδα ημέρα για τον Ελληνισμό του Πόντου, ο Μουσταφά Κεμάλ πάτησε το πόδι του στη Σαμσούντα και ξεκίνησε και τυπικά την τελευταία και πιο άγρια φάση του σχεδίου της Γενοκτονίας τους.

Ταυτόχρονα αποτελεί το καλύτε-

ρο μνημόσυνο και τη μέγιστη απόδοση σφειλόμενης τιμής και επιβράβευσης των προγόνων μας, για το πνεύμα ελευθερίας, ανεξαρτησίας και ανυπακοής τους στα τάγματα εργασίας και τις αναγκαστικές επιστράτευσεις των Οθωμανών, και ταυτόχρονα αποτελεί την καλύτερη παρακαταθήκη αρχών και αξιών αλλά και σφυρηλάτησης του σθένους και του ηθικού των επερχόμενων γενεών, που τόσο αναγκαία είναι στις μέρες μας, με τις δυσκολίες που βιώνουμε ως χώρα, αλλά και τις τάσεις επανάληψης αναθεωρητισμού, αυταρχικών συμπερι-

φορών όπως και γενοκτονίας λαών εκ μέρους της Τουρκίας.

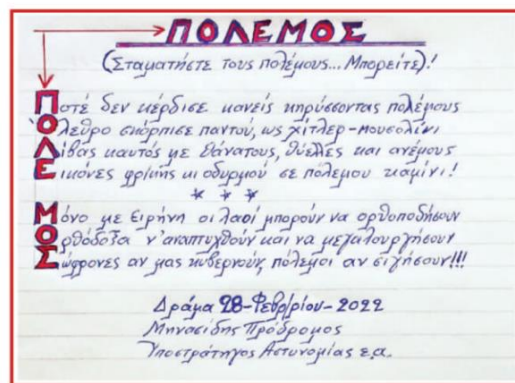
Η εκδήλωση τιμά όλους τους Έλληνες και ιδιαίτερα όλους τους Ποντίους στην καταγωγή και μας διδάσκει τη σημαντική ευκαιρία να τιμήσουμε με τη συμμετοχή μας τη μνήμη των προγόνων μας. Σας περιμένουμε όλους.

Εκ μέρους του ΔΣ του ΕΛΙΣΜΕ, ο συντονιστής της Εσπερίδας και μέλος ΕΛΙΣΜΕ,

Αντιπρόεδρος (Μηχανικός) ε.α. Θεόδωρος Γιαννιτσόπουλος

Επίτιμος Διευθυντής Γ' Κλάδου του ΓΕΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Κυρίες και κύριοι καλησπέρα σας,

Χριστός Ανέστη - Χρόνια Πολλά και Καλά με υγεία, ευδαιμονία και χαρά σε εσάς και τις οικογένειές σας.

είμαι ο Αντιπρόεδρος ε.α. Θεόδωρος Γιαννιτσόπουλος, μέλος του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών (ΕΛΙΣΜΕ).

Κήρυξη Έναρξης Εσπερίδας από τον Πρόεδρο του ΔΣ του ΕΛΙΣΜΕ Αντιστράτηγο ε.α. Ιωάννη Μπαλτζώη

Είμαστε έτοιμοι να ξεκινήσουμε την εσπερίδα μας. Προσκαλώ τον Πρόεδρο του ΔΣ του ΕΛΙΣΜΕ Αντιστράτηγο ε.α. Ιωάννη Μπαλτζώη, να λάβει το λόγο και να κηρύξει την έναρξη.

Κύριε Πρόεδρε έχετε το λόγο!!

Αξιότιμα μέλη φίλες και φίλοι του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών (ΕΛΙΣΜΕ) , μέλη και φίλοι των Ποντιακών Συλλόγων Ελλάδας και των Ποντιακών Συλλόγων του αποδήμου Ελληνισμού, που παρακολουθείτε τη σημαντική αυτή Επετειακή διαδικτυακή Εσπερίδα ζωντανά μέσα από την εφαρμογή ZOOM ή του YOU TUBE καθώς και όσοι θα την παρακολουθήσετε αργότερα, ένεκα διαφοράς ώρας ή ανελαστικής σας υποχρέωσης, μέσα από το YOU TYBE, καλησπέρα σας.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Κυρίες και κύριοι η διοργάνωση της σημαντικής αυτής Εσπερίδας από το ΕΛΙΣΜΕ αποτελεί πράξη καθήκοντος και απόδοσης τιμής και μνήμης προς όλους τους Έλληνες του Πόντου, που χάθηκαν ξεριζωμένοι από την Πατρίδα, όταν στις 19 Μαΐου 1919, αποφράδα ημέρα για τον Ελληνισμό του Πόντου, ο Μουσταφά Κεμάλ πάτησε το πόδι του στη Σαμψούντα και ξεκίνησε και τυπικά την τελευταία και πιο άγρια φάση του σχεδίου της Γενοκτονίας τους.

Ταυτόχρονα αποτελεί το καλύτερο μνημόσυνο και τη μέγιστη απόδοσης οφειλόμενης τιμής και επιβράβευσης των προγόνων μας, για το πνεύμα ελευθερίας, ανεξαρτησίας και ανυπακοής τους στα τάγματα εργασίας και τις αναγκαστικές επιστρατεύσεις των Οθωμανών και ταυτόχρονα αποτελεί την καλύτερη παρακαταθήκη αρχών και αξιών αλλά και σφυρηλάτησης του σθένους και του ηθικού των επερχόμενων γενεών, που τόσο αναγκαία είναι στις μέρες μας, με τις δυσκολίες που βιώνουμε ως Χώρα αλλά και τις τάσεις επανάληψης αναθεωρητισμού, αυταρχικών συμπεριφορών αλλά και γενοκτονίας λαών εκ μέρους της Τουρκίας.

Η εκδήλωση τιμά όλους τους Έλληνες και ιδιαίτερα όλους τους Ποντίους και δίδει σε όλους μας τη σημαντική ευκαιρία να τιμήσουμε με τη συμμετοχή μας, τη μνήμη των προγόνων μας.

Έχουμε μαζί μας τους πλέον ειδικούς για τα θέματα της εσπερίδας μας, όλους πόντιους στην καταγωγή όπως τον Δρ Κωνσταντίνο Φωτιάδη στο θέμα : «Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου», που αποτελεί και το κεντρικό θέμα μας, την Δρ Άννα Κωνσταντινίδου και μέλος του ΕΛΙΣΜΕ στο θέμα «Πόντος – Ιστορία και Πολιτισμός», την Δρ Παναγιώτα – Γιώτα Ιωακειμίδου στο θέμα «Ποντιακή Διάλεκτος – Η Κιβωτός του Ομήρου» και τον Ταξίαρχο ε.α και Γεωπολιτικό Αναλυτή κύριο Σάββα Καλεντερίδη στο θέμα «Το αντάρτικο του Πόντου ».

Δεν θα πω εγώ περισσότερα πράγματα, για τα θέματα που έχουμε συμπεριλάβει στην εσπερίδα μας. Θα αφήσω να μιλήσουν οι ειδικοί και θα δώσω τον λόγο στο συντονιστή της

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

εσπερίδας μας Αντιπτέραρχο ε.α Μηχανικός Ηλεκτρονικό
Θεόδωρος Γιαννιτσόπουλος και μέλος του ΕΛΙΣΜΕ , αφού
προηγουμένως παρουσιάσω ένα σύντομο βιογραφικό του :

Ο Αντιπτέραρχος Μηχανικός Εν Αποστρατεία **Θεόδωρος Γιαννιτσόπουλος** γεννήθηκε στη Βεγόρα Αμυνταίου, είναι Πόντιος στην καταγωγή από το Αλτίνογλου Τσιφλίκ της Σεβάστειας, με παππού τον αντάρτη καπετάν Παύλο του αντάρτικου του Πόντου, που ενέταξε την ομάδα των ανταρτών του Αλτίνογλου Τσιφλίκ, στο αντάρτικο σώμα του Πρωτοκαπετάνιου Κοτζά Αναστάς (Αναστάσιου Παπαδόπουλου) από την Έρμπα, του γνωστού Πόντιου Κολοκοτρώνη.

Αποφοίτησε από τη Σχολή Ικάρων - Τμήμα Μηχανικών το 1979, με την ειδικότητα του Μηχανικού Τηλεπικοινωνιών - Ηλεκτρονικών. Στις σπουδές του συμπεριλαμβάνονται η αποφοίτησή του από τη Σχολή Πολέμου Αεροπορίας, από το Αεροπορικό Πανεπιστήμιο της Αμερικής ως Εκπαιδευτής, από σχολεία NATO ως εκπαιδευτής συστημάτων RADAR, από σχολεία εξειδίκευσης ως Προγραμματιστής Επιχειρησιακού Λογισμικού συστημάτων Αεράμυνας, Επικοινωνιών και Ηλεκτρονικών Υπολογιστών. Επιπλέον είναι τελειόφοιτος του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΑΣΟΕΕ).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Υπηρετήσε σε όλο το φάσμα και επίπεδα δραστηριοτήτων LOGISTIGS, υποδομών και Τεχνικής Υποστήριξης των Οπλικών Συστημάτων, Συστημάτων RADAR και Αεροσκαφών της Πολεμικής Αεροπορίας.

Διετέλεσε :

Διοικητής στην 128 Σμηναρχία Εκπαίδευσης Τηλεπικοινωνιών Ηλεκτρονικών, αρμόδιος για παροχή εκπαίδευσης όλων των επιπέδων ηλεκτρονικών συστημάτων και πληροφορικής στην ΠΑ.

Διευθυντής Γ' Κλάδου στη Διοίκηση Αεροπορικής Υποστήριξης αρμόδιος για θέματα LOGISTICS και ολοκληρωμένης υποστήριξης οπλικών συστημάτων και αεροσκαφών της ΠΑ και

Διευθυντής Γ' Κλάδου του ΓΕΑ, αρμόδιος για θέματα Logistics και Υποδομών της Πολεμικής Αεροπορίας.

Παράλληλα του ανατέθηκε η ευθύνη υλοποίησης, ως Program Manager, προγραμμάτων οπλικών συστημάτων της ΠΑ όπως : Αναβάθμισης των συστημάτων AVIONICS των Αεροσκαφών F - 4 PI 2000, FLIGHT SIMULATOR των Αεροσκαφών F – 16 και RADARS S-743 D και HR-3000 του συστήματος Αεράμυνας της χώρας.

Επιπλέον των καθηκόντων του διετέλεσε για δύο χρόνια Εθνικός Αντιπρόσωπος στο Διοικητικό Συμβούλιο Διευθυντών (BOD) των Οργανισμών NAPMO των αεροσκαφών AWACS στην Ολλανδία και NAMSΟ, συντήρησης και εφοδιασμού του NATO στο Λουξεμβούργο και τοποθετήθηκε για δύο χρόνια στην Ολλανδία, στο φορέα του NATO Υποστήριξης και διαχείρισης των αεροσκαφών AWACS.

Αποστρατεύθηκε το Μάρτιο 2010, με τελευταία τοποθέτηση αυτή του Διευθυντή Γ' Κλάδου του ΓΕΑ, Logistics και Υποδομών της Πολεμικής Αεροπορίας, με το βαθμό του Αντιπτεράρχου ε.α. και

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

του απονεμήθηκε ο Τίτλος (ε. τ.) του Επιτίμου Διευθυντή Γ' Κλάδου του ΓΕΑ.

Κύριε Γιαννιτσόπουλε έχετε τον λόγο .

Κύριε Πρόεδρε σας ευχαριστούμε πολύ για την τοποθέτησή σας .

Σας ευχαριστώ πολύ για τα καλά σας λόγια, για την τιμή και την εμπιστοσύνη σας στο πρόσωπό μου, να αναλάβω τον συντονισμό της εσπερίδας μας.

Καλωσόρισμα και παρουσίαση διακεκριμένων συμμετεχόντων στην εσπερίδα

Αξιότιμα μέλη φίλες και φίλοι του ΕΛΙΣΜΕ, μέλη φίλες και φίλοι των Ποντιακών Συλλόγων στην Ελλάδα και των Ποντιακών Συλλόγων του αποδήμου Ελληνισμού, σας καλωσορίζω στην εσπερίδας μας.

Επιτρέψτε μου να σας παρουσιάσω τους εκπροσώπους Φορέων της Χώρας και Ποντιακών σωματείων, Ομοσπονδιών , Λεσχών, Επιτροπών της Χώρας και του αποδήμου Ελληνισμού, που είναι μαζί μας και μας τιμούν με την παρουσία τους :

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Ο αξιότιμος Υφυπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων αρμόδιος για θέματα Ανωτάτης Εκπαίδευσης και Αναπληρωτής καθηγητής του Διεθνούς Δικαίου και Εξωτερικής Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο κύριος Άγγελος Συρίγος, ο οποίος λόγω ανειλημμένων υποχρεώσεων δεν είναι αυτή τη στιγμή συνδεδεμένος και μας στέλνει τον χαιρετισμό του με ένα μικρό βίντεο . Ας τον ακούσουμε...

Όπως στο βίντεο με Μήνυμα από τον κ. Συρίγου στο CD της Εσπερίδας..

Ευχαριστούμε πολύ τον κύριο Υφυπουργό για τον θερμό χαιρετισμό του !!!

Είναι μαζί μας από το Μόντρεαλ του Καναδά ο Δρ Θεόδωρος Χαλάτσης Πρόεδρος και ο Δρ Κώστας Πάππας, Αντιπρόεδρος και Γραμματέας του Εθνικού Ελληνοκαναδικού Κογκρέσο με όλα τα μέλη του Κογκρέσο . Ο κύριος Πάππας είναι Πυρηνικός Φυσικός στην Ατομική Ενέργεια του Καναδά και διετέλεσε Γραμματέας της Ένωσης Πυρηνικών του Καναδά στο Κεμπέκ και

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Η κυρία Giota Ammanatidou, Μέλος της Επιτροπής Αναγνώρισης Γενοκτονίας του Ελληνικαναδικού Κογκρέσο.

Ο Πρόεδρος κύριος Θεόδωρος Χαλάτσης και ο Αντιπρόεδρος κύριος Κώστας Πάππας, θα μας απευθύνουν εκ μέρους του Ελληνοκαναδικού Κογκρέσο τον χαιρετισμό τους.

Κύριε Χαλάτση μπορείτε να προχωρήσετε στον χαιρετισμό σας, το μικρόφωνο δικό σας....

Κύριε Πάππα μπορείτε να προχωρήσετε στον χαιρετισμό σας, το μικρόφωνο δικό σας....

Χαιρετισμοί από κκ Θεόδωρο Χαλάτση και Κώστα Πάππα, όπως στο βίντεο στο CD της Εσπερίδας..

Σας ευχαριστούμε πολύ για τον ένθερμο χαιρετισμό σας και την παρουσία σας στην εσπερίδα μας. Σας καλωσορίζουμε και στέλνουμε σε εσάς, σε όλα τα μέλη του κογκρέσο και όλους τους Έλληνες του Καναδά τους θερμούς μας χαιρετισμούς από τη μητέρα Ελλάδα.

Από την Αυστραλία η κυρία Σημέλα Σταματοπούλου Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Ποντοακών Σωματείων Αυστραλίας (Australian Federetion of Pontian Association Community Group και η κυρία Λίτσα Αθανασιάδου Πρόεδρο της Ένωσης Ποντίων Μελβούρνης.

Κυρία Vasiliki Tsanaktsidou, από την Φιλαδέλφεια (Πενσυλβάνια) των ΗΠΑ. Είναι η δημιουργός της ταινίας : Genocide a true Story,

Είναι μαζί μας μέλη του Holy Institution Panagia Soumela Καναδά και Αμερικής

Άνθιμος Μπιτάκης , Δήμαρχος Αμυνταίου από την ιδιαίτερη πατρίδα μου, ο οποίος λόγω εκτάκτου θέματος του Δήμου δεν είναι συνδεδεμένος την στιγμή αυτή για να μας απευθύνει τον χαιρετισμό του .

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Σαχινίδου Χριστίνα, Πρόεδρος της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας
Ποντιακών Σωματείων (ΠΟΠΣ)

Γαλανίδης Χρήστος, Πρόεδρος Επιτροπής Ποντιακών Μελετών

Λυσαρίδης Γεώργιος, Πρόεδρος Ευξείνου Λέσχης Θεσσαλονίκης

Στέφανος Τανιμανίδης, Πρόεδρος Ευξείνου Λέσχης Ευρωπαίων
Πολιτών για την Διεθνοποίηση της Γενοκτονίας των Ελλήνων
Ποντίων

Βιόπουλος Ιωάννης, Γενικός Γραμματέας Σωματείου Παναγίας
Σουμελά και εκπρόσωπος Ιερού Προσκυνημάτων Παναγίας
Σουμελά.

Αντιπτέραρχος (Ι) Πρεζεράκος Γρηγόριος , Πρόεδρος του ΣΑΣΙ,
Πρώην Διευθυντής του Στρατιωτικού Γραφείου της Προεδρίας
της Δημοκρατίας.

Ταξίαρχος (Μηχανικός Αεροσκαφών) ε.α. Βασίλειος Υφαντής,
Πρόεδρος του ΔΣ του Επιστημονικού Συλλόγου Μηχανικών
Αεροπορίας, θα μας απευθύνει εκ μέρους του ΕΣΜΑ τον
χαιρετισμό του :

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

19η Μαΐου ημέρα μνήμης της Ποντιακής γενοκτονίας. 19 Μαΐου 1919 είναι η μέρα όπου ο Μουσταφά Κεμάλ αποβιβάζεται στη Σαμψούντα για να ολοκληρώσει την γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου, υπό την καθοδήγηση των Γερμανών και Σοβιετικών συμβούλων του. Έχουν προηγηθεί οι εκτοπισμοί μεγάλου μέρους του Ελληνικού πληθυσμού στην αφιλόξενη Μικρασιατική ενδοχώρα, μέσω των λεγόμενων «ταγμάτων εργασίας» και η εξολόθρευση τους μέσα από εξοντωτικές συνθήκες εργασίας σε λατομεία, ορυχεία και στη διάνοιξη δρόμων όπου οι περισσότεροι πέθαιναν από πείνα, κακουχίες και αρρώστιες αλλά και η Γενοκτονία των Αρμενίων το 1915.

Μειονότητα πληθυσμιακά οι Έλληνες του Πόντου, αλλά κυρίαρχοι στον πολιτισμό και την οικονομία της περιοχής ήταν πρόκληση για το κίνημα των Νεότουρκων, που εκδηλώθηκε και κυριάρχησε από το 1908 θέτοντας στον περιθώριο τον Σουλτάνο. Λύκος περιβεβλημένος με προβιά αρνιού στην πρώτη του εμφάνιση δεν άργησε ν' αποκαλυφθεί κατασπαράσσοντας και εξοντώνοντας τον χριστιανισμό της Τουρκίας και μεταξύ αυτών 353.000 Έλληνες του Πόντου.

Τιμούμε την μνήμη τους και θεωρούμε ελάχιστη πράξη ηθικής αποκατάστασης την παγκόσμια αναγνώριση της γενοκτονίας τους. Το ξεθώριασμα της ιστορική μας μνήμης, όσον αφορά αυτό το αποτρόπαιο μαζικό έγκλημα είναι ανεπίτρεπτη. Ο αγώνας διατήρησης της εικόνας ζωντανής πρέπει να είναι συνεχής, συνεπής και ακατάπαυστος. Αυτό είναι το χρέος μας έναντι του αίματος που χύθηκε τόσο άδικα και φρικτά.

Από την θέση του Προέδρου του Επιστημονικού Συλλόγου Μηχανικών της Αεροπορίας (ΕΣΜΑ) χαιρετίζω την σημερινή εκδήλωση εκ μέρους όλων των μελών του, πεπεισμένος για την

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

θετική συμβολή της στο τιτάνιο έργο που καταβάλλεται προς την κατεύθυνση της παγκόσμιας αναγνώρισης της γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου.

Βασίλειος Υφαντής

Ταξίαρχος (ΜΑ) ΠΑ ε.α.

Πρόεδρος ΔΣ ΕΣΜΑ

Αντιπτέραρχος (Ι) ε.α. Τσαλιγόπουλος Γεώργιος, Επίτιμος Διοικητής 142 ΠΑΕ

Αντιπτέραρχος (Ι) ε.α. Ζαφείρης Ταμπακίδης, Υποδιοικητής Αεροναυτιλίας της ΥΠΑ και Επίτιμος Υπαρχηγός ΓΕΑ

Αντιπτέραρχος (Ι) ε.α. Κωνσταντίνος Τζαβέλας, Πρόεδρος της ΕΑΑΑ

Αντιπτέραρχος (Ι) ε.α. Στέλιος Αλεξόπουλος, Πρόεδρος του ΔΣ της Αεροπορικής Ακαδημίας Ελλάδος (ΑΑΚΕ), θα μας απευθύνει εκ μέρους της ΑΑΚΕ τον χαιρετισμό του :

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Αξιότιμα μέλη του ΕΛΙΣΜΕ, εκλεκτοί συμμετέχοντες,

Ευχαριστώ θερμά εκ μέρους του Δ.Σ. της Α.ΑΚ.Ε., το Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών για την τιμή να με προσκαλέσει να απευθύνω σύντομο χαιρετισμό και να παρακολουθήσω την αποψινή Επετειακή Εσπερίδα.

Αποτίουμε σήμερα φόρο τιμής στη Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου και στους χιλιάδες μάρτυρες, οι οποίοι πότισαν με το αίμα τους την ποντιακή γη.

Πριν από 100 και πλέον χρόνια, ο αετός του Πόντου, το προαιώνιο σύμβολο της αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας, λαβώθηκε από τις άνανδρες επιθέσεις των στρατιωτικών και παραστρατιωτικών ομάδων των Νεοτούρκων.

«Προτιμώ ιπτάμενος ως αετός να πέσω, παρά έρποντας να ζήσω».

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Αυτά είναι τα λόγια του τελευταίου Μητροπολίτη Τραπεζούντος Χρύσανθου, του μετέπειτα Αρχιεπισκόπου Αθηνών κατά τη γερμανική κατοχή.

Τα λόγια αυτά αντιπροσωπεύουν απόλυτα την ηρωική φύση του ποντιακού ελληνισμού, που συνέδεσε το όνομά του με το ξεριζωμό, την προσφυγιά, την αντίσταση στη βαρβαρότητα και τη θυσία για την Πατρίδα και τα ιδανικά του έθνους.

Δεν ήταν όμως η πρώτη φορά που ο ηρωικός ποντιακός λαός γνώριζε τη βία και τους διωγμούς. Για αιώνες ο Πόντος αποτελούσε, πατρίδα με ιστορία, παραδόσεις, ήθη, έθιμα και θρησκεία, ήταν ένα αναπόσπαστο κομμάτι του Ελληνισμού. Από την πτώση όμως της αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας το 1461, γνώρισε συνεχείς προσπάθειες για βίαιο εξισλαμισμό του με αποκορύφωμα την προσχεδιασμένη, προγραμματισμένη, συστηματική και μεθοδευμένη δίωξη των Ελλήνων στις αρχές του 20ου αιώνα. Η απόφαση για τον αποδεκατισμό του Ποντιακού Ελληνισμού λήφθηκε από τους Νεότουρκους το 1911, εφαρμόστηκε κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και ολοκληρώθηκε από το Μουσταφά Κεμάλ την περίοδο 1919 – 1923.

Η γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού (1914-1923), η οποία έχει διαπιστωμένα πάνω από 353.000 θύματα, είναι ένα ακόμη από τα πιο φρικτά εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, μία ακόμη μεγάλη γενοκτονία του 20ου αιώνα μαζί με την Αρμενική και την Εβραϊκή. Η γενοκτονία των Ποντίων έχει τις ίδιες ηθικές αναλογίες με αυτές των Εβραίων και των Αρμενίων και αποτελεί για το έθνος μας ημέρα πένθους. Δυστυχώς όμως αποτελεί και τη λιγότερο γνωστή και περισσότερο αγνοημένη. Ακόμη και μέχρι πρόσφατα από την ίδια την ελληνική πολιτεία και την ελληνική κοινωνία.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Το υψηλό φρόνημα και η ελληνική συνείδηση των Ποντίων, παρότι ζούσαν αποκομμένοι από τον εθνικό κορμό στα βόρεια της Μικράς Ασίας, αποδεικνύει ότι είναι ευθύνη και χρέος μας να μεταδώσουμε την ιστορική μνήμη και να αγωνιστούμε για τη διεθνή αναγνώριση της Γενοκτονίας.

Χρέος και τιμή η διαφύλαξη της μνήμης των θυμάτων του Πόντου!

Χρέος και τιμή για τις χιλιάδες ψυχές των Ελλήνων του Πόντου που αναζητούν δικαίωση!

Είναι ευτύχημα ότι υπάρχουν φορείς όπως το ΕΛΙΣΜΕ που συνεχίζουν και τιμούν και επεξεργάζονται επιστημονικά τη Γενοκτονία των Ποντίων. Θέλω να εκφράσω τα συγχαρητήρια μου στους οργανωτές της Εσπερίδας, στον Πρόεδρο και το Διοικητικό Συμβούλιο του ΕΛΙΣΜΕ για την πρωτοβουλία τους αυτή. Θέλω επίσης να διαβεβαιώσω ότι η Αεροπορική Ακαδημία Ελλάδος είναι πάντοτε ανοικτή για συνεργασίες με φορείς κύρους, όπως το ΕΛΙΣΜΕ, προκειμένου να προωθούμε από κοινού δράσεις με θέμα τα στρατιωτικά, αμυντικά και εθνικά ζητήματα.

Θα κλείσω με τα λόγια ενός μεγάλου πόντιου πολιτικού, του Λεωνίδα Ιασωνίδη, που μαρτυρούν τον αιώνιο πόνο των Ποντίων αδελφών μας για την Πατρίδα τους:

«Ηρώων και μαρτύρων συ εγένου γεννήτωρ, δι' ό και ύμνον σοι αναπέμπομεν και όρκον δίδομεν πίστεως: Ξηρανθήτω ημίν ο λάρυγξ εάν επιλαθώμεθά σου ω Πάτριος Ποντία γη».

Με ιδιαίτερη τιμή,

Στυλιανός Αλεξόπουλος

Αντιπτέραρχος (Ι) ε.α., Πρόεδρος Δ.Σ. Α.ΑΚ.Ε.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Σας ευχαριστούμε πολύ κύριε Πτέραρχε για τον ένθερμο χαιρετισμό σας και την παρουσία σας στην εσπερίδα μας. Σας καλωσορίζουμε και στέλνουμε σε όλα τα μέλη της ΑΑΚΕ τους θερμούς μας χαιρετισμούς.

Εμμανουηλίδης Δαμιανός, Μέλος της ΠΟΠΣ

Γυρίκη Ελένη, Αντιδήμαρχος Παιδείας - Πολιτισμού και Αθλητισμού & Τουριστικής Προβολής του Δήμου Αμυνταίου

Πρόεδροι Ποντιακών Συλλόγων ευρύτερης περιοχής Αμυνταίου :

Στέγης Ποντίων Αμυνταίου, Μιχαηλίδης Δημήτριος

Ποντιακός Σύλλογος Βεγόρας, του χωριού μου“ Η ΜΑΥΡΟΘΑΛΑΣΣΑ”, Αιβατζίδης Τηλέμαχος

Σύλλογος Ποντίων Λεβαίας, Μπασούρης Γεώργιος

Ποντιακός Σύλλογος Μανιακίου “ Η ΑΜΑΣΕΙΑ ”, Παπαδόπουλος Γεώργιος

Εύξεινος Λέσχη Φιλώτα, Αλεξανδρίδης Βασίλειος

Πολιτιστικός Σύλλογος Λιμνοχωρίου, Τσαχειρίδης Γεώργιος
Πεντίδη Ευάγγελο

Μικρασιατικός Σύλλογος Φαραγγίου, Κουντουραντζής Αντώνιος

Πολιτιστικός Σύλλογος Φανού, Μάρθα Κοσμίδου

Βλέπουμε με ικανοποίηση σήμερα ότι στην εσπερίδα μας είμαστε όλοι εδώ, συμμετέχουμε απόψε φορείς και ομοσπονδίες, σύλλογοι από όλη την Ελλάδα και όλο των απόδημο Ελληνισμό ακόμη, από Καναδά, Αυστραλία και Αμερική , γεγονός που εκπέμπει ένα ισχυρό μήνυμα σε όλους μας και ιδιαίτερα στην νέα γενιά.

Είναι το μήνυμα της ανάγκης μας, για απόδοση τιμής και ιστορικής μνήμης προς τους 353.000 νεκρούς της Γενοκτονίας. Της ανάγκης

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

για ενότητα όλων των δυνάμεών μας, συντονισμένα και ο καθένας από το δικό του μετερίζι στον σημαντικό αυτό αγώνα που κάνουμε για την αναγνώριση από τη διεθνή κοινότητα της Γενοκτονίας και της σημαντικότητας να ενημερωθούμε και να οπλιστούμε όλοι μας με επιχειρήματα, ιστορικά ντοκουμέντα και γνώση από τους καταξιωμένους ομιλητές μας, αναγκαία για την επιτυχή έκβαση του αγώνα μας.

Η διοργάνωση της Εσπερίδας αυτής από το ΕΛΙΣΜΕ, αποτελεί πράξη τιμής και ιστορικής μνήμης προς τους 353.000 νεκρούς της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου, που χάθηκαν ξεριζωμένοι από την Πατρίδα.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Κυρίες και κύριοι, για να μπούμε στο πνεύμα της εσπερίδας μας, θα ξεκινήσουμε με ένα μικρό βίντεο από την πολύ αξιόλογη εκδήλωση, με τίτλο “ **Πόντος Σταύρωση και Μνήμη** ”, που έγινε στο Ηρώδειο, την Κυριακή 19 Μαΐου 2019, για τα 100 χρόνια της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου και διοργανώθηκε από την Εύξεινο Λέσχη Αθηνών !

Ας δούμε το βίντεο...

(Πρώτο Βίντεο, τα 3.0 πρώτα λεπτά)

(138) Η συγκλονιστική εκδήλωση «Πόντος: Σταύρωση και Μνήμη» για τα 100 χρόνια από τη Γενοκτονία - YouTube

Εισαγωγική Τοποθέτηση Συντονιστή - Παρουσίαση Προγράμματος - Εισηγητών

Θα προχωρήσω στην εισαγωγική μου τοποθέτηση, επισημαίνοντας πρώτα από όλα ότι η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου κρατά κεντρική θέση στην ιστορική τους διαδρομή.

Όταν ακούμε τη λέξη Γενοκτονία, η σκέψη μας αυτόματα πηγαίνει στα δύο τραγικά γεγονότα του 20ου αιώνα, τη γενοκτονία των Αρμενίων το 1915 από τους Νεότουρκους και τη γενοκτονία των Εβραίων από τους Γερμανούς.

Στον αιώνα μας όμως διαπράχθηκαν εγκλήματα γενοκτονίας και σε άλλους λαούς, τα οποία, είτε επισκιάστηκαν από τον όγκο των δύο τραγικών περιπτώσεων που προανέφερα, είτε αποσιωπήθηκαν από κυβερνητικές και πολιτικές επιταγές, στο όνομα διακρατικών συμφωνιών και συμφερόντων.

Ένας από τους λαούς που έχει υποστεί όλες τις μορφές και τις μεθόδους γενοκτονίας, μάλιστα από τον ίδιο το σφαγέα του αρμενικού λαού, είναι και ο Ελληνισμός του Πόντου.

Ο Ποντιακός Ελληνισμός ατύχησε να δοκιμάσει όλες τις κατηγορίες των πράξεων που αναφέρονται στη σύμβαση για την πρόληψη και την καταστολή του εγκλήματος της Γενοκτονίας, όπως ακριβώς ψηφίστηκε αυτή στις 9 Δεκεμβρίου 1948 από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών.

Τα ντοκουμέντα που βρίσκονται σε δημόσιες και ιδιωτικές βιβλιοθήκες αλλά κυρίως στα επίσημα αρχεία των διαφόρων κρατών, αποκαλύπτουν τους σατανικούς στόχους των Νεότουρκων και των Κεμαλικών.

Έτσι με βάση τα καταγεγραμμένα γεγονότα, η Γενοκτονία εκτελέστηκε ουσιαστικά σε τρεις φάσεις :

Η πρώτη φάση ξεκίνησε το 1908 και κράτησε μέχρι την έναρξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Η δεύτερη φάση ξεκίνησε το 1914, όταν οι συγκρούσεις του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου αναβάθμισαν την πολιτική της γενοκτονίας. Η διαταγή του επικεφαλής του οθωμανικού στρατού, Γερμανού διοικητή Λίμαν φον Σάντερς, για εκκένωση περιοχών από Έλληνες, υπό το πρόσχημα στρατιωτικών αναγκών, είναι χαρακτηριστική.

Η περίοδος 1919-1923 αποτελεί την τρίτη και τελευταία αλλά και την πιο έντονη φάση γενοκτονίας, όταν το κίνημα του Μουσταφά Κεμάλ με την Εθνοσυνέλευση στη Σεβάστεια (Σεπτέμβριος 1919) αποφάσισε και προχώρησε στη τελευταία φάση εξόντωσης των Ελλήνων του Πόντου.

Τα τάγματα εργασίας, ως αποτέλεσμα του νόμου του 1909 περί στράτευσης των χριστιανών, η επιστράτευση του 1914 και οι εκτοπίσεις στα βάθη της Ανατολίας, οδήγησαν στην φυσική εξόντωση των Ελλήνων.

Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες δολοφονήθηκαν, ατιμάστηκαν, εξορίστηκαν ή κατέφυγαν ομαδικά στα δάση και στα βουνά. Η τρομοκρατία, τα εργατικά τάγματα, οι εξορίες, οι αγχόνες, οι πυρπολήσεις των χωριών, οι βιασμοί, οι δολοφονίες τους ανάγκασαν να εγκαταλείψουν τις προαιώνιες εστίες τους. Μέχρι τον Μάρτιο του 1924, ο αριθμός των Ελλήνων του Πόντου που δολοφονήθηκαν ήταν 353.000.

C.D. Morris

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Όπως αναφέρει στη μελέτη του ο καθηγητής κ. Κώστας Φωτιάδης για την Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου, το ελληνοτουρκικό σύμφωνο φιλίας του 1930, η ταυτόχρονη ένταξη της Ελλάδας και της Τουρκίας στο ΝΑΤΟ το 1952, αλλά και η αποκαλούμενη προσέγγιση των δύο κρατών, αποτέλεσαν σημεία σταθμούς (και) για το Ποντιακό ζήτημα.

Ωστόσο, μετά από αγώνες και προσπάθειες πολλών ετών από Πόντιους της δεύτερης γενιάς και συλλόγους του εσωτερικού και του εξωτερικού, το Ελληνικό κοινοβούλιο αναγνώρισε το 1994 τη Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου, θεσπίζοντας την 19η Μαΐου ως ημέρα μνήμης και τιμής.

Ο νόμος για την αναγνώριση του μαζικού εγκλήματος ήταν από μόνος του ένας σταθμός στη νεώτερη ελληνική ιστορία, ό,τι πιο πολύτιμο ίσως είχε να προσφέρει το ελλαδικό κράτος προς τα θύματα της εκκαθάρισης από την ιστορική πατρίδα και προς τους απογόνους τους, τους πρόσφυγες που έφτασαν ρακένδυτοι στην Ελλάδα και παρόλα αυτά συνεισέφεραν στο ελληνικό πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό γίγνεσθαι.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Η 19 Μαΐου, που πλησιάζει αγαπητοί μου, είναι για τους Έλληνες ημέρα πένθους και εθνικής μνήμης της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου και του ξεριζωμού τους. Είναι η ημέρα που ο Μουσταφά Κεμάλ, ο επονομαζόμενος Ατατούρκ αποβιβάζεται στη Σαμψούντα 19 Μαΐου 1919, δήθεν για να ειρηνεύσει την περιοχή και αντί να προστατέψει τους Έλληνες κατοίκους από τη δολοφονική μανία των Τσέτων, συμμάχησε με αυτούς και τον υποκινητή τους Τοπάλ Οσμάν και με το σύνθημα « Η Τουρκία στους Τούρκους», έθεσε σε εφαρμογή το σχέδιο των Νεότουρκων, για την τελειωτική εξόντωση του ελληνικού πληθυσμού σε όλο τον Πόντο.

Δεν ξεχνάμε βέβαια ότι η Γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού, αποτελεί την τρίτη πράξη Γενοκτονίας κατά των Ελλήνων από την Τουρκία, έχοντας προηγηθεί η Γενοκτονία των Ελλήνων της Ιωνίας και της Ανατολικής Θράκης, που επισφραγίσθηκαν με την Μικρασιατική Καταστροφή, τη μεγαλύτερη Καταστροφή του Ελληνισμού μετά την Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως το 1453, μία από τις μελανότερες σελίδες της Ιστορίας μας, που φέτος συμπληρώνονται 100 χρόνια από την τέλεσή της.

Κλείνοντας την εισαγωγική μου τοποθέτηση θα επισημάνω πως δυστυχώς ανάλογες πράξεις φαίνεται πως έχουμε και στις μέρες μας στον πόλεμο στην Ουκρανία, με εκατομμύρια και πάλι ξεριζωμένους από τις πατρογονικές τους εστίες, μεταξύ αυτών δε οι πάνω από εκατό χιλιάδες Έλληνες της Μαριούπολης, οι Έλληνες της Οδυσσού, ξεριζωμένοι και πάλι μετά από εκατό χρόνια από τις εστίες τους, όπως οι πρόγονοί τους από τον Πόντο. Οι έρευνες από τους διεθνείς οργανισμούς με τα επίσημα στοιχεία θα δείξουν το μέγεθος!

Οι 4 εισηγήσεις που έχουμε στην εσπερίδα μας απόψε είναι :
" Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου ", " Πόντος - Ιστορία και Πολιτισμός " , " Η Ποντιακή Διάλεκτος - Η Κιβωτός του Ομήρου " και " Το Αντάρτικο του Πόντου ".

Επιτρέψτε μου να σας ενημερώσω για μια μεταβολή που θα έχουμε για την περίοδο των ερωτήσεων. Ως επετειακή Εσπερίδα, όπως θα διαπιστώσετε, δώσαμε το χρόνο στις ομιλίες και στα

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

πολιτιστικά δρώμενα των προγόνων μας. Μπορείτε να θέσετε ερωτήσεις στο chat προς τους ομιλητές, πλην όμως οι απαντήσεις τους θα δοθούν από τους ομιλητές μετά την εσπερίδα και θα αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του ΕΛΙΣΜΕ, για την ενημέρωσή σας.

Για να αισθανθούμε πώς οι πρόγονοί μας βίωσαν τον πόνο της απώλειας της Πατρίδας και του ξεριζωμού από τις πατρογονικές τους εστίες, συναισθήματα που ζήσαμε οι περισσότεροι από εμάς από μικρά παιδιά μέσα από τις διηγήσεις των παππούδων, των γιαγιάδων και των γονιών μας, ας ακούσουμε τον **“ύμνο” των Ποντίων στην Πατρίδα**, που έχει τίτλο **"Την Πατρίδα Μ' Έχασα"**, από την ίδια εκδήλωση στο Ηρώδειο το 2019.

Οι στίχοι του ύμνου που θα ακούσουμε, αφιερωμένο στη μνήμη των χιλιάδων νεκρών μας, μιλούν για την πατρίδα που έχασαν και σε ελεύθερη μετάφραση μας λένε :

Την πατρίδα μου έχασα,

έκλαψα και πόνεσα.

Κλαίω και νοσταλγώ,

να ξεχάσω δεν μπορώ.

Ρεφραίν:

Άλλη μια φορά στη ζωή μου
στο πηγάδι μου στην αυλή μου.

Να έπινα νερό,
και να έπλυνα τα μάτια μου.

Έχασα τους τάφους μου
αυτούς που έθαψα και δεν ξέχασα.
Θυμάμαι τους δικούς μου,
και στην ψυχή μου τους κουβαλώ.

Ρεφραίν

Εκκλησίες έρημες,

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

μοναστήρια χωρίς καντήλια,
Πόρτες και παράθυρα,
έμειναν ορθάνοιχτα.

Ας ακούσουμε τον ύμνο

(Δεύτερο Βίντεο 4.09 λεπτά)

<https://www.youtube.com/watch?v=EUZEvAzr0T4>

Αμέτρητοι οι νεκροί - Αμέτρητος και ο πόνος - Ποτέ δεν θα
ξεχάσουμε τον Πόντο την πολύπαθη πατρίδα μας!

Αντιλαμβάνομαι ότι όλοι μας είμαστε συναισθηματικά φορτισμένοι
από τον ύμνο στην Πατρίδα.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Έτσι λοιπόν γεμάτοι με εικόνες, μουσική και συναίσθημα για το θέμα της εσπερίδας μας, θα αρχίσουμε με **την πρώτη ομιλία με θέμα : " Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου "** διάρκειας 60 λεπτών, με τον Καθηγητή του Α.Π.Θ. - Κοσμήτορα Παιδαγωγικής Σχολής Φλώρινας, Δρ. Κώστα Φωτιάδη.

Επιτρέψτε μου να πω ότι μας τιμά ιδιαίτερα με την συμμετοχή του ο κ. Φωτιάδης, για να καλύψει το σημαντικό αυτό θέμα με την ομιλία του, ως ο πλέον ειδικός, ο μπροστάρης θα τολμήσω να πω, η ψυχή και το πνεύμα του αγώνα αναγνώρισης της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου.

Ο μακροχρόνιος αγώνας του στηρίζεται σε επιστημονικές μελέτες και σε στοιχεία από όλη την πορεία του ποντιακού Ελληνισμού, από την αρχαιότητα έως την τρίτη δεκαετία του 20ου αιώνα, αξιοποιώντας πληθώρα πρωτογενών ιστορικών πηγών, διασταυρώνοντας αρχειακό υλικό πολλών κρατών και λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη το σύνολο της σχετικής με το θέμα δευτερογενούς επιστημονικής βιβλιογραφίας.

Το ποιος είναι ο κ. Φωτιάδης είναι γνωστό σε όλους μας, από την πλούσια και πολύπλευρη δράση του και το συγγραφικό του έργο, για το μείζον θέμα της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου.

Θα αναφερθώ, όσο ποιο συνοπτικά μπορώ, στο πλουσιότατο βιογραφικό του.

Ο Κωνσταντίνος Φωτιάδης γεννήθηκε στο Άνω Ζερβοχώρι της Νάουσας το 1948, από γονείς πρόσφυγες. Σπούδασε στη

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με υποτροφία και στο Πανεπιστήμιο του Tübingen ιστορία (Αρχαία Ελληνική, Νεότερη Ευρωπαϊκή και Βαλκανική) και λαογραφία (εμπειρική και σύγχρονη).

Τον Δεκέμβριο του 1989 εκλέχτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του Α.Π.Θ. λέκτορας της ιστορίας του Ελληνισμού της Ανατολής από τον 15ο αιώνα και εξής. Το 1993 εκλέχτηκε αναπληρωτής καθηγητής της Ιστορίας του Νέου Ελληνισμού στο Παιδαγωγικό Τμήμα Φλώρινας του Α.Π.Θ. Τέλος, το 1997 εκλέχτηκε καθηγητής της Ιστορίας του Νέου Ελληνισμού στο Α.Π.Θ.. Υπήρξε κοσμήτορας της Παιδαγωγικής Σχολής Φλώρινας, μέλος της οργανωτικής επιτροπής του Α' Παγκοσμίου Συμβουλίου του Απόδημου Ελληνισμού, του ΚΕ.ΠΟ.ΜΕ., της Επιτροπής Ποντιακών Μελετών, της Επιστημονικής Επιτροπής του Κέντρου Μελέτης και Ανάπτυξης του Ελληνικού Πολιτισμού της Μαύρης Θάλασσας και της Επιστημονικής Επιτροπής του προγράμματος "Ιάσων" του Α.Π.Θ. για την διάδοση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού, στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

Η συγγραφική του δραστηριότητα με τις δημοσιεύσεις του είναι πλουσιότατη, η πλειονότητα των οποίων έχουν ως θέμα τον πόντο με την ιστορία του, τον πολιτισμό του, τον Ελληνισμό της Παρευξείνιας Ζώνης και τη Γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού, έχοντας συγγράψει πάνω από 20 βιβλία μεταξύ των οποίων το σημαντικότερο με τίτλο " Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου ", που τελικά εκδόθηκε από το Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων το 2004.

Οι ομιλίες του για το θέμα αμέτρητες, με σημαντικότερες τιμητικές διακρίσεις και δραστηριότητες ως Μέλος της οργανωτικής επιτροπής του Α' Παγκοσμίου Συμβουλίου του Απόδημου Ελληνισμού, που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη και ως Πρόεδρος του Κέντρου Ποντιακών Μελετών και μέλος της

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Επιτροπής Ποντιακών Μελετών και του Ιστορικού Αρχείου
Προσφυγικού Ελληνισμού Καλαμαριάς.

Κύριε καθηγητά, κύριε Φωτιάδη έχετε το λόγο και 60 λεπτά
στη διάθεσή σας για την ομιλία σας !

Η γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Συμπληρώθηκαν εκατό χρόνια από την πρώτη γενοκτονία του 20^{ου} αιώνα. Ο απόηχος του μεγάλου δράματος, που έπληξε τους αυτόχθονους λαούς στην ιστορική του κοιτίδα, τη Μικρά Ασία, παραμένει ισχυρά εκκωφαντικός και επίκαιρος, γιατί δεν ολοκληρώθηκε η δικαίωση των εκατοντάδων χιλιάδων νεκρών, που σφαγιάστηκαν από τους Νεότουρκους και τους Κεμαλικούς με μεσαιωνικά ασιατικά βασανιστήρια. Σήμερα έχουμε στη διάθεση μας άπειρα επίσημα προξενικά ντοκουμέντα που τεκμηριώνουν το έγκλημα της γενοκτονίας, που διαπράχθηκε σε βάρος των χριστιανικών λαών της περιούσιας γης του πλανήτη μας. Ωστόσο, οι διεθνείς οργανισμοί, τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, οι ελεγχόμενες έδρες Διεθνούς Δικαίου, τα ερευνητικά κέντρα ανάδειξης και καταδίκης των γενοκτονιών και κυρίως οι επιζώντες των θυμάτων, εγκλωβισμένοι από τις διακρατικές ίντριγκες και τις περιφερειακές ισορροπίες δεν μπόρεσαν ακόμη να πετύχουν την καθολική καταδίκη των πρωταιτίων. Γεωπολιτικές, γεωστρατηγικές, πολλαπλές ιδεολογικο-κοινωνικές σκοπιμότητες, συσχετισμοί Δυνάμεων και κυρίως οικονομικοί παράγοντες, εμποδίζουν την λυτρωτική αναγνώριση των απεχθών θηριωδιών. Τις συνωμοτικές αποσιωπήσεις του Αρμενικού, Ποντιακού και Ασσυριακού Ζητήματος, θα πρέπει πλέον να τις φωνάζουμε δυνατά, να γνωστοποιούμε αντικειμενικά τα εγκλήματα στα πολλαπλά πλέον μέσα μαζικής ενημέρωσης και να συμμετέχουμε δυναμικά στις καταδίκες τους, ώστε οι εκκωφαντικές κραυγές των άφωνων νεκρών να φτάνουν σε όλη την Οικουμένη, μήπως και αλλάξει κάτι. Τα τελευταία όμως γεγονότα στην Ουκρανία μας επιβεβαιώνουν, με μαθηματική ακρίβεια, ότι η ιστορία παραμένει ένοχη. Δεν μπόρεσε να μας διδάξει από το βεβαρημένο παρελθόν της το δρόμο που έπρεπε να επιλέξουμε, για να αποφύγουμε, στην εποχή της άμεσης και δυναμικής εικόνας, την αδικαιολόγητη παρουσία μας στον πλανήτη.

«Οι πόλεμοι 'κ' εστάθανε, κάθαν ατόσον γίνταν

Και ξαν', 'ς ση γην απάν, ανθρώπ'τόπον 'κ'έχνε να κείντα.

Πόσα μωρα κάθαν βραδὴν κείντανε πεινασμένα

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Κι ας'σιν πείναν ευρίκ'ν'ατά, πουρνα αποθαμένα.

Μανάχον που νουνίζ' από, τα γόνατα μ'τρομάζνε

Πως επεντρόπ'σαν οι ανθρώπ' κι άμον ανθρώπ' 'κι ομοιάζ'νε»¹.

Όμως, ανεξάρτητα από την στάση των κρατικών μηχανισμών και των ισχυρών πολιτικών προσώπων, υπάρχει και η δύναμη της Μνήμης, που είναι δύσκολο, τα σκοτεινά αυτά κέντρα, να αμφισβητήσουν την ηθική της βάση. Υπάρχουν βιντεοσκοπημένες ζωντανές μαρτυρίες, ηχογραφημένες καταγραφές επιζώντων, πολύμορφες εκθέσεις, μαρτυρικές καταγραφές, απομνημονεύματα, λογοτεχνικά κείμενα, ημερολόγια, βιογραφικές μαρτυρίες, αρχειακά έγγραφα, επώνυμες καταθέσεις κρατικών υπαλλήλων, πλούσια αρθρογραφία σε εφημερίδες και περιοδικά, καταγγελτικές εκθέσεις αυτοπτών μαρτύρων και πολλών άλλων κατηγοριών ντοκουμέντα, που θεμελιώνουν το έγκλημα της Γενοκτονίας, όπως ακριβώς νομοθετήθηκε στη Σύμβαση για την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος της Γενοκτονίας της 10^{ης} Δεκεμβρίου του 1948 σε ένα λιτό κείμενο 19 άρθρων.

Για την αντικειμενική γνώση, ερμηνεία και τεκμηρίωση του εγκλήματος της Γενοκτονίας, παραθέτω αυτούσια τα πρώτα τέσσερα άρθρα της σύμβασης για την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος της Γενοκτονίας, όπως ακριβώς ψηφίστηκαν από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Η Ελλάδα υπέγραψε τη σύμβαση αυτή στις 19.12.1949 και κυρώθηκε με το Ν.Δ. 3091/1954 (ΦΕΚ Α' 250/ 12.10.1954)²:

¹ Διαμαντίδης Κ., Λυσιστράτη Αριστοφάνους. Ελεύθερη απόδοση στα ποντιακά., Θεσσαλονίκη (2003), σ. 108.

² Raphael Lemkin, Axis Rule in Occupied Europa, 1944. [http:// en.Wikipedia.org/wiki/Raphael Lemkin](http://en.Wikipedia.org/wiki/Raphael_Lemkin). Σύμβαση για την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος της Γενοκτονία, ΦΕΚ Α'250 9 Δεκεμβρίου 1948. Η Ελλάδα υπέγραψε τη σύμβαση αυτή στις 19.12.1949 και κυρώθηκε με το Ν.Δ. 3091/1954 (ΦΕΚ Α' 250/ 12.10.1954). Διαρκής κώδικας Νομοθεσίας, τ. 8^{ος}, Ποινική Νομοθεσία Υπουργείου Προεδρίας, θέμα Γ. Γενοκτονία 8, Γδ. Ι., σ. 122α.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Άρθρον 1

Τα Συμβαλλόμενα Μέρη επιβεβαιώνουν ότι η γενοκτονία συντελούμενη είτε εν καιρώ πολέμου τυγχάνει έγκλημα διεθνούς δικαίου και αναλαμβάνουν την υποχρέωσιν να προλάβουν και να τιμωρήσουν τούτο.

Άρθρον 2

Εις την παρούσαν Σύμβασιν ως γενοκτονία νοείται οιαδήποτε εκ των κατωτέρω πράξεων ενεργουμένων με την πρόθεσιν ολικής ή μερικής καταστροφής ομάδος εθνικής, εθνολογικής, φυλετικής ή θρησκευτικής, ως τοιαύτης:

A) Φόνος των μελών της ομάδος.

B) Σοβαρά βλάβη της σωματικής ή διανοητικής ακεραιότητας των μελών της ομάδος.

Γ) Εκ προθέσεων υποβολή της ομάδος δυναμένης να επιφέρωσι την πλήρη ή την μερικήν σωματικήν καταστροφήν αυτής.

Δ) Μέτρα αποβλέποντα εις την παρεμπόδισιν των γεννήσεων εις τους κόλπους ωρισμένης ομάδος.

E) Αναγκαστική μεταφορά παιδων μιας ομάδος εις ετέραν ομάδα.

Άρθρον 3

_____Θα τιμωρούνται αι ακόλουθοι πράξεις:

_____A) Η γενοκτονία.

B) Η συνεννόησις προς διενέργειαν γενοκτονίας.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Γ) Η άμεσος και δημοσία προτροπή προς διενέργειαν γενοκτονίας.

Δ) Η απόπειρα γενοκτονίας.

Ε) Η συνέργεια εις την γενοκτονίαν.

Άρθρον 4

____ Τα άτομα τα διενεργήσαντα γενοκτονίαν ή μίαν οιανδήποτε εκ των άλλων πράξεων των απαριθμουμενων εις το άρθρον 3^{ον} θα τιμωρούνται είτε είναι κυβερνώντες είτε υπάλληλοι είτε ιδιώται.

Σήμερα, στη λέξη Γενοκτονία η σκέψη μας αυτόματα πηγαίνει στα δύο τραγικά γεγονότα του 20ου αιώνα, τη Γενοκτονία των Αρμενίων το 1915 από τους Νεότουρκους και τη Γενοκτονία των Εβραίων και των σλαβικών λαών το 1940-44 από τους Γερμανούς.

Στον 20ο αιώνα όμως διαπράχθηκαν εγκλήματα Γενοκτονίας σε όλους τους χριστιανικούς λαούς της Μικράς Ασίας, ιδιαίτερα των Ασυρίων και Ελλήνων, που συνειδητά η Νέα Τάξη πραγμάτων προσπάθησε και προσπαθεί να υποβαθμίσει. Από τον μικρασιατικό ελληνισμό, οι Έλληνες του Πόντου ατύχησαν να υποστούν όλες τις δοκιμασίες, που αναφέρονται στη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών ως πράξεις Γενοκτονίας.

Ο ποντιακός ελληνισμός, όπως και ο αρμενικός ατύχησε να υποστεί όλες τις κατηγορίες που αναφέρονται στη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών.

Ο προδιαγεγραμμένος αφανισμός του μικρασιατικού ελληνισμού, ωστόσο ξεκαθαρίσουν οι Νεότουρκοι τα μικρασιατικά εδάφη από τους Αρμένιους, επιχειρήθηκε με ποικιλότητα μέσα. Σε βάρος των Ελλήνων εφαρμόστηκε μια άλλη στρατηγική, που απέβλεπε όμως στο ίδιο αποτέλεσμα. Στις 21 Ιουλίου 1914 κήρυξαν γενική επιστράτευση όλων των εθνοτήτων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και από 19 ως 45 χρονών κλήθηκαν όλοι υπό τα όπλα. Όσοι δεν παρουσιάζονταν μέσα σε έντεκα

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

μέρες κρίνονταν λιποτάκτες και καταδικάζονταν σε θάνατο³. Η διαταγή τοιχοκολλήθηκε σ' όλα τα τζαμιά, τις εκκλησίες, τα καφενεία, και γενικά σ' όλα τα δημόσια κτίρια και έχοντας τη νομική της κάλυψη άρχισαν να εξοντώνουν όσους είχαν συμπεριλάβει στους μαύρους πίνακες με την κατηγορία της λιποταξίας⁴.

Σύμφωνα με τα γερμανικά αρχεία "μέχρι το τέλος του 1917 επιστρατεύθηκαν περισσότεροι από 200.000 Έλληνες 15 μέχρι 48 ετών. Πολλοί από αυτούς πέθαναν από την κακή μεταχείριση, τις αρρώστιες, την πείνα και το κρύο"⁵.

Η Γερμανία, στην προσπάθειά της να πετύχει τους στόχους της στο νευραλγικό αυτό χώρο, που σίγουρα μελλοντικά, λόγω του πλούσιου υπεδάφους του, θα απέβαινε από γεωπολιτική και οικονομική άποψη το "μήλον της Έριδος", δεν δίστασε να ενδώσει στις απαιτήσεις του παντουρκισμού εις βάρος των χριστιανικών λαών της Ανατολής⁶.

³. Γρίτση Μιλλιέξ Τ., *Η Τρίπολη του Πόντου*, Αθήνα (1976), σ. 37. Ανδρεάδης Χρ., "Ιστορικό σχέδιασμα της δράσεως των Ελλήνων ανταρτών του Πόντου", *Ομιλίες για τον Ελληνισμό του Πόντου*, Αθήνα (1990), σ. 9. Παπαθεοδωρίδης Θ., *Μαρτυρολόγιον του εν Πόντω Ελληνισμού*, Κωνσταντινούπολη (1920), σ. 5-6. Αποστολίδης Δ., *Η μεγάλη τραγωδία του Πόντου*, σ. 47. Φωτιάδης Κ., "Οι διωγμοί των Ελλήνων του Πόντου", σ. 48. Φουρνιάδης Π., *Σελίδες από την ιστορία της Κερασούντος και τα τερατουργήματα του αιμοσταγούς Τοπάλ Οσμάν καθ' όλην την περιφέρειαν του Πόντου*, Καβάλα (1965), σ. 34-35. Του ιδίου, *Ιστορία και λαογραφία εκκλησιαστικής επαρχίας Κολωνίας και Νικοπόλεως*, Καβάλα (1964), σ. 67. Οι ανθελληνικοί διωγμοί εν Τουρκία από τον 1908 μέχρι του 1921 ενώπιον της Γ' εν Αθήναις Εθνοσυνελεύσεως, Υπουργείο Εξωτερικών, Αθήνα (1921), ανατύπωση: Πανελλήνια Ένωση Ποντίων Αξιωματικών "Αλέξανδρος Υψηλάντης", Αθήνα (1994), σ. 8. Σαμουηλίδης Χρ., "Η περιφέρεια Σαμψούντος από γεωγραφική, δημογραφική οικονομική, κοινωνική και ιστορική άποψη", *Α.Π.*, τ. 37, Αθήνα (1980), σ. 100. Γαβριηλίδης Α., *Σελίδες εκ της Μαύρης εθνικής συμφοράς του Πόντου*, Αθήνα (1924), σ. 8-18. Νυμφόπουλος Μ., *Ιστορία της Σαντάς του Πόντου*, Δράμα (1953), σ. 292. Σαλτσής Ιωακ., *Χρονικά Κοτυώρων*, Θεσσαλονίκη (1955), σ. 58. Ιωακειμίδης Σ., *Συμβολή εις την γενικήν ιστορίαν του Πόντου*, σ. 64. Ηλιάδης Πρ., *Απομνημονεύματα από τα φρικτά γεγονότα της περιοχής Χάβζας Πόντου 1914-1923*, Αξιούπολις (1984), σ. 11. Κασσιανίδου Στ., *Θυμούμαι από τότε*, Αθήνα (1983), σ. 38. Εφραιμίδης Δ., *Πόντος*, Αθήνα (1986), σ. 23.

⁴. A.V.P.R., f. POLYTARXYV 1914, D. 1180, N. 311, Σαμψούντα (8.8.1914).

⁵. Bonn PAAA, Türkei Nr. 168, Bd. 16, Βερολίνο (12.5.1918).

⁶. Bonn, Türkei No 175, A 42725, Υπουργείο Πολέμου προς το Υπουργείο Εξωτερικών, συνημμένο χειρόγραφο του καθηγητή Δρ. Engert για τη θέση των Αρμενίων χριστιανών στην Ανατολή, (χωρίς τόπο προέλευσης) (18.12.1917). Wien, HHStA, PA, XXXVIII, Karton 272, Nr.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Αναμφισβήτητα η “πέιρα” που απέκτησαν οι Νεότουρκοι κατά τη διάρκεια των εκτοπίσεων των Αρμενίων τους βοήθησε να λειτουργήσουν συστηματικότερα και μεθοδικότερα με τους Έλληνες. Για να μη γνωστοποιηθούν οι εγκληματικές τους πράξεις και ξεσηκωθούν οι ουδέτερες χώρες και οι παγκόσμιες ανθρωπιστικές οργανώσεις ο Τζεμάλ πασάς απαγόρευσε αυστηρά τη φωτογράφιση των εκτοπισμένων⁷ στις ατέλειωτες πορείες θανάτου όπως και στους τόπους των εγκλημάτων. Έτσι εξηγείται η έλλειψη φωτογραφικών ντοκουμέντων. Οι προθέσεις αυτές έπεσαν ωστόσο στο κενό καθώς οι εκθέσεις των φιλότουρκων προξένων και πρεσβευτών συμμάχων τους παραμένουν αδιάψευστα τεκμήρια καθώς περιγράφουν λεπτομερέστατα τα εγκλήματα των Νεοτούρκων και των Κεμαλικών αλλά και την ευρωπαϊκή υποκρισία.

Η Γενοκτονία όμως των Ελλήνων του Πόντου δεν είχε τα πρώτα πενήντα χρόνια την αντίστοιχη διεθνή απήχηση και αποδοχή, γιατί επισκιάστηκε από τον όγκο των τραγικών περιπτώσεων του αρμενικού λαού, επειδή συνέπεσε χρονικά, αλλά και γιατί αποσιωπήθηκε από κυβερνητικές και διπλωματικές επιταγές στο όνομα κάποιων διακρατικών συμφωνιών και συμφερόντων. Καθοριστικό αρνητικό ρόλο επίσης έπαιξε και παίζει ως τις ημέρες μας η μονομερής πρώτα βενιζελική πολιτική της Ελληνοτουρκικής φιλίας, η οποία ως φτερό στον άνεμο δεν άντεξε. Πριν στεγνώσει η μελάνη είχαν αρχίσει ήδη σταδιακά οι καταπατήσεις των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας, οι παράλογες διεκδικήσεις γης, θάλασσας και εναέριου χώρου, απέναντι σε μία δική μας φοβική πολιτική του δεν διεκδικούμε τίποτα

312, (χωρίς τόπο προέλευσης) (27.8.1915). Βλ. επίσης: Wien, HHStA, PA, XXXVIII, Karton 436, Türkei, XLVII/3. Ροδάς Μ., *Πώς η Γερμανία κατέστρεψε τον Ελληνισμό της Τουρκίας*, β' έκδ. Αθήνα (1978), ανατύπωση Αθήνα (1995), σ. 46 κ.ε. Yonan G., *Assyrer Heute*, Hamburg - Wien (1978), σ. 28.

⁷ Lepsius J., *Deutschland und Armenien 1914-1918*, Potsdam (1919), σ. 151-152.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Η μάχη ανάμεσα στη μνήμη και τη λησμονιά είναι άνιση, για αυτό πρέπει να αντιδράσουμε δυναμικά. Να μην επιτρέψουμε σε αυτούς που επιδιώκουν την πολιτική της λήθης, με το πρόσχημα της επίλυσης των διασυνοριακών διαφορών μέσω της παραγραφής του ιστορικού παρελθόντος. Η Ελλάδα, μετά την Συνθήκη της Λοζάνης, πλήρωσε πανάκριβα, χωρίς καμία τουφεκιά, πολλές ταπεινωτικές ήττες, στο όνομα της ειρηνικής συμβίωσης, με την ένοχο και γενοκτονική γείτονα Τουρκία.

Η ένοχη Τουρκία μπροστά στη διεθνή κατακραυγή της εποχής εκείνης φρόντισε να δικαιολογήσει τα προμελετημένα εγκλήματά της, βαφτίζοντας τις πολεμικές της δραστηριότητες αμυντικές. Μονάχα οι Τούρκοι ιστορικοί και ορισμένοι ξένοι στρατευμένοι από την Τουρκία επιστήμονες συνεχίζουν να διαστρεβλώνουν την αλήθεια.

Η αναδρομική ισχύς της Σύμβασης του ΟΗΕ της 9^{ης} Δεκεμβρίου 1948 για τη Γενοκτονία των Εβραίων από την εθνικοσοσιαλιστική Γερμανία της περιόδου 1939-1944 σύμφωνα με την απόφαση διακεκριμένων Διεθνολόγων, όπως του Αυστριακού Felix Ermacora⁸, μπορεί να έχει ανάλογη εφαρμογή και στην περίπτωση των Αρμενίων· Ελλήνων του Πόντου, Ασσυρίων, αλλά και των άλλων λαών, που υπέστησαν Γενοκτονίες στον 20^ο αιώνα.

Με την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου τέθηκε σε εφαρμογή το σατανικό σχέδιο αφανισμού των χριστιανικών λαών της Μικράς Ασίας. Αρμένιοι, Έλληνες, Ασσυροχαλδαίοι ήταν τα θύματα του εγκλήματος της γενοκτονίας. Η «ερυθρά» σφαγή ολοκληρώθηκε από ένα σύστημα που λέγεται «λευκή» σφαγή. Πρόκειται για την αργή εξόντωση από την κακομεταχείριση, τις εκτοπίσεις, το κρύο, την παρατεταμένη στέρηση νερού και τροφής, τον αποκλεισμό σε

⁸ Felix Ermacora of Austria Elected Chairman of Human Rights Commission. Διετέλεσε καθηγητής διεθνούς δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Ίνσμπρουκ και το πανεπιστήμιο της Βιέννης, βουλευτής του Αυστριακού Λαϊκού Κόμματος και μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα Επιτροπή 1959-1980 και 1984-1987.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

μπουντρούμια, τόσο μικρά, που να μη χωράς όρθιος⁹. Σύμφωνα με τις εκθέσεις του Γερμανού πρεσβευτή στην Κωνσταντινούπολη Μέττερνιχ, οι Νεότουρκοι προσπαθούσαν να δικαιολογήσουν τις εκτοπίσεις των Ελλήνων που ζούσαν στα παράλια της Μαύρης Θάλασσας με την πρόφαση ότι οι Ρώσοι είχαν εξοπλίσει τον ελληνικό πληθυσμό και φοβούνταν για το λόγο αυτόν μια ελληνική εξέγερση¹⁰. Η επιχειρηματολογία όμως αυτή ήταν αστήριχτη, αφού ο πληθυσμός που κατά κύριο μέρος εκτοπίστηκε, αποτελούνταν από γυναίκες, παιδιά και γέρους¹¹. Οι ικανοί για όπλα είχαν κληθεί και καταταγεί στο στρατό ή βρίσκονταν στα βουνά και στο εξωτερικό. Ωστόσο ορισμένοι Γερμανοί διπλωμάτες δεν συμφωνούσαν με τα γενοκτονικά μέτρα των Νεοτούρκων. Συγκεκριμένα, στις 16 Ιουλίου 1916 ο Γερμανός πρόξενος της Αμισού Kückhoff έγραφε στο υπουργείο Εσωτερικών, στο Βερολίνο: «Από αξιόπιστες πηγές ολόκληρος ο ελληνικός πληθυσμός της Σινώπης και της παραλιακής περιοχής της επαρχίας Καστανομής έχει εξοριστεί. Εξορία και εξολόθρευση είναι στα τουρκικά η ίδια έννοια, γιατί όποιος δε δολοφονείται, πεθαίνει ως επί το πλείστον από τις αρρώστειες και την πείνα»¹². Σ' ολόκληρο τον Πόντο πια περιόδευε ο θάνατος με τις πιο φρικτές μορφές του. Από τη Ρωσία, η Ελληνική Πρεσβεία της Πετρούπολης πληροφορούσε το υπουργείο Εξωτερικών για την τραγική κατάσταση των κατοίκων της περιφέρειας Τραπεζούντας: «...Την 15ην Απριλίου οι κάτοικοι των 16 χωριών της περιοχής Βαζελώνος,

⁹ Sartiaux F., *Η Ελληνική Μικρά Ασία*, Αθήνα (1993), σ. 172.

¹⁰ Boon PAAA, Türkei Nr. 168, Beziehungen der Türkei zu Griechenland, Bd. 15, Nr. 532, (7.9.1916).

¹¹ Boon PAAA, Türkei Nr. 168, Beziehungen der Türkei zu Griechenland, Bd. 14, Beobachtungen des Dragomans Schwörbel auf seiner Dienstreise nach Aiwali (2/19.8.1915). Βλ. επίσης Φουρνιάδης Π., *Σελίδες από την ιστορία της Κερασούντος και τα τερατουργήματα του αιμοσταγούς Τοπάλ Οσμάν καθ' όλην την περιφέρειαν του Πόντου*, Καβάλα (1965), σ. 37-38.

¹² Boon PAAA, Türkei Nr. 168, Beziehungen der Türkei zu Griechenland, Bd. 15, (16.7.1916), Abschrift von Telegramm Nr. 129 (15.7.1916) von Kückhoff. Wien HHStA, PA, XXXVIII, Karton 369, Konsulate 1916, Trapezunt, ZI. 27/P, Kwiatkowski an Buriän, Samsun (30.7.1916).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

περιφέρειας Τραπεζούντας, άπαντες Έλληνες, λαβόντες διαταγήν των τουρκικών στρατιωτικών αρχών να φύγωσιν εις το εσωτερικόν της Αργυρουπόλεως και φοβηθέντες μη έμελλον καθ' οδόν να σφαγώσιν, καθ' ον τρόπον είδον σφαγέντας τους Αρμενίους, εγκατέλειπον τας κατοικίας των και εισήλθον εις τα δάση, ελπίζοντες να σωθώσι εκ ταχείας τινός προελάσεως του ρωσικού στρατού. Εκ τούτων, εις 6.000 ανερχομένων, 650 κατέφυγον εις την μονήν Βαζελώνος, εις ην προϋπήρχον και άλλοι 1.500 εκ Τραπεζούντος πρόσφυγες, 1.200 εισήλθον εις εν μέγα σπήλαιον του χωρίου «Κουνάκα» και οι λοιποί διεσκορπίσθησαν εις τα ανά δάση σπήλαια και τας διαφόρους κρύπτας. Άπασαι αι οικίαι των χωρίων τούτων εληλατήθησαν και αι περιουσίαι διηρπάγησαν υπό του τουρκικού στρατού. Οι εν τω σπηλαίω της Κουνάκας κρυβέντες, αναγκασθέντες εκ της πείνης, μετά συνθηκολόγησιν, παρεδόθησαν. Εκ τούτων 26 γυναίκες και νεάνιδες ίνα αποφύγωσιν την ατίμωσιν έρριψαν εαυτάς εις τινα ποταμόν κείμενον παρά το χωρίον Γέφυρα και παρά τας προσπάθειάς των άλλων, προς σωτηρίαν των, επνίγησαν...»¹³.

Ο ορατός κίνδυνος μιας αρμενοποίησης των Ελλήνων του Πόντου, ανάγκασε τον αυστριακό πρόξενο της Αμισού Kwiatkowski με αλληπάλληλα τηλεγραφήματα προς τον πρεσβευτή Pallavicini να διαχωρίσει τη θέση του. Τις ανησυχίες του προξένου μετέφερε ο Pallavicini στον υπουργό Εξωτερικών των Νεοτούρκων Χαλήλ μπέη, ο οποίος προσπάθησε να δικαιολογήσει τις ακρότητες λέγοντας ότι οι Έλληνες υποστηρίζουν τους Ρώσους και δείχνουν συμπάθεια στους αντάρτες και τους λιποτάκτες.

¹³. Α.Υ.Ε., Κ.Υ., 1917, β935,38,45,59, Έκθεσις περί της θέσεως; του ελληνισμού της Τραπεζούντος και της περιφέρειας αυτής κατά τους τελευταίους μήνας της τουρκοκρατίας υπό αρχιμανδρίτου Παναρέτου Βαζελιώτου, Πετρούπολη (28.8.1916).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Στις 19.12.1916 και στις 2.1.1917 ο Αυστριακός πρεσβευτής της Κωνσταντινουπόλεως Pallavicini περιέγραψε στη Βιέννη τα τελευταία γεγονότα του Πόντου που αναφέρονταν στη μαρτυρική Αμισό: «11 Δεκεμβρίου 1916. Ληλατήθηκαν 5 ελληνικά χωριά, κατόπιν κάηκαν. Οι κάτοικοι εκτοπίστηκαν. 12 Δεκεμβρίου 1916. Στα περίχωρα της πόλης καίγονται χωριά. 14 Δεκεμβρίου 1916. Ολόκληρα χωριά καίγονται μαζί με τα σχολεία και τις εκκλησίες. 17 Δεκεμβρίου 1916. Στην περιφέρεια Σαμψούντας έκαψαν 11 χωριά. Η λεηλασία συνεχίζεται. Οι χωρικοί κακοποιούνται. 31 Δεκεμβρίου 1916. 18 περίπου χωριά κάηκαν εξ ολοκλήρου. 15 εν μέρει. 60 γυναίκες περίπου βιάστηκαν. Ελεηλάτησαν ακόμη και εκκλησίες». ¹⁴

Τραγική ήταν και η τύχη των σταυροπηγιακών μονών του Πόντου. Από το καταστροφικό μίσος των Νεότουρκων, των Κεμαλικών και τον τυφλό ισλαμικό φανατισμό δε γλύτωσαν ούτε τα μοναστήρια, τα οποία επί αιώνες είχαν σεβαστεί οι σουλτάνοι και οι κατά τόπους ντερεμπέηδες και πασάδες, παραχωρώντας, κατά διαστήματα, σε πολλά από αυτά υλικά αλλά και θρησκευτικά προνόμια ¹⁵. Είναι συγκλονιστικά τα

¹⁴ Wien HHStA, PA, Türkei XII, Liasse 467 LIV, Griechenverfolgungen in der Türkei 1916-1918, No 97/pol., Konstantinopel (19.1.1916) και (2.1.1917). Την ίδια έκθεση του Αυστριακού πρεσβευτή της Κωνσταντινουπόλεως Pallavicini βρίσκουμε και στα αρχεία του υπουργείου Εξωτερικών της Γερμανίας, μαζί με άλλες εκθέσεις για τους διωγμούς, Bonn PAAA, Türkei Nr. 168, Bd. 15, f. Bd. 16, (9.2.1917). Η ενέργεια των Αυστριακών δείχνει ότι δε συμφωνούν με την πολιτική των Γερμανών και στο έγγραφο αφήνεται να εννοηθεί ότι θεωρούν τους Γερμανούς συνυπεύθυνους για όσα συμβαίνουν στην Τουρκία.

¹⁵ Φωτιάδης Κ., Οι εξισλαμισμοί της Μικράς Ασίας και οι Κρυπτοχριστιανοί του Πόντου, Θεσσαλονίκη (1988), σ. 267-279. Ο Βαγιαζίτ Β' (1481-1512) είχε αναγνωρίσει τα προνόμια της Μονής Περιστερεώτα και είχε χορηγήσει επιπλέον και οικονομική ενίσχυση. Κιαγχίδης Χ., ό.π., σ. 46. Η Σουμελά βρισκόταν υπό την προστασία των περισσότερων σουλτάνων του 16ου και του 17ου αιώνα, όπως του Σελήμ Α' (1512-1520), του Σουλεϊμάν Α' (1520-1566), του Σελίμ Β' (1566-1574), του Μεχμέτ Γ' (1595-1603) και του Μουράτ Δ' (1603-1640). Παπαμιχαλόπουλος Κ., Περιήγησις εις τον Πόντον, Αθήνα (1903), σ. 65 κ.ε., και 116. Hoffmeister E. v., Durch Armenien, Eine Wanderung und der Zug Xenophons bis zum Schwarzen Meere, Leipzig-Berlin (1911), σ. 151-152. Κυριακίδης Ε., Ιστορία της παρά την Τραπεζούντα Ιεράς Βασιλικής Πατριαρχικής Σταυροπηγιακής Μονής της Υπεραγίας Θεοτόκου της Σουμελά, Αθήνα (1898), σ. 80-81. Αθανασιάδης Σ., Ο Πόντος, Θεσσαλονίκη (χ.χ.), σ. 35 κ.ε. Τασούδης Γ., Βιογραφικά αναμνήσεις του αρχιεπισκόπου Αθηνών Χρυσάνθου του

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ανέκδοτα αρχειακά ντοκουμέντα, αλλά και οι πολυπληθείς ημερολογιακές καταγραφές και σημειώσεις των αυτοπτών μαρτύρων που επέζησαν της γενοκτονίας. Οι μονές που ανέκαθεν υπήρξαν άσυλο των καταδιωγμένων χριστιανών υφίστανται απερίγραπτες επιθέσεις από ληστρικές ομάδες φανατικών τσετέδων, οι οποίες όχι μόνο λεηλατούν και καταστρέφουν τους ιερούς χώρους, αλλά προβαίνουν επίσης σε κτηνωδίες και απάνθρωπες βιαιοπραγίες.

Ο Γαβριήλ Καραπατάκης ήταν απεσταλμένος του πατριαρχείου Αντιοχείας στο Ερζερούμ. Στη μονή Βαζελώνος έφθασε το 1916 προσπαθώντας να διαφύγει τη σύλληψη και τον εκτοπισμό του από τους Τούρκους¹⁶. Ως αυτόπτης μάρτυρας, περιγράφει ως εξής τις δραματικές εκείνες στιγμές: Οι φωνές των γυναικών ήταν σπαρακτικές. Άλλες κτυπούσαν θρηνώντας τα κεφάλια τους στους τοίχους για να

από Τραπεζούντος 1881-1949, Αθήνα (1970). Του ιδίου, Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρύσανθος, ο από Τραπεζούντος, η εθνική και εκκλησιαστική δράσις του 1926-1949, Αθήνα (1972), σ. 197-198. Ζούζουλας Στ., Ο ελληνισμός του Πόντου, Αθήνα (1982), σ. 24. Λαζαρίδης Α., Μικρά Ασία, Αθήνα (1968), σ. 41. Παπαδόπουλος Α., «Περί της πατριαρχικής ιεράς μονής Βαζελώνος», Ποντιακά Νέα, Θεσσαλονίκη (14.4.1974), σ. 4. Ανδρεάδης Γ., Ο πολιτισμός του Πόντου, Αθήνα (1964), σ. 51. Klose W., «Die Christen in der Türkei», Zeitschrift für die historische Theologie, τ. 20, Hamburg-Gotha (1850), σ. 306-307. Münir O., Minderheiten im osmanischen Reich und in der neuen Türkei, (Diss.), Köln (1937), σ. 73. Παπαρούνης Π., Τουρκοκρατία, Αθήνα (χ.χ.), σ. 310. Καρυκοπούλου Χρ., Το διεθνές καθεστώς του Οικουμενικού Πατριαρχείου, Αθήνα (1979). Kawerau P., Amerika und die orientalischen Kirchen, Berlin (1958), σ. 449. Κουρκίδης Κ., Κόσμοι της Ανατολής, Αθήνα (1958), σ. 268. Hell V. - Hell H., Türkei II, Stuttgart-Berlin-Köln-Mainz (1981), σ. 51. Υψηλάντης Κομνηνός Αθ., Τα μετά την Άλωσιν 1453-1789, Κωνσταντινούπολις (1870), σ. 50. Κανσοκαλυβίτης Ν. - Μεταξόπουλος Π., Η θεία και ιερά ακολουθία Βαρνάβα και Σωφρονίου, Ιερά ιστορία της βασιλικής μονής Σουμελά και ιστορικών της πόλεως Τραπεζούντος και των βασιλέων αυτής, Λειψία (1775), σ. 43 κ.ε. Κανδηλάπτης Γ., «Η μονή Σουμελά και ο σουλτάνος Σελίμ Α'», Ποντιακά Φύλλα, τ. 1, Αθήνα (1937), σ. 78. Τανιμανίδης Π., Παναγία Σουμελά, Θεσσαλονίκη (1978). Βαβαρέτος Γ., «Η Ιστορία της μονής Σουμελά και της θαυματουργού εικόνας της Παναγίας», Πατρίς, Αθήνα (11.11.1931). Παπαδημητρίου Ρ., Παναγία Σουμελά-Θρύλοι και Ιστορία, Θεσσαλονίκη (1962). Παπαδόπουλος Α., «Ο Πόντος διά των αιώνων», Α.Π., τ. 1, Αθήνα (1928), σ. 33.

¹⁶. Αυγερινός Δημήτριος, Ερζερούμ 1916, Αθήνα, (2011).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

πεθάνουν, άλλες ζητούσαν από τους συγγενείς τους να τις σκοτώσουν για να μην πέσουν στα χέρια των εισβολέων, άλλες έτρεξαν μέσα στην εκκλησία και αγκάλιασαν τα εικονίσματα κλαίγοντας... Μέσα σε βαριά ατμόσφαιρα τέλεσαν Θεία λειτουργία και κοινωνήσαν όλοι των Αχράντων Μυστηρίων. Η σωτηρία της ψυχής τους εκείνες τις ώρες της οριακής απόγνωσης είχε αποκτήσει πρωταρχική σημασία. Την ίδια νύχτα φυγαδεύθηκαν 300 περίπου άτομα, μεταξύ των οποίων και πέντε από τους έγκλειστους μοναχούς μαζί με τον φιλοξενούμενο αρχιμανδρίτη Γαβριήλ Καραπατάκη... Όταν μετά 15 μέρες από την εισβολή ο αρχιμανδρίτης Γαβριήλ Καραπατάκης τόλμησε να μπει στη μονή από το δάσος που κρυβόταν, βρήκε στην εξώπορτα το κάτω μέρος του Αγίου Ποτηρίου, σχισμένα επιτραχήλια, ένα φαιλόνιο και μια λαβή εξαπτέρυγου. Στα δωμάτια βιβλία καταπατημένα, βαμβάκια από στρώματα που τους είχαν αρπάξει το κάλυμμα, σπασμένα κιβώτια και βιβλιοθήκες, σταυρούς και εικόνες των μοναχών κομματιασμένους. Μέσα στην εκκλησία αντίκρισε το πτώμα του Γεωργίου Λεοντίδου που έπαθε αποπληξία με την είσοδο των στρατιωτών και δεν επιτράπηκε η ταφή του. Η Αγία τράπεζα ήταν γυμνή και στο πάτωμα υπήρχαν λάδια που έπεσαν από τα καντήλια που κλάπηκαν. Οι στέγες είχαν γκρεμιστεί και οι καπνοδόχοι είχαν καταστραφεί καθώς γινόταν έρευνα για δήθεν κρυμμένους θησαυρούς. Υπήρχαν αναποδογυρισμένες σκάλες και σε διάφορα σημεία σκαψίματα στο έδαφος¹⁷.

«Φρίττει ο νους του ανθρώπου, έγραψεν υπό ημερομ. 12 Νοεμβρίου 1918 ο Μητροπολίτης Ροδοπόλεως Κύριλλος, διά τας διαπραχθείσας φρικαλεότητας και τον αριθμόν των θυμάτων, ανερχομένων εις 487 ψυχάς, αίτινες εύρον οικτρόν θάνατον εν τοις όρεσι, τοις σπηλαίοις και ταις οπαίς της γης, όπου εκρύβησαν ίνα αποφύγωσι την δολοφόνον μάχαιραν των σφαγέων. Μεταξύ των δολοφονηθέντων τούτων θυμάτων κατατάσσονται άλλαι 14 νεάνιδες κόραι, αίτινες φεύγουσαι τον βαρύν πέλεκυν του δημίου, κατέφυγον, ως εις άσυλον

¹⁷ Ό.π., σ. 186.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

θρησκευτικόν, εις την διαληφθείσαν ιεράν μονήν του Βαζελώνος, οπόθεν οι τύραννοι ούτοι, αφού απήγαγον τους φιλησύχους πατέρας της Μονής αιχμαλώτους, προέβησαν ούτοι εις κορεσμόν των σωματικών αυτών ηδονών, βία ατιμάσαντες τας παρθένους ταύτας, ων τελευταίον αφού απέκοψαν τους μαστούς και τας κεφαλάς, αφήκαν τα πτώματα και απήλθον»¹⁸.

Με αφορμή την προέλαση των ρωσικών στρατευμάτων και την στρατοπέδυσή τους στις παραλιακές περιοχές του Χαρσιώτη ποταμού, λίγο έξω από την Τρίπολη, και μεσογειακά στη Χερίανα, οι Νεότουρκοι βρήκαν την ευκαιρία να απαλλαγούν από την παρουσία των επικίνδυνων και ενοχλητικών Ελλήνων των πλουσίων περιοχών της Τρίπολης και Κερασούντας¹⁹. Προβάλλοντας τον κίνδυνο πιθανής σύμπραξης των χριστιανών με τους Ρώσους, αποφάσισαν να θέσουν σε εφαρμογή την απομάκρυνση των Ελλήνων για στρατιωτικούς, δήθεν, λόγους... Είκοσι πέντε μέρες κράτησε το μαρτύριο της διαδρομής του λευκού θανάτου. Στις 9 Δεκεμβρίου ανακοινώθηκε επίσημα στους εκτοπισμένους ότι ορίστηκε ως τόπος οριστικής διαμονής τους το αρμενικό χωριό Μπιρκ, που ήταν έρημο, γιατί οι 500 οικογένειές του σφαγιάστηκαν ένα χρόνο νωρίτερα... «Το κλίμα του χωριού, συνεχίζει η Τατιάνα Γκρίτσι Μιλλιέξ, δε μας φάνηκε καλό, γιατί το νερό ήτανε γλυφό κι άνοστο και δεν μπορούσαν να το πουν ούτε και οι άρρωστοι με τα καμένα χείλια του πυρετού τους. Όμως η ανάγκη να είμαστε όλοι μαζί, κοντά κοντά, για ν' αντικρίσουμε τη μοίρα, μας έκανε να κατοικήσουμε όλοι στο Πιρκ, στο Πιρκ που στάθηκε το απέραντο νεκροταφείο χιλιάδων χριστιανών, στο Πιρκ που σαν το συλλογιστούμε βλέπουμε έναν τεράστιο ξύλινο σταυρό,

¹⁸ Οικουμενικόν Πατριαρχείον, Μαύρη Βίβλος, Κωνσταντινούπολη (1919), σ. 269-272. Βλ. επίσης Α.Υ.Ε., Κ.Υ., 1917, Β (35, 38, 45, 59), Πετρούπολη (28.8.1916).

¹⁹ Οι Νεότουρκοι τις πρώτες μέρες του πολέμου, όταν ο στρατός τους είχε κατορθώσει να διασπάσει το ρωσικό μέτωπο και να εισβάλει στη ρωσική Αρμενία κατενθουσιασμένοι χλεύαζαν τους Έλληνες και τους έλεγαν: "Βάι παπανίζ κελίορ, Βάι ταϊνίζ κελίρ" δηλαδή "έρχεται ο πατέρας σας (εννούσαν τους Έλληνες), έρχεται ο θεός σας (τους Ρώσους)". Φουρνιάδης Π., *Σελίδες από την ιστορίαν της Κερασούντος και τα τερατουργήματα του αιμοσταγούς Τοπάλ Οσμάν καθ' όλην την περιφέρειαν του Πόντου*, Καβάλα (1965), σ. 37.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

στο Πιρκ που αφήσαμε ό,τι είχαμε πιο αγαπημένο, πατεράδες γέρους και τρυφερά παιδιά, τις μάνες μας και τις γυναίκες μας.

Μέσα στα σπίτια ζούσανε οι άνθρωποι μαζί με τους νεκρούς, κι ήτανε πιο ευτυχισμένοι κείνοι που είχανε κλείσει τα μάτια από τους αποθαμένους ζωντανούς. Τρεις μήνες είχανε περάσει από την μαύρη ώρα που μπήκαμε στο Πιρκ, έμπαινε ο Μάρτης μήνας κι από τις 13 χιλιάδες που είχαμε ξεκινήσει, δεν μένανε πια παρά 800, αδύναμοι κι ανίκανοι για κάθε δουλειά. Από τους 800 που σωθήκανε οι 300 ήτανε αστοί, οι άλλοι χωρικοί...»²⁰.

Ο Γεώργιος Σακκάς, ο ιστορικός της Τρίπολης του Πόντου και, σε όλη του τη ζωή, ακούραστος εργάτης του Ποντιακού Ελληνισμού, καταθέτει για τα ίδια γεγονότα: «Το τι υποφέραμε μέσα στους τέσσερις αυτούς μήνες είναι κάτι φοβερό, ανήκουστο, ανώτερο από κάθε περιγραφή.

Η τετράμηνη αυτή περίοδος υπήρξε η σκοτεινότερη και απαισιότερη της μακραίωνης ζωής μας στην Τουρκία. Εκείνο που εκ των υστέρων διαπιστώσαμε ήταν ότι η συμφορά μας είχε πάρει τεράστιες διαστάσεις και ότι ο θάνατος αποδεκάτισε και ερήμωσε κυριολεκτικά τις τάξεις των ατυχών εκείνων οικογενειών, που εγκαταστάθηκαν κυρίως στο Μπιρκ και στο Κόλισαρ. Είδα, όπως εξακριβώθηκε κι αργότερα, μέσα στο συνταρακτικό εκείνο σάλο να σβήνουν και να εκριζώνονται ολόκληρες οικογένειες. Είδαν πολλά τα μάτια μας. Είδαν περιστατικά που η θύμησή των γεννά το δέος και συνταράζει βαθιά την ψυχή μας. Είδαμε, ζήσαμε και υποφέραμε τη φρικτή δοκιμασία περιστατικών, που και τώρα, ακόμη, όταν τα φέρουμε στο νου μας, μας φαίνονται τόσο απίθανα και τόσο απίστευτα, που πολλές φορές διερωτώμεθα αν όλα αυτά δεν ήσαν εξημμένης φαντασίας πλάσματα ή αληθινά γεγονότα. Επί τέσσαρες μήνες ζούσαμε μέσα στο σπαραγμό και στην ατέλειωτη τραγωδία μας, μόνιμα συντροφιασμένοι με το θάνατο».

²⁰. Γκρίτσι Μιλλιέξ Τ., *Η Τρίπολη του Πόντου*, Αθήνα (1976), 150-152.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Με εξαίρεση, προσωρινά, την Κερασούντα, όπου για άλλη μια φορά αποδείχτηκε ότι η παρουσία των ευρωπαϊκών προξενικών αρχών έπαιζε καθοριστικό ρόλο στην επιβολή της τάξης και στην αποκατάσταση της ηρεμίας, οι Έλληνες των εκκλησιαστικών επαρχιών Πουλαντζάκης, Κασσιόπης και Γιολ Αζούζ είχαν την τραγική τύχη των υπόλοιπων χωριών της περιοχής. Ο Λάμπρος Μαυρίδης από το Τεπέ Κιοϊ της Πουλαντζάκης καταθέτει ότι «από τους 700 που βγήκαμε εξορία από το χωριό μας το 1916 γυρίσαμε 232 άτομα»²¹, τα οποία, ωστόσο, ένα χρόνο αργότερα, υπέστησαν χειρότερα μαρτύρια από τον Αιχμαν του Ποντιακού Ελληνισμού, Τοπάλ Οσμάν: «Κανένα χρόνο μετά το γυρισμό μας από την εξορία (1916), κακήν κακώς, ζήσαμε. Ύστερα ο Τοπάλ Οσμάν ήρθε χαράματα και περικύκλωσε το χωριό με τους τσέτες του. Μάζεψαν τον κόσμο, έναν-έναν τους χωριανούς και τους έβαλαν σ' ένα σπίτι, σιμά στην εκκλησία: Άντρες, παιδιά, γυναίκες, γέρους, μωρά. Έδωσαν φωτιά το σπίτι και τους έκαψαν ζωντανούς!

Προτού να τους κάψουν διάλεξαν 4-5 νέες γυναίκες και τις κράτησαν για τον εαυτό τους. Μετά έχυσαν 10 τενεκέδες πετρέλαιο μέσα και ολόγυρα στο σπίτι και κατόπιν έρριξαν μια χειροβομβίδα. Άναψε φωτιά! Το σπίτι ήταν του Κοντού του Κώτα. Δέκα-είκοσι λεφτά κράτησε το κακό. Φώναζαν. Οι φωνές των γυναικών «σον ουρανό εξέβαν» (οι φωνές των γυναικών ανέβαιναν στον ουρανό). Τινάχτηκε το σπίτι μες στις φλόγες κι όλους τους πλάκωσε μέσα!

Ένα κορίτσι απ' το παράθυρο πήδηξε και έφυγε απ' τη φωτιά. Έριξαν σφαίρες οι τσέτες αλλά ήταν κατήφορος και γλίτωσε. Μια σφαίρα την πήρε ξυστά στο κεφάλι. Ρούδα τη λέγανε. Ήρθε κοντά σε μας που ξεφύγαμε απ' το πρωί. Τη ρώτησα για την γυναίκα μου και τα παιδιά μου. Μου είπε: «Τη γυναίκα σου την είδα, τα παιδιά σου δεν τα είδα». Οι πέντε γυναίκες που διάλεξαν για να τις πάρουν οι Τούρκοι να τις βιάσουν, το κατάλαβαν και σαν έβλεπαν τη φωτιά και τις φωνές, πήδησαν μέσα στο σπίτι λέγοντας: - «Είη το όνομα του Κυρίου!...». Πήδησαν στη φωτιά

²¹ Α.Υ.Ε., Κ.Υ., 1917, Β/38, Κερασούντα (15.12.1916).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

και κήκαν. Πέθαναν μαζί με τις άλλες. Αυτό όλο κράτησε μισή ώρα. Μετά μισή ώρα οι τσέτες έφυγαν και πήγαν στ' άλλα χωριά. Και σε κάθε χωριό μισή ώρα στέκονταν, έκαιγαν έκαιγαν και συνέχεια έφευγαν. Δεκαεφτά (17) χωριά έκαψαν στη συνέχεια. Τα Γούζερε, Κόλτιζι, Τεπέκιοϊ, Τεμριτζίκιοϊ, Γιόμα, Κινέη... Δεν έκαιγαν τα σπίτια των χωριών. Μόνο ένα σπίτι έκαιγαν μαζί με τους ανθρώπους»²².

Στις 26 Δεκεμβρίου 1916, ο μητροπολίτης Γερμανός ενημέρωνε αναλυτικά το Οικουμενικό Πατριαρχείο για την τραγική κατάσταση που επικρατούσε στην περιφέρειά του: «Το χιόνι μέχρι τα γόνατα και το κρύο τσουχτερό, εν τούτοις προχωρούν με συνοδεία πολιτοφυλάκων χιλιάδες παιδιά, γυναίκες και άρρωστοι γέροι προς τη Σεβάστεια... Οι άρρωστοι εγκαταλείπονται στην άκρη του δρόμου σχεδόν όλοι ξυπόλυτοι, καταδικασμένοι δηλ. εκ των προτέρων σε θάνατο από το ψύχος... Από την Σαμψούντα στάλθηκαν πολιτοφύλακες και στρατιώτες εναντίον των πλούσιων χωριών της περιοχής, οι οποίοι έκαψαν τα χωριά, σκότωσαν γέρους και παιδιά και βίασαν γυναίκες. Ακόμα και κορίτσια κάτω των δέκα χρόνων και γριές πάνω των 80 είχαν αυτήν την τύχη»²³.

Η επιστολή του μητροπολίτη Γερμανού Καραβαγγέλη, το Μάιο του 1916, δεν έφτασε ποτέ στον προορισμό της και αυτό γιατί η φιλότουρκη γερμανική πρεσβεία αυθαιρετώντας δεν την παρέδωσε στον Οικουμενικό Πατριάρχη αλλά τη διαβίβασε στο Βερολίνο. Στα αρχεία του Υπουργείου Εξωτερικών της Γερμανίας διατηρείται ακόμη ο φάκελος που περιέχει την επιστολή, η οποία αναφέρεται στους διωγμούς των χριστιανών. Η απόκρυψή της επιβεβαιώνει για ακόμη μία φορά τη συνενοχή της Γερμανίας. Τα σήματα κινδύνου και οι απελπισμένες εκκλήσεις για βοήθεια κατά την κρίση των Γερμανών υπευθύνων θάφτηκαν στους σκοτεινούς αρχειακούς θαλάμους αρχικά του Βερολίνου και αργότερα

²² Αρχείο Κ.Μ.Σ., Μαυρίδης Λ., (προφορική μαρτυρία), Ανατολή Ιωαννίνων (31.10.1964).

²³ Wien HHStA, PA, Türkei XII, Liasse 467 LIV, Zl. 7/Pol., Kwiatkowski προς Czernin, και συνημμένη αναφορά του μητροπολίτη Σαμψούντας Γερμανού προς το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, Σαμψούντα (30.1.1917).

της Βόννης. Η επιστολή, η οποία βλέπει το φως της δημοσιότητας για πρώτη φορά και στην οποία ο μητροπολίτης κατήγγειλε τους βιασμούς, τις δολοφονίες και τις αυθαιρεσίες των μουσουλμάνων κατοίκων και των άτακτων τσετέδων Λαζών, με τις ευλογίες των αρχών, παρατίθεται ως έχει: «Παναγιώτατε Δέσποτα. Είναι απερίγραπτα τα δεινά όσα υφίστανται οι ομογενείς πληθυσμοί της περιφέρειας Αμισού από παρελθόντος Νοεμβρίου μηνός, δηλ. αφ' ης εποχής έφθασεν ενταύθα ο νέος Τουρκοκρής μουτεσαρίφης Αμισού (Τζανίκ). Υπό το πρόσχημα της καταδιώξεως φυγοστράτων εξαπέλυσε πανταχού χωροφύλακας μετά Λαζών ατάκτων στρατιωτών με διαταγές να βασανίσωσι τα χωρία και παντοιοτρόπως καταπιέσωσιν εις τρόπον ώστε να μη μείνη εν αυτοίς ικμάς ζωής, τιμής και περιουσίας»²⁴. Κατά το ίδιο διάστημα εκτός από τους διωγμούς, τις εκτοπίσεις, τις αγχόνες και την ισοπέδωση των ελληνικών χωριών σημειώθηκαν διεξοδικές προσπάθειες εξισλαμισμού των χριστιανικών πληθυσμών σε όλες τις περιοχές του Πόντου. Το μέγεθος της συμφοράς του διαβολικού αυτού μέτρου, που ίσχυσε αμέσως μετά την εμφάνιση των Οθωμανών στη Μικρά Ασία και επεκτάθηκε κατά τη διάρκεια της τετραετίας 1915-1919, παρά το γεγονός ότι οδήγησε εκατομμύρια χριστιανών στον κόσμο του Ισλάμ²⁵, δεν έχει μελετηθεί επαρκώς επιστημονικά ως σήμερα.

Ειδικότερα για τις περιοχές Σεβάστειας, Νικόπολης και Κολωνίας διασώζονται επαρκέστατες πληροφορίες από τον Π. Κυνηγόπουλο, διευθυντή σχολείου και δραστήριο μέλος επιτροπής για την ενημέρωση της κοινής γνώμης. Σύμφωνα μ' αυτές, ήδη από το Δεκέμβριο του 1916, στα χωριά Πάλτζανα και Τρουπή είχαν γίνει εξισλαμισμοί Ελληνίδων, οι

²⁴ Bonn PAAA, Konstantinopel 159, Bd 1, 1916, Επιστολή του μητροπολίτη Αμισού Γερμανού προς τον Πατριάρχη Γερμανό, Κωνσταντινούπολη (19.5.1916).

²⁵ Φωτιάδης Κ., *Πηγές της ιστορίας του κρυπτοχριστιανικού προβλήματος*, Θεσσαλονίκη (1997). Του ιδίου, *Η εθνική και θρησκευτική συνείδηση των Ελλήνων του Πόντου*, έκδ. Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη (1996).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

οποίες στη συνέχεια κατέληξαν σε τουρκικά χαρέμια²⁶. Μάλιστα ένας Τούρκος της Νικόπολης, ο Χαλήλ Τοπάνογλου, καυχιόταν δημόσια πως πριν από τον πόλεμο κινδύνευε να πεθάνει από την πείνα, τώρα όμως ζούσε πολύ ωραία, σχεδόν όπως στον παράδεισο, με τα πολλά εξισλαμισμένα κορίτσια του (Ελληνοπούλες)²⁷. Σε μια επιστολή της παραπάνω επιτροπής προς το Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης, το 1917, καταγγέλλονται πολυάριθμες περιπτώσεις βίαιου εξισλαμισμού σε δέκα συνολικά χωριά της επαρχίας Κολωνίας. Από τις διακόσιες ελληνικές οικογένειες του χωριού Κορατζά, σύμφωνα με την ίδια καταγγελία, απέμειναν μόνο είκοσι έξι, ενώ οι υπόλοιπες αφανίστηκαν. Μία απ' αυτές που διασώθηκαν ήταν και η οικογένεια του ιερέα του χωριού, η οποία διέφυγε το θάνατο λόγω του εξισλαμισμού της κόρης και της νύφης²⁸. Συνολικά, από τους 51.660 Έλληνες κατοίκους της επαρχίας Κολωνίας απέμεινε μόνο το ένα τρίτο, ενώ πολλοί απ' όσους επέζησαν, κυρίως γυναίκες και παιδιά, εξισλαμίστηκαν με τη βία²⁹.

Στην επαρχία Επεσίου, επίσης, από τους 12.000 Έλληνες κατοίκους πολλοί βρήκαν το θάνατο κατά τη διάρκεια των εκτοπίσεων. Δύο Έλληνες της περιοχής αυτής, που κατάφεραν να ξεφύγουν την εκτόπιση με τη βοήθεια «εξισλαμισμένων» Ελλήνων, ανέφεραν λεπτομέρειες στην επιτροπή, η οποία, εκτός από τις μεμονωμένες περιπτώσεις, αναφερόταν και σε αναγκαστικούς, ομαδικούς εξισλαμισμούς³⁰.

²⁶. Κυνηγόπουλος Π., *Εκθέσεις περί των καταστροφών και σφαγών της επαρχίας Κολωνίας της Νικοπόλεως του Πόντου*, σ. 29. Βλ. επίσης: «Εκθεσις της Επιτροπής προς το Πατριαρχείο (1917)», *Νέα ζωή*, Κωνσταντινούπολη (12.11.1918).

²⁷. Κυνηγόπουλος Π., *ό.π.*, σ. 11.

²⁸. Κυνηγόπουλος Π., *ό.π.*, σ. 41.

²⁹. Κυνηγόπουλος Π., *ό.π.*, σ. 21-22. Α.Υ.Ε., Κ.Υ., Υ.Α.Κ., 1919, Α/4α, Αικατερινοδάρ (20.5.1919).

³⁰. Κυνηγόπουλος Π., *ό.π.*, σ. 18 κ.ε.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Το χειρότερο απ' όλα όμως, αναφέρει ο Κυνηγόπουλος, ήταν το γεγονός ότι οι τουρκικές αρχές έπαιρναν τα Ελληνόπουλα από τις οικογένειές τους, δήθεν για να τα προστατέψουν, και τα έστελναν σε τουρκικά σχολεία στη Σεβάστεια, όπου βέβαια έπαιρναν την ανάλογη αγωγή. Ακόμα και πολύ μικρά παιδιά δεν εξαιρούνταν από την πρακτική αυτή.³¹ Γι' αυτό και πολλά παιδιά εξισλαμίσθηκαν³².

Στην περιοχή της Σεβάστειας, από το 1916, οι περισσότεροι άνδρες είτε εκτοπίστηκαν είτε φυλακίστηκαν. Οι γυναίκες και τα παιδιά μεταφέρθηκαν στην περιοχή Αζηζιγιέ, όπου κατανεμήθηκαν σε τουρκικά χωριά, με σκοπό τον εξισλαμισμό, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε σε κάθε χωριό να μην υπάρχουν περισσότερες από πέντε-δέκα ψυχές³³. Ακόμη διάφορες αναφορές καταγγέλλουν τους βίαιους εξισλαμισμούς στην ίδια περιοχή. Το 1918 δόθηκαν στο Οικουμενικό Πατριαρχείο οι εκθέσεις για τις καταστροφές και τις θανατώσεις στην επισκοπή Νικοπόλεως και Κολωνίας του Πόντου. «Στα χωριά της Τοκάτης οι άνδρες θανατώθηκαν ή πέθαναν από την πείνα. Γυναίκες και παιδιά αναγκάζονται με τη βία να προσχωρήσουν στο Ισλάμ. Τον πλούσιο Έλληνα Λογγίνο από το χωριό Καρατεσεβίτ, του άρπαξαν όλη την περιουσία και τον ανάγκασαν να γίνει αποστάτης. Υποχρεώθηκε ακόμη να εγκαταλείψει τη γυναίκα του και να παντρευτεί την Τουρκάλα Αϊσέ»³⁴

³¹. Κυνηγόπουλος Π., ό.π., σ. 16 κ.ε.

³². Κυνηγόπουλος Π., ό.π., σ. 14 και 44.

³³. Κυνηγόπουλος Π., ό.π., σ. 70 κ.ε.

³⁴. Κυνηγόπουλος Π., ό.π., σ. 22-27, 50-57. Βαλαβάνης Γ., *Σύγχρονος Γενική Ιστορία του Πόντου*, σ. 262-263. Οι ανθελληνικοί διωγμοί εν Τουρκία από του 1908 μέχρι του 1921 ενώπιον της Γ' εν Αθήναις Εθνοσυνελεύσεως, παράρτημα 3, σ. 48-50. Λαμέρας Κ., *Το μικρασιατικόν πρόβλημα*, σ. 67-68. Παυλίδης Ι., *Σελίδες ιστορίας αίματος και θυσίας Πόντου και Μικράς Ασίας*, σ. 158. Έξοδος, *Μαρτυρίες από τις επαρχίες της κεντρικής και νότιας Μικρασίας*, τ. 2, έκδ. Κ.Μ.Σ., Αθήνα (1982), σ. 359-361. Μηλιώρης Ν., *Οι κρυπτοχριστιανοί*, Αθήνα (1962), σ. 89. Τσαούσης Α., *Ιστορία Χόψας του Πόντου*, Αθήνα (1960), σ. 37. Τακρίρια τινά του Οικουμενικού Πατριαρχείου προς την Υψηλήν Πύλην περί του Ζητήματος των Σταυριωτών και περί εξισλαμίσεων, Κωνσταντινούπολη (1909). Fotiadis C., *The Ethnic and Religious Consciousness of the Greeks of Pontos*, Thessaloniki (1996), σ. 29. Βλ. επίσης:

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Οι Συμμαχικές Δυνάμεις της Entente μετά την υπογραφή της ανακωχής του Μούδρου προχώρησαν, όπως είχαν δεσμευθεί, στην επίλυση όλων των διαφορών των εμπλεκόμενων στον Παγκόσμιο Πόλεμο χωρών. Το πολιτικό και διπλωματικό παρασκήνιο εκείνων των ημερών για μια ακόμη φορά απέδειξε ότι το ενδιαφέρον των Μεγάλων Δυνάμεων δεν σχετιζόταν με το δίκαιο των λαών και των εθνών ούτε με την αποκατάσταση της ειρήνης στις εμπόλεμες περιοχές αλλά επικεντρωνόταν στη δυνατότητα καθεμιάς να ελέγχει, προς ίδιον όφελος, τις στρατηγικές θέσεις της Εγγύς Ανατολής, το πλούσιο υπέδαφός της και τον πρωτογενή αγροτικό της πλούτο³⁵.

Ο θλιβερός απολογισμός της τετραετίας δεν έχει τελειωμό. Οι σκηνές φρίκης, τα ερείπια των χωριών και των σπιτιών, οι καμένες εκκλησίες και τα σχολεία, οι μαυροφορεμένες γυναίκες και τα ορφανά συνθέτουν την τραγική εικόνα του φανατισμού, της βίας, του μίσους, και μαρτυρούν την ανηθικότητα, τη βάρβαρη ιδεολογία και, κυρίως, την έλλειψη παιδείας. Ως άγνωστες παράμετροι παραμένουν οι ανεπούλωτες πληγές των κλονισμένων ψυχικά γυναικών και ο πετρωμένος κόσμος των παιδικών ψυχών που στερήθηκαν το φυσικό οικογενειακό τους περιβάλλον. Καλότυχα αποδείχτηκαν, μελλοντικά, όσα απ' αυτά φιλοξενήθηκαν σε φιλανθρωπικά ιδρύματα των ξένων Δυνάμεων, όπου κυριολεκτικά σώθηκαν από την πείνα, τις αρρώστιες, την επαιτεία και κυρίως τον εξισλαμισμό και την τουρκοποίηση. Αντίθετα, χιλιάδες απροστάτευτα ορφανά εγκαταστάθηκαν από τις τουρκικές αρχές σε φανατικές μουσουλμανικές οικογένειες, κορανικά σχολεία ή παντουρανικά ιδρύματα, για να επανδρώσουν αργότερα τις τάξεις του κρατικού μηχανισμού. Η περίπτωση αυτή αποτελεί μια

A.Y.E., K.Y., Φ. 1923 α.α.κ., Καταθέσεις αυτοπτών μαρτύρων τουρκικών βιαιοπραγιών, αναφορά για την κατάσταση στη Σεβάστεια από τον William E. Hawkes, Κωνσταντινούπολη (5.6.1922).

³⁵. Για το ρόλο των Μεγάλων Δυνάμεων στην Εγγύς Ανατολή και τις γραπτές και προφορικές μυστικές συμφωνίες, εδαφικές παραχωρήσεις και αθετήσεις βλ. Αλλαμανή Ε. - Παναγιωτοπούλου Κ., Η συμμαχική εντολή για την κατάληψη της Σμύρνης και η δραστηριότητα της ελληνικής ηγεσίας, στο: Μελετήματα γύρω από τον Βενιζέλο και την εποχή του, Αθήνα (1980) σ. 107-111.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ανοιχτή πληγή για την οποία μεγάλη ευθύνη φέρουν όλες οι κυβερνήσεις της Ελλάδας ³⁶, ως τη δεκαετία του 1960, για την αδιαφορία που επέδειξαν.

Η παράδοση της Τραπεζούντας στον οθωμανικό στρατό και η μεγάλη νίκη της συνθήκης του Μπρεστ - Λιτόφσκ αναπτέρωσαν το ηθικό των Νεοτούρκων και κυρίως των τοπαρχών του Πόντου, οι οποίοι χωρίς πλέον το φόβο των αντιποίνων από τους Ρώσους επιδίδονταν στο στιγμιαίο κερδοφόρο γι' αυτούς μα καταστροφικό μελλοντικά για την αυτοκρατορία έργο τους. Οι εμπειρίες των προηγούμενων ετών αποδείχτηκαν πολύ πρακτικές και πολύ ωφέλιμες. Οι τεράστιες περιουσίες των Ελλήνων και Αρμενίων περνούσαν στα χέρια των αδίστακτων κακοποιών και δολοφόνων. Η ανύπαρκτη αστική μουσουλμανική τάξη στον Πόντο άρχισε να γεννιέται μετά τη γενοκτονία των Αρμενίων και Ελλήνων από τους νεόπλουτους κακοποιούς που θησαύρισαν ληστεύοντας τις περιουσίες τους. Οι απόγονοι του μεγαλύτερου γενοκτόνου των Ελλήνων, του Τοπάλ Οσμάν, είναι σήμερα εκατομμυριούχοι και εκφραστές της αστικής τουρκικής ιδεολογίας. Δεν είναι ιστορική υπερβολή αν δεχτούμε ότι ένα μεγάλο ποσοστό της σημερινής αστικής τάξης στην Τουρκία, είναι δημιούργημα των μικρών ανεξάρτητων δολοφονικών συμμοριών, των συνεργατών της αστυνομίας και του στρατού που έδρασαν και δρουν με την ανοχή ή την υποστήριξη των νεοτουρκικών, κεμαλικών και μετακεμαλικών κυβερνήσεων.

Ο μητροπολίτης Χρύσανθος στην αναλυτική έκθεση της 12 Οκτωβρίου 1918 προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη επισυνάπτει και πολυσέλιδο κατάλογο των κακουργημάτων και λεηλασιών που διαπράχθηκαν στην εκκλησιαστική του περιφέρεια ως τις 7 Οκτωβρίου 1918.³⁷

³⁶. βλ. Αλλαμανή Ε. - Παναγιωτοπούλου Κ., ό.π., σ. 107-111.

³⁷ Α.Υ.Ε., Κ.Υ., 1919, Β/38(1), αρ. Πρωτ. 356, Τραπεζούντα (12.10.1918). Δεν αναφέρει όμως την δολοφονία των 200 κατοίκων στο κέντρο της Τραπεζούντας, για την οποία υπάρχει αρχειακή έκθεση

Ανάλογα εγκλήματα συνέβαιναν και σ' άλλες περιοχές του Πόντου. Αναφέρω αποσπάσματα από την έκθεση του μητροπολίτη Νεοκαισαρείας Πολυκάρπου, που υποβλήθηκε σ' όλα τα πατριαρχεία και παράλληλα δημοσιεύτηκε και στην εφημερίδα «Νέα Ζωή» Κωνσταντινούπολης στις 12/11/1918, αρ. φύλλου 98: «...Τα πάνδεινα υποστάντες οι κάτοικοι Κολωνίας και ληστεύσεις και διωγμούς και εβιασμούς και σφαγές ετάφησαν άκλαυτοι και ακήδευτοι εις τας αφιλοξένους χώρας των Τούρκων εν Τοκάτη και αλλαχού».³⁸ Στις 20 Μαΐου 1919 ο αρχιμανδρίτης Πανάρετος και ο γιατρός Κ. Α. Φωτιάδης, με εντολή της Κεντρικής Ένωσης των Ποντίων Ελλήνων του Αικατερινοδάρ, αλλά και ειδική σύσταση του Οικουμενικού Πατριαρχείου επισκέφθηκαν τις εκκλησιαστικές περιφέρειες του Πόντου και κατέγραψαν με ακρίβεια την εικόνα της αγρίας και κολοσσιαίας συμφοράς του ελληνισμού. Η στατιστική απογραφή με τα ποσοστιαία αναλυτικά δεδομένα συμπίπτει με την ημερομηνία άφιξης του Μουσταφά Κεμάλ στην Σαμψούντα.

Η επαρχία Αμασείας είχε προ του πολέμου 136.768 Ελληνικόν πληθυσμόν, 393 σχολεία, 12.360 μαθητάς και μαθητρίας, 493 διδασκάλους και διδασκαλίσσας και 498 Εκκλησίας. Εκ του ολικού πληθυσμού 72.375 μετετοπίσθησαν ή εξωρίσθησαν, εκ των οποίων τα 70% απέθανον εν εξορία, μόλις δε οι 30% επανήλθον».³⁹

Η κατάσταση στον Πόντο και ιδιαίτερα στην ύπαιθρο ήταν τραγική. Γνωστά ανυπότακτα στοιχεία συνέχιζαν να οργιάζουν κάθε νύχτα στα ελληνικά χωριά πυροβολώντας, λεηλατώντας και βιάζοντας τους

και μαρτυρία του Κ. Λαμέρα. Η καταγγελία αυτή χρειάζεται περισσότερη έρευνα. Δε γνωρίζω αν συντρέχουν λόγοι λογοκρισίας από τη μία ή εσφαλμένης πληροφόρησης από την άλλη.

³⁸ Κυνηγόπουλος Π., Εκθέσεις περί των καταστροφών και σφαγών της επαρχίας Κολωνίας της Νικοπόλεως του Πόντου, σ. 9.

³⁹ Α..ΥΕ., Κ.Υ., Υ.Α.Κ., 1919, Α/4α, Αικατερινοδάρ (20.5.1919) και Α.Υ.Ε., Κ.Υ., 1917, Β (35, 38, 45, 59), Αικατερινοδάρ (20.5.1919).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ανυπεράσπιστους χωρικούς. Η ζωή των Ελλήνων κατάντησε ένα απέραντο μαρτυρολόγιο.⁴⁰

Το διάστημα που ο Τοπάλ Οσμάν μαζί με τους εθελοντές του προσπαθούσε να καθαρίσει τους Τσέτες των Ρωμιών, ο Μουσταφά Κεμάλ, με εντολή του σουλτάνου και με την ιδιότητα του Επιθεωρητή της 9ης Στρατιάς ξεκινούσε στις 16 Μαΐου 1919 για τη Σαμψούντα, για να προστατέψει τους Ρωμιούς και τους Αρμένιους από τις τουρκικές συμμορίες (Τσέτες). Ο Μουσταφά Κεμάλ και οι 21 φίλοι του έφτασαν στο λιμάνι της Σαμψούντας στις 19 Μαΐου 1919. Όταν πληροφορήθηκε ο Τοπάλ Οσμάν την επιθυμία του Μουσταφά Κεμάλ να συναντηθεί μαζί του, πήρε τους στενούς του συνεργάτες, τον Temoglu Ismail Αγά, τον Dargaroglu Bilal και τον Kara Ahmet από την περιοχή Cankrak και πήγε στη Χάβζα. Η πρώτη συνάντηση γνωριμίας του Τοπάλ Οσμάν με τον Μουσταφά Κεμάλ πραγματοποιήθηκε στις 29/Μαΐου 1919 στη Χάβζα.

Ο Οσμάν αγάς παρουσίασε μια λεπτομερή αναφορά για τις δραστηριότητες των Ρωμιών και των Αρμένιων στην Κερασούντα και τα περίχωρά της. Ο Μουσταφά Κεμάλ του είπε εν περιλήψει: «Βλέπω ότι ήσουν φιλόπατρις από τα νεανικά σου χρόνια. Ακολουθείς ακόμη και τώρα τα ιδανικά που έθεσες από τότε. Πρέπει να παλέψουμε μέχρι να απελευθερωθεί η χώρα και να μη μείνει ούτε ένας εσωτερικός ή εξωτερικός εχθρός. Θα υπερασπιστείς τα χωριά και τις πόλεις της Μαύρης Θάλασσας. Η συμμορία σου από μια ανοργάνωτη και ανεκπαίδευτη δύναμη θα γίνει ένα τάγμα. Διοικητής του τάγματος αυτού θα είσαι εσύ. Θα σου δώσουμε νέους και θρασείς αξιωματικούς. Μουσταφά Κεμάλ: «Αφού έχεις την υποστήριξη του τουρκικού λαού, φτιάξε αμέσως την οργάνωσή σου, πάρε το αξίωμα του αρχηγού, ώστε η πόλη να βρίσκεται εμπράκτως υπό την κατοχή τη δική σου και των ανθρώπων σου. Αντί να φύγεις εσύ και να πάρεις τα βουνά, ας φύγουν οι Πόντιοι και οι Ρωμιοί. Με την πάροδο του χρόνου και μόλις θα

⁴⁰ Ανώνυμος, «Η κατάσταση με την ύπαιθρον», εφημ. Εποχή, Τραπεζούντα (30.4.1919).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

έχουμε ενδείξεις ότι παρανομούν θα τους καθαρίσουμε όλους. Ο Τοπάλ Οσμάν μετά τη μακρά αυτή συνάντηση είπε στον Μουσταφά Κεμάλ σχετικά με αυτό το θέμα: «Μην ανησυχείτε καθόλου Πασά μου! Θα προσφέρω τέτοιο «θυμίαμα» στους Ρωμιούς του Πόντου, που θα πνιγούν σαν τις σφήκες στις σπηλιές».⁴¹

Έκτακτες εφημερίδες εκτυπώνονταν με μαύρα πέθνιμα πλαίσια, καθημερινές συγκεντρώσεις, πορείες διαμαρτυρίας και θρησκευτικές τελετές συμπλήρωναν το σκηνικό της αντίδρασης και της άρνησης της συνθήκης, για αρκετές ημέρες.

Ο Μ. Κεμάλ κήρυξε το τουρκικό έθνος σε διωγμό και ξεσήκωνε τον λαό στον αγώνα για την υπεράσπιση της πατρίδας.⁴² Οι συμμορίες των Εθνικών Οργανώσεων συσπειρώνοντας σε κάθε χωριό τους φανατικούς μουσουλμάνους κατοίκους πολιορκούσαν τα ειρηνικά ελληνικά χωριά και μαζί με τον αφανισμό των κατοίκων, εξαφάνιζαν από το πρόσωπο της γης και την ύπαρξη των κτισμάτων του χωριού.

Η τρομοκρατία ξεπέρασε κάθε όριο. Οι συμμορίες λυμαίνονταν τις περιοχές του Πόντου. Δηλητηρίαζαν τους πάντες και τα πάντα και διατυμπάνιζαν ότι, αν οι όροι της Ειρήνης δεν ήταν ικανοποιητικοί τότε η γενική καταστροφή θα ήταν πραγματικότητα. Μαζί με τις οργανωμένες κεμαλικές ομάδες συνυπεύθυνος στον ξεσηκωμό του λαού ήταν και ο οθωμανικός τύπος, «ο αίτιος όλων των δεινών, πασών των συμφορών, ο ωθήσας την ατυχή χώραν εις το χείλος του τάφου, ο βυθίσας εις την άβυσσον το κράτος».⁴³ Ως σήμερα πιστεύω ότι δεν αποδόθηκε από τους ιστορικούς αντικειμενικά η μεγάλη συμβολή των

⁴¹ Sener Cemal, Topal Osman Olayi, Istambul (1992)σ. 61-65. Βλ. επίσης πώς χαρακτηρίζει τη δολοφονία του Τοπάλ Οσμάν ο Murat Yüksel στο βιβλίο του Ali Sükrü, Bey ve Topal Osman Aga, Τραπεζούντα (1993), σ. 30.

⁴² Σβολόπουλος Κ., Η ελληνική εξωτερική πολιτική (1900-1945), Αθήνα (1983), σ. 156.

⁴³ Ανώνυμος, «Η κατάσταση εν Τουρκία», εφημ. Ελεύθερος Πόντος, Βατούμ (5.1.1920).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

μπολσεβίκων στην επικράτηση της Μ.Ε.Τ. και στη συντριβή του ελληνισμού της Μικράς Ασίας. Δεν τονίστηκε ιδιαίτερα ότι χάρη στην οικονομική και στρατιωτική τους βοήθεια η κεμαλική κυβέρνηση κατόρθωσε στην πιο κρίσιμη στιγμή της επιβίωσής της, να σταθεί όχι μόνο στα πόδια της αλλά και να πάρει δημόσια την τελική απόφαση εξόντωσης όλων των χριστιανών, χωρίς να φοβάται πια τα αντίμετρα των συμμάχων.

Εννέα μεγάλες αποστολές χρειάστηκαν, για να εκτοπιστούν οι Έλληνες της πόλης Αμισού μέσα σε διάστημα ολίγων ημερών. Το έγκλημα της γενοκτονίας θα έπρεπε να ολοκληρωθεί γρήγορα πριν προλάβουν να διαμαρτυρηθούν τα μέλη των διεθνών ανθρωπιστικών οργανώσεων αλλά και κάποιες από τις συμμαχικές χώρες.

Κατά το Γ. Βαλαβάνη: «Οι συνοδεύοντες τους Έλληνες χωροφύλακες, τρόφιμοι κατέργων, ληστοφυγότικοι και επαγγελματίαι δολοφόνοι, ως είνε τα 90% της Τουρκικής χωροφυλακής, μόλις εξώθησαν την θλιβεράν συνοδείαν μέχρι του προσδιωρισμένου μέρους, όπου παρεφύλαττον και οι ένοπλοι Τούρκοι των παρακειμένων χωρίων, κατηύλισαν αυτήν εκεί μέχρι νυκτός, οπότε εκ των πέριξ ερρίφθησαν, κατά παραγγελίαν, πυροβολισμοί τινες, δίδοντες το σύνθημα της επιθέσεως κατά των ανυπόπτων Αμισηνών».⁴⁴

Μετά τον εκτοπισμό των Ελλήνων της Αμισού σειρά είχαν τα 394 ελληνικά χωριά της περιφέρειας. Η παρουσία του σφαγέα Τοπάλ Οσμάν και των τσετών του ήταν καθοριστική. Δεν άφησε τίποτε όρθιο. Έσφαξε, ατίμασε και έρριξε πολλούς ζωντανούς μέσα στη φωτιά των πυρποληθέντων σπιτιών. Καθημερινά έκανε ομαδικές συλλήψεις, οι οποίες συνοδεύονταν από ληστείες, βιασμούς και δολοφονίες. Τους συλληφθέντες τους έκλεινε σε σχολεία και εκκλησίες, στις οποίες μετά έβαζε φωτιά.

⁴⁴.Βαλαβάνης Γ., Σύγχρονος Γενική Ιστορία του Πόντου, Αθήνα (1925), σ. 205.

Ο Μουσταφά Κεμάλ και οι μετακεμαλικοί κυβερνήτες, δεν μπορεί να είναι υπερήφανοι για το απελευθερωτικό τους κίνημα, όταν στηρίζονταν σε ληστρικές και δολοφονικές ομάδες, όπως του Τοπάλ Οσμάν. Δεν μπορούν να δικαιολογηθούν ότι δε γνώριζαν το γενοκτονικό του έργο, γιατί ο Murat Yüksel γράφει ότι: «Κανένας δεν άκουγε τις εκκλήσεις και τα παράπονα των δυστυχισμένων κατοίκων της Κερασούντας. Κανείς δεν έδινε σημασία στις καταγγελίες τους. Το αρχείο των μηνύσεων στο δικαστικό μέγαρο ήταν γεμάτο με μηνύσεις εναντίον του Τοπάλ Οσμάν. Όμως μια μυστική δύναμη όχι μόνο κάλυπτε τον Τοπάλ Οσμάν, αλλά σε κάθε φόνο και σε κάθε καταγγελία τον βοηθούσε ν' ανέβει πιο ψηλά στην ιεραρχία. Ήταν ο ανώτερος αξιωματικός της Κερασούντας, ήταν το παν. Όλα τα νήματα κινούνταν απ' αυτόν. Έδινε εντολές, απαγόρευε, κρέμαγε, έσφαζε. Κανείς δεν έλεγε ούτε μια κουβέντα»⁴⁵.

Το γεγονός και μόνο ότι ο Κεμάλ επέλεξε τον Τοπάλ Οσμάν, τον στυγνότερο δολοφόνο των Ελλήνων, των Αρμενίων και των Κούρδων, ως τον πιο στενό του συνεργάτη, δεν επιτρέπει να συμπεριληφθεί ανάμεσα στους μεγάλους ηγέτες που αγωνίστηκαν για τα ιδανικά της ελευθερίας και της δημοκρατίας, όπως το επιχειρούν ορισμένοι πολιτικοί και ιστορικοί· κατά κύριο λόγο η ιστορική έρευνα αποφεύγει σκόπιμα ν' αναφερθεί στη φυσιογνωμία του βασικού πυρήνα των κεμαλικών εθνικών ομάδων, που ως επί το πλείστον απαρτίστηκε από εγκληματίες που συμμετείχαν στην πρώτη φάση της γενοκτονίας.

Μεταξύ των ουδετέρων ερευνητών συγκαταλέγεται ο Ruaux, ο οποίος αναφέρει για τη συγκρότηση των κεμαλικών ομάδων: «Ο Μουσταφά Κεμάλ συγκεντρώνοντας γύρω του τα πιο φλογερά άτομα της Νέας Τουρκίας, όλους τους θιασώτες της Επιτροπής «Ένωση και Πρόοδος», οι οποίοι χθες ήταν ενθουσιώδεις υπηρέτες της πρωσικής πολιτικής, καλώντας άεργους, απόστρατους, εθελοντές που τους είλκυσαν ο υψηλός μισθός και η υπόσχεση λεηλασιών, στρατολογώντας υπαλλήλους κάτω

⁴⁵. Sener Cemal, Topal Osman Olayi, Istambul (1992), σ.119.

από την απειλή του θανάτου, σφετεριζόμενος τα αποθέματα των πολεμοφοδίων του στρατού, σχημάτισε μια επαναστατική κυβέρνηση στη Σεβάστεια, απ' όπου απαιτεί να υπαγορεύει στην κυβέρνηση της Κωνσταντινουπόλεως μια πολιτική σύμφωνη με τη δική του, αρνούμενος στις δυνάμεις το δικαίωμα να αλλάξουν οτιδήποτε στο σαπρό καθεστώς της Τουρκίας και αφήνοντας στους Τούρκους την πλήρη ευχέρεια να βασανίζουν τους χριστιανούς της αυτοκρατορίας όπως και στο παρελθόν...»⁴⁶.

Παρόμοια άποψη διατυπώνει και ο Τούρκος συγγραφέας και ερευνητής Μπασκή Οράν: «Εκείνοι, οι οποίοι στελέχωσαν το κεμαλικό κίνημα, ήσαν οι δοσίλογοι πολέμου, οι εγκληματίες πολέμου, οι κακούργοι, οι οποίοι συνασπίστηκαν μόνο και μόνο από αίσθημα αυτοάμυνας, διότι επρόκειτο να λογοδοτήσουν στην αγχόνη και διότι επρόκειτο να δώσουν πίσω τις περιουσίες που είχαν διαρπάξει»⁴⁷.

Ο Τούρκος ιστορικός, ο Taner Akcra, βάζει τα πράγματα στη θέση τους, καταμηνύοντας ότι «στα θεμέλια της οικοδόμησης του κράτους της Τουρκικής Δημοκρατίας υπάρχει η ιστορία εξόντωσης ενός ολόκληρου λαού», γεγονός που αποδεικνύει, κατά τον Νεοκλή Σαρρή⁴⁸, ότι «το σύγχρονο τουρκικό κράτος είναι προϊόν εθνοκάθαρσης». Στον ίδιο βαθμό, πιστεύω, ότι είναι προϊόν της αμετανόητης έως σήμερα τουρκικής πολιτικής, η οποία, παρά τις συνεχιζόμενες προσπάθειες εθνοκάθαρσης, δεν έχει κατορθώσει παρά μόνο μια εικονική τουρκοποίηση των εθνοτήτων της Τουρκίας⁴⁹.

⁴⁶. Riaux R., *Ο εκπατρισμός και ο επαναπατρισμός των Ελλήνων στην Τουρκία*, σ. 22.

⁴⁷. Σαρρής Ν., ό.π., σ. 13.

⁴⁸. Σαρρής Ν., ό.π., σ. 10.

⁴⁹. Ο αγώνας των Κούρδων για πολιτισμική και εθνική αυτονομία διαψεύδει τις στρατοκρατικές κυβερνήσεις, που ισχυρίζονται ότι η σημερινή Τουρκία είναι μονοεθνικό κράτος.

Ο Κεμάλ εκμεταλλευόμενος τις συμμαχικές αντιζηλίες και αντιθέσεις, στο θέμα της γεωπολιτικής κατανομής της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, πέτυχε μέσω της πολιτικής των διαπραγματεύσεων την αναστολή των εξοπλισμών και τη σύναψη διπλωματικών σχέσεων με τους Ιταλούς και τους Γάλλους. Η διπλωματική αυτή επιτυχία είχε ως αποτέλεσμα να περιορισθεί το πεδίο της σύγκρουσής του μόνο με τους Έλληνες. Την εξόντωση των Ελλήνων του Πόντου, κατά την πρώτη κεμαλική περίοδο, δεν την είχε αναθέσει ο Κεμάλ στον τακτικό στρατό, επειδή και από την άλλη πλευρά δεν υπήρχε οργανωμένος στρατός, ούτε επίσημη οικονομική και στρατιωτική βοήθεια από άλλη χώρα⁵⁰. Το ολοκαύτωμα των Ελλήνων του Πόντου έπρεπε να παρουσιάζει την φρικτή εικόνα εμφυλίου πολέμου, για να μην καταλογιστούν ευθύνες στην κεμαλική κυβέρνηση που εμφανιζόταν προς τα έξω με εθνικοαπελευθερωτικό προσωπείο.

«Είναι αξία θαυμασμού η κυβέρνησις αύτη», έγραφε ανώνυμος αρθρογράφος, γιατί «δι' εκατοντάδων και χιλιάδων Τζανταρμάδων (χωροφυλάκων) των φαυλεπιφαυλοτάτων τούτων οργάνων της τουρκικής εξουσίας, εις το άκουσμα και την θέαν μόνον των οποίων οι χριστιανοί ανατριχιάζουν, πολιορκεί ειρηνικά ελληνικά χωρία, και προβαίνει εις παντοειδείς βιαιοπραγίας φονεύουσα, ληστεύουσα, ρίπτουσα εις τας φυλακάς, εν αις τήκονται αθώοι και αβλαβείς Έλληνες»⁵¹.

Το μίσος των Νεοτούρκων κατά των αμάχων πληθυσμών εντεινόταν κάθε φορά που ο τακτικός τουρκικός στρατός δεχόταν σοβαρά χτυπήματα από τους αντάρτες, στις βουνοκορφές της Πάφρας, της Αμισού, των Σουρμένων, του Βεζύρ Κιοπρού, της Οινόης, της Σεβάστειας και, κυρίως, στο Σούλι του Πόντου, την επτάκωμη Σάντα. Τα

⁵⁰. Στάθη Πην., «Απόρρητα τουρκικά έγγραφα αναφερόμενα στη δράση του Χρυσάνθου Τραπεζούντας για την ανεξαρτησία του Πόντου», σ. 168-169. Λαμψίδης Οδ., «Οι Έλληνες του Πόντου υπό τους Τούρκους (1461-1922). Το ζήτημα του Πόντου», σ. 64. Τασούδης Γ., *Βιογραφικά αναμνήσεις του αρχιεπισκόπου Αθηνών Χρυσάνθου του από Τραπεζούντος 1881-1949*, σ. 275. Παυλίδης Ε., *Πώς και διατί εματαιώθη η δημοκρατία του Πόντου*, Αθήνα (1956), σ. 54.

⁵¹. Ανώνυμος, «Η Κατάστασις εν Τουρκία», *Ελεύθερος Πόντος*, Βατούμ (5.1.1920).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

λίγα θύματα του ξεριζωμού, όσα επέζησαν και έφτασαν στην Ελλάδα, κατέγραψαν τις ηρωϊκές μάχες που δόθηκαν στα βουνά του Αγίου-Τεπέ, Νεμπιέν-Νταγ, Τσοπού-Τερεσή, Δαγκλή, Ταφλάνκιοϊ, Τσιφλίκ-τεπεσί, Πεκλίκ, Εγριμπέλ, Τσατσούρ, Κιζ-καλεσί, Γαρταλίκ-τελεσί, Σάντας, Κιμισλί, Καράτερε, Γαλίανας κ.ά., για να προστατέψουν τα χιλιάδες γυναικόπαιδα που στήριζαν τις ελπίδες τους για την ζωή στη δική τους ηρωϊκή αυτοθυσία⁵². Απαραίτητη είναι η ιδιαίτερη μνεία σε μια από αυτές τις μάχες, γιατί αποτελεί, όπως επισημαίνει ο Χρήστος Ανδρεάδης, μια από τις πιο αιματοβαμμένες σελίδες της άγνωστης ποντιακής ιστορίας, εξαιρετο δείγμα αυτοθυσίας και ηρωϊσμού, σπουδή τιμητική στο βωμό των ιδανικών της ελευθερίας. Πρόκειται για τη μάχη του Νεμπιέν-Νταγ στη νότια περιοχή της Πάφρας και κοντά στο χωριό Ότκαγια, εκεί όπου βρισκόταν το σπήλαιο Παπαδζάκ Πανάγιασι (σπήλαιο της Παναγιάς οφθαλμοθεραπεύτριας), που δίκαια αποκλήθηκε το «Αρκάδι του Πόντου». Στο σπήλαιο αυτό «με ελάχιστους άνδρες είχαν οχυρωθεί οι οπλαρχηγοί Καραβασίλογλου Χατζη-Γιώργης με τους τρεις γιους του, ο Ταγκάλ Γιώργης με τους δυο του γιους, ο Δεληγιαννίογλου Κωνσταντής, ο Ατές Κωνσταντής και ο Παπάζογλου, υπερασπίζοντας 600 γυναικόπαιδα από την τουρκική βαρβαρότητα. Προς τα τέλη του 1917 ολόκληρο τουρκικό σύνταγμα με ορεινά τηλεβόλα υπό την αρχηγία

⁵². Για τα ηρωϊκά κατορθώματα των ανταρτών αυτοάμυνας και σωτηρίας των αμάχων πληθυσμών βλ.: Γεωργιάδης Χρ., *Το αντάρτικο στη Σαμψούντα*, Καβάλα (1963). Κουτσογιαννόπουλος Δ., *Ανάμεσα στους αντάρτες του Πόντου*, Θεσσαλονίκη (1936). Τανιμανίδης Π. - Αντωνιάδης Γ., *Το αντάρτικο του Πόντου*. Καζαντζίδης Π., «Η αντίσταση της Τσίτας των Σουρμένων», *Ποντιακή Εστία*, Θεσσαλονίκη (1980), σ. 445-450. Αρχείο Κ.Μ.Σ., Αναστασιάδης Π., *Αντάρτικα γεγονότα του Πόντου (1913-1923)*, Ποντολείβαδο Καβάλας (1962). Αρχείο Κ.Μ.Σ., Παρασκευόπουλος Ευθ., *Απελευθερωτικός αγώνας του Πόντου*, Καβάλα (χ.χ.). Αρχείο Κ.Μ.Σ., Παπαδόπουλος Γ., *Τα παθήματα των Σαμψουντίων*, Άργος Ορεστικό Καστοριάς (1961). Αρχείο Κ.Μ.Σ., Παπαντόπουλος Ι., *Απομνημονεύματα από το αντάρτικο της Σαμψούντας*, Διομήδεια Ξάνθης (1962). Αρχείο Κ.Μ.Σ., Ξανθόπουλος Αλ., *Τραγούδια απ' το αντάρτικο του Πόντου και ημερολόγιο από τις 20.7.1921 έως τις 22.10.1922*, Κατερίνη (1925). Αρχείο Κ.Μ.Σ., Ταυρίδης Σ., *Η Επτάκωμη Σάντα. Το Σούλι του Πόντου*, Βέροια (1973). *Ημερολόγιον του οπλαρχηγού Βασίλ-αγά (Βασίλειου Ανθόπουλου)*, μετάφραση από τα ρωσικά: αιδεσιμώτατος Γεώργιος Χαριτίδης (1935), χφ. αντίγραφο στο Αρχείο Κ. Φωτιάδη. Χατζηθεοδωρίδης Κ., *Αυτονομία του ελεύθερου Ελληνισμού του Πόντου το 1912 μέχρι 1922* Αμισού - Αμασειάς, Δράμα (χ.χ.), χφ. αντίγραφο στο Αρχείο Κ. Φωτιάδη. Γεωργιάδης Αν., *Απομνημονεύματα*, Νέα Αμισός Δράμας (χ.χ.), χφ. αντίγραφο στο αρχείο Κ. Φωτιάδη.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

του χιλίαρχου της Πάφρας Μεμέτ Αλή δύο συνεχή μερόνυχτα βομβάρδιζε το σπήλαιο, ωστόσο οι ηρωϊκοί υπερασπιστές του, αφού εξαντλήθηκαν τα πυρομαχικά τους, αποφάσισαν να σκοτωθούν μόνοι τους παρά να παραδοθούν. Το τραγικό αποτέλεσμα ήταν να συλληφθούν τα γυναικόπαιδα, να ατιμασθούν οι γυναίκες ύστερα από χίλιες δυο ταπεινώσεις και εξευτελισμούς και μόνο 83 άτομα τελικά να κατορθώσουν να διαφύγουν προς την Κασταμονή»⁵³.

Οι τουρκικές κυβερνήσεις μέχρι σήμερα όχι μόνο αρνούνται το παγκοσμίως γνωστό ιστορικό γεγονός, αλλά προσπαθούν να κρύψουν την αλήθεια από τον ίδιο τον τουρκικό λαό, διαστρεβλώνοντας την αλήθεια, καταργώντας την ελευθερία της γνώμης και ωθώντας τη νεολαία -με εμβόλιμα προπαγανδιστικά μαθήματα- στην άρνηση της γενοκτονίας. Παραγνωρίζοντας την αρχή ότι μια κοινωνία που αρνείται να αναγνωρίσει τις γενοκτονίες που κρύβει η ιστορία της, δεν μπορεί να έχει μέλλον. Είναι καταδικασμένη ηθικά, ιστορικά και πολιτικά. Υπάρχουν όμως ορισμένα έγγραφα που τους διαψεύδουν, όπως αυτό που καταθέτει ο Nicol: « Στις 9 Νοεμβρίου 1920 ο διοικητής της περιφέρειας Δζανήκ Εδχέμ απέστειλε στην Αμισό κρυπτογραφικό τηλεγράφημα του Υπουργείου Εσωτερικών σε μέλη του κεμαλικού κινήματος, το οποίο διέτασσε την απέλαση των ελληνοϋπηκόων συμπεριλαμβανομένων και των γυναικοπαίδων εκτός των συνόρων του κράτους και την κατάσχεση ολόκληρης της περιουσίας τους.

Μετά την ολοκλήρωση του εκτοπισμού ο υπουργός Εσωτερικών Αχμέτ Φετχί μπέης δήλωσε μ' έναν κυνισμό γνήσια τουρκικό ενώπιον της

⁵³. Ανδρεάδης Χρ., «Ιστορικό σχέδιασμα της δράσεως των Ελλήνων ανταρτών του Πόντου», σ. 193. Για τη λεπτομερή περιγραφή της μάχης αυτής βλ.: Γαβριηλίδης Α., *Σελίδες εκ της μαύρης εθνικής συμφοράς του Πόντου*, σ. 30-35. Λαμφίδης Γ., *Τοπάλ Οσμάν*, σ. 102-108. Τανιμανίδης Π. - Αντωνιάδης Γ., ό.π., σ. 286-294. Κουλοχέρης Ι., «Πάφρα η πολύπαθη», *Ποντιακή Εστία*, Θεσσαλονίκη (1976), σ. 272.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Μεγάλης Εθνοσυνέλευσης ότι «η ηρεμία βασιλεύει τώρα στην Αμάσεια και σε όλη τη γύρω περιοχή»⁵⁴.

Στην έκθεσή του γράφει για τις σφαγές των Ελλήνων του Πόντου στην κεμαλοκρατούμενη περιοχή από τις τοπικές αρχές και τις ληστοσυμμορίες. «Το παρά τα παράλια του Ευξ. Πόντου Ελληνικόν στοιχείον, ως εργατικόν και κατέχον το εμπόριον εις χείρας του και πλούσιον, ετύγχανε ο σπουδαιότερος παράγων της περιφερείας αυτής.

Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι τα εγκλήματα των Κεμαλικών του 1921 παραδέχτηκαν ορισμένα μέλη της ανώτατης οθωμανικής κοινωνίας, τα οποία είχαν άμεση σχέση με το ζήτημα αυτό. Η σημαντικότερη πολυσέλιδη αναλυτική έκθεση καταγγελία είναι του Δζεμάλ Νουζχέτ, νομικού συμβούλου του φρουραρχείου της Κωνσταντινούπολης και προέδρου της Εξεταστικής Επιτροπής. Στην έκθεσή του γράφει για τις σφαγές των Ελλήνων του Πόντου στην κεμαλοκρατούμενη περιοχή από τις τοπικές αρχές και τις ληστοσυμμορίες. «Το παρά τα παράλια του Ευξ. Πόντου Ελληνικόν στοιχείον, ως εργατικόν και κατέχον το εμπόριον εις χείρας του και πλούσιον, ετύγχανε ο σπουδαιότερος παράγων της περιφερείας αυτής: «Ο Μ. Κεμάλ προς διατήρησιν των τσετών έπρεπε όπως ετοιμάση έδαφος δράσεως δι' αυτάς και ως τοιούτον εύρε το της περιφερείας του Πόντου· αι γενικαί σφαγαί, αι αρπαγαί και εξοντώσεις εις την περιφέρειαν ταύτην ήρχισαν από τον Φεβρουάριον και διήρκησαν μέχρι του Αυγούστου· αι σφαγαί αύται και εκτοπισμοί εξετελέσθησαν ημιεπισήμως τη συμμετοχή και στρατιωτικών και πολιτικών υπαλλήλων· επειδή δε η περιφέρεια αύτη ήτο πολύ εκτενής και πλουσία, εις την καταστροφήν της έλαβον μέρος άτομα εξ όλων των τάξεων. Αι εξ χιλιάδες των Ελλ. κατοίκων της Πάφρας αποκλεισθείσαι εντός των εκκλησιών του Σλαμαλίκ, του Σουλού Δερέ, της Παναγίας και του Γκιοκτσέ Σου παρεδόθησαν εις το πυρ, και εντός αυτών εκάησαν

⁵⁴. Nicol E., Οι Σύμμαχοι και η κρίση στην Ανατολή, Αθήνα (1990), σ.66.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

όλοι: γέροντες, άνδρες, γυναίκες και παιδιά· ουδείς εσώθη. Μερικάί εκ των γυναικών οδηγήθησαν εις το εσωτερικόν υπό των τσετών και, αφού ασέλγησαν επ' αυτών, τας εθανάτωσαν. Αι κινηταί περιουσίαι και τα χρήματα των Ελλήνων κατοίκων της Πάφρας ελεηλατήθησαν. Μετά το φρικώδες τούτο έργον αι τσέται ήλθον εις τον δήμον Αλά-Τσάμ, όπου παρέταξαν εις γραμμήν τους εις 2.500 χριστιανούς κατοίκους, και παρασύραντες αυτούς εις τους πρόποδας των ορέων, τους εθανάτωσαν όλους. Εκ των 25.000 Ελλήνων της περιφερείας Πάφρας, Αλά-Τσάμ ενενήκοντα τοις εκατόν εξοντώθησαν, οι δε εκτοπισθέντες εθανατώθησαν εις το εσωτερικόν».⁵⁵

Στον Πόντο, έδρα των δικαστηρίων ανεξαρτησίας ορίστηκε η πόλη Αμάσεια και όχι κάποια παράκτια, γιατί έπρεπε να είναι μακριά από τις μεγάλες πόλεις, στις οποίες υπήρχαν προξενεία και εκπρόσωποι διαφόρων ξένων εμπορικών καταστημάτων. Η κεμαλική κυβέρνηση θεωρούσε τη θανατική καταδίκη της ηγεσίας του ποντιακού ελληνισμού εσωτερική της υπόθεση.

Η δικαστική διαδικασία ήταν κωμικοτραγικά συνοπτική. Μετά την τυπική απολογία, ανακοίνωναν στους προγραφέντες την απόφαση του δικαστηρίου που ήταν ο θάνατος στην αγχώνη. Σπάνια καταδίκαζαν κάποιους υπόδικους σε πέντε, δέκα ή δεκαπέντε χρόνια κάθειρξη, για να κρατήσουν τους τύπους της δήθεν δικαστικής νομιμότητας. Η συκοφαντία, το ψέμα, η υποκρισία και η σκηνοθεσία οργίαζαν κυριολεκτικά.

Μαρτυρική ήταν και η τύχη των κατοίκων της πόλης Πάφρας και της περιφέρειάς της. Ένας αυτόπτης μάρτυρας, ο Ιωάννης Διλμίτογλου, που δραπέτευσε από τη σφαγή της Πάφρας και σώθηκε μαζί με άλλους 100, καταφεύγοντας στη Μήδεια της Θράκης, έγραψε στην караμανλίδικη γλώσσα (τουρκικά με ελληνικό αλφάβητο) το χρονικό της κόλασης των

⁵⁵. Α.Υ.Ε., Κ.Υ., 1922, Β/59, Α.α.κ., Αθήνα (13.6.1923).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

άτυχων Ελλήνων της πλουσιότατης Πάφρας: «Στις 5/18 Ιουνίου του 1921, Σάββατο πρωί, η πόλη της Πάφρας περικυκλώθηκε από στρατεύματα και οπλισμένους Τούρκους της Πάφρας. Ομάδες που αποτελούνταν από Τούρκους, Αλβανούς, Λαζούς και που καθοδηγούνταν από χωροφύλακες, διασκορπίστηκαν ξαφνικά στις χριστιανικές ενορίες, όπου απαιτούσαν να παραδοθούν οι άνδρες κάθε οικογένειας. Χωρίς καθυστέρηση πήραν τους αιχμαλώτους τους στο αστυνομικό τμήμα κι άφησαν τα όργανα της κυβέρνησης να καταστρέψουν τα σπίτια τους. Το θάρρος και η αυταπάρνηση των Ελληνίδων της Πάφρας, κατά τη διάρκεια αυτών των κρίσιμων στιγμών, δεν περιγράφεται. Αν και για πολλές μέρες υπέμεναν ανήκουστα βασανιστήρια, καμία δεν υπέκυψε ν' αποκαλύψει το μέρος που κρυβόταν ο άνδρας ή ο γείτονάς της. Με κίνδυνο της ζωής τους, οι ηρωικές αυτές γυναίκες έκρυβαν πολλούς γείτονές τους στα σπίτια τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο αρκετοί άνδρες κατάφεραν να δραπετεύσουν από την τουρκική αστυνομία. Όμως εκείνοι που κατά τύχη συνελήφθησαν ή παραδόθηκαν, γιατί λιποψύχησαν, κλείστηκαν αμέσως στην αυλή της εκκλησίας κι οδηγήθηκαν στη συνέχεια στην απέναντι πλευρά του ποταμού, χωρίς να τους επιτραπεί να πάρουν ρούχα ή τρόφιμα. Από εκεί, αυτά τα θύματα, περίπου 535 άνδρες, δέθηκαν πλάτη με πλάτη, οδηγήθηκαν στο Σουλού Ντερέ του χωριού Ελεζλή και φυλακίστηκαν στην εκκλησία. Ανάμεσα στους φυλακισμένους υπήρχαν παπάδες και οι πρόκριτοι Μουράτ Τζελέπογλου και Β. Καρασαβάογλου. Τα κλειδιά της εκκλησίας παραδόθηκαν στον υποκυβερνήτη της Πάφρας. Στο μεταξύ, οι κάτοικοι των γύρω χωριών, με διαταγή των προκρίτων Νεβριζή Μεχμέτ και Τιραλιζατέ Μεχμέτ, οπλισμένοι ως τα δόντια περικύκλωσαν την εκκλησία. Αρχικά οι φυλακισμένοι ξεγυμνώθηκαν από τα ρούχα τους και ληστεύτηκαν από ό,τι κατείχαν. Οι επτά ιερείς σκοτώθηκαν με τσεκούρι στην είσοδο της εκκλησίας. Ίσως δεν συνέβη τίποτα πιο τραγικό στην Ιστορία, από την κηδεία και το κατάλληλο κήρυγμα από τον ιερέα Παπαγιάννη, σε πρόβλεψη της τύχης που τους περίμενε. Μετά τη σφαγή των επτά ιερέων, τα στρατεύματα και οι οπλισμένοι χωρικοί σκαρφάλωσαν στους τοίχους της εκκλησίας και πυροβολούσαν από εκεί. Στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκαν η ξιφολόγη και το τσεκούρι. Η δεύτερη αποστολή αποτελούνταν από 500 Έλληνες από τη Πάφρα, δύο από τους οποίους ήταν οι πασίγνωστοι έμποροι Γεώργιος Κουζλού και Κυριάκος

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Σολωμόνογλου. Ο Κουζλού σκοτώθηκε στο δρόμο και το κεφάλι του παραδόθηκε στον υποκυβερνήτη της Πάφρας. Όλοι οι υπόλοιποι κλείστηκαν στην εκκλησία του χωριού Σελαμελίκ και κήκαν ζωντανοί εκτός από δύο που δραπέτευσαν και ανέφεραν το γεγονός. Η τρίτη φάλαγγα δημιουργήθηκε από 400 νεοσύλλεκτους και 280 εξορίστους, σύνολο 680. Αυτή αποτελούνταν από φημισμένους άνδρες, όπως τον τραπεζίτη Δημοσθένη Διλμίτογλου, τον Αβραάμ Μαυρίδη, τον Παντελάκη Αρζόγλου, τον Αριστείδη Χατζησάββα κ.ά. κυρίως εμπόρους. Τόπος των μαρτυριών υπήρξε η εκκλησία του χωριού Κοτζέσου, όμως καθώς κανένας δεν δραπέτευσε δεν γνωρίζουμε λεπτομέρειες ούτε τον τρόπο της εξόντωσής τους. Η τέταρτη φάλαγγα αποτελούνταν από 35 άτομα μεταξύ των οποίων ήταν οι έμποροι Αναστάσιος Αρζόγλου και Κωνσταντίνος Αρζόγλου. Δεν είναι γνωστό γιατί οι Τούρκοι, με τη διπλοπροσωπία τους, αφού εξολόθρευσαν με αγριότητα το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού πληθυσμού, θεώρησαν απαραίτητο να εξασφαλίσουν ότι αυτή η μικρή κι ασήμαντη τελευταία φάλαγγα θα μεταφερόταν με ασφάλεια στον τόπο της εξορίας. Σε μία πόλη κοντά στο Μαράς, που ονομαζόταν Ελβιστάν, οι εξορισμένοι έφτασαν και τηλεγράφησαν σε φίλους.

Τα όργια που διαπράχθηκαν μετά την εξάλειψη των ανδρών είναι απερίγραπτα. Μετά από μια ορισμένη στιγμή, οι Τούρκοι άρχισαν να απομακρύνουν και τις γυναίκες και τα παιδιά. Είναι περιττό να πούμε ότι το έκαναν αυτό με τον πιο κτηνώδη τρόπο. Με βάση την Αρμενική εμπειρία καταστροφής και ερήμωσης, οι Τούρκοι βρήκαν αδιανόητες μεθόδους, για να συνθλίψουν τους ανθρώπους, μοναδικό λάθος των οποίων ήταν η διαφορετική θρησκεία από τη δική τους και ο άσβεστος ζήλος τους για την πρόοδο. Αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό ιδιαίτερα εξαγρίωνε πάντοτε τον ετοιμοθάνατο κατακτητή. Ομάδες των 1.000 με 1.500 γυναικών και παιδιών συνελήφθησαν και κλείστηκαν στον αυλόγυρο της εκκλησίας της Πάφρας. Κρατήθηκαν εκεί για μέρες, χωρίς τροφή και χωρίς να τους επιτρέπεται να πουλήσουν τα υπάρχοντα των σπιτιών τους, για να πάρουν τρόφιμα. Τις ξεγύμνωσαν, τις βίασαν και τις έστειλαν σαν κοπάδι ζώων στην Κασταμονή. Γι' αυτές τις αποστολές

προτιμούσαν τις βροχερές μέρες, γιατί η τουρκική βιαιότητα τις έβρισκε πιο κατάλληλες»⁵⁶.

Ο Μουσταφά Κεμάλ με τη λειτουργία των δικαστηρίων ανεξαρτησίας «επεδίωξε διπλό σκοπό. 1ον) Να παρουσιάσει ως απόλυτα νόμιμο το έργο της καταστροφής του μικρασιατικού ελληνισμού. 2ον) Να θανατώσει, από την άλλη, τις ελληνικές κοινότητες των πιο ανθηρών πόλεων εξολοθρεύοντας τους επιφανείς με πολύ μεγαλύτερη σιγουριά απ' ό,τι με την εξορία, όπου θα μπορούσαν πιθανόν να σωθούν. Αυτό το τελευταίο αποτέλεσμα εξάλλου επιτεύχθηκε, γιατί εκατοντάδες απ' αυτούς τους επιφανείς κρεμάστηκαν ή τουφεκίστηκαν κυρίως στην Αμάσεια, όπου οι φυλακές ξεχείλισαν από διακεκριμένες προσωπικότητες των επιστημών και του εμπορίου, προερχόμενες απ' όλα τα μέρη της περιοχής του Πόντου».⁵⁷

Η εφημερίδα *Journal des Débats politiques et littéraires* γνωστοποίησε το δράμα των χριστιανών της Μερζιφούντας στο αναγνωστικό της κοινό, το οποίο, σε αντίθεση με την κυβέρνηση και τους χρηματιστηριακούς παράγοντες που είχαν αποδεχτεί τη γαλλοκεμαλική προσέγγιση, συνέχιζε να είναι ευαισθητοποιημένο για όσα συνέβαιναν στον μικρασιατικό χώρο. Στις 6 Μαρτίου 1922, στηριζόμενη σε μια επιστολή ενός Γάλλου από τη Βηρυτό, έγραφε για τις σφαγές της Μερζιφούντας: «Μόλις μάθαμε τι συνέβη στη Μερζιφούντα και σε όλη τη γειτονική περιοχή. Μια συμμαρία από 2.000 στρατιώτες κατέστρεψε τα χωριά και έσφαξε τον

⁵⁶. F.O. 371/7876, X/P 09194, Γενική περιγραφή των θυμάτων του Πόντου σύμφωνα με τις εκκλησιαστικές επαρχίες και τις ελληνικές κοινότητες, (χωρίς τόπο έκδοσης) (1.12.1921). Αρχείο Ακύλα Μήλα, Η Τραγωδία της Πάφρας του Πόντου, Έκθεσις, αυτόπτου μάρτυρος διαφυγόντος τας σφαγάς της πόλεως Πάφρας και διασωθέντος μετ' άλλων 100 επί ιστιοφόρου εις Μήδειαν της Θράκης, Αθήνα (14.10.1921). Για την τραγωδία της Πάφρας βλ. επίσης: Γαβριηλίδης Α., *Σελίδες εκ της μαύρης εθνικής συμφοράς του Πόντου*, σ. 91-114. Βλ. επίσης έκθεση Ποντίων προσφύγων που περιγράφουν τα δεινοπαθήματα των χριστιανικών πληθυσμών Αμισού και Πάφρας, Α.Υ.Ε., Κ.Υ., Φ. 1923, α.α.κ., Κωνσταντινούπολη (11.6.1921).

⁵⁷. Patriarcat Oecumenique, *Les atrocités kemalistes dans les régions du Pont et dans le reste de l' Anatolie*, Konstantinople (1922), σ. 52.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

χριστιανικό πληθυσμό. Στη Μερζιφούντα υποχρέωσαν τους χριστιανούς να καταβάλουν φόρο που ξεπερνούσε τα εισοδήματά τους. Εκείνοι πούλησαν τα πάντα, δανείστηκαν και τελικά πλήρωσαν το ποσό. Όταν οι Τούρκοι εξασφάλισαν μ' αυτόν τον τρόπο τα χρήματά τους, κάλεσαν τους άνδρες στο Διοικητήριο «για να τους δώσουν μια απόδειξη»· εκεί τους έσφαξαν· έτοιμες τάφροι δέχτηκαν τα πτώματα. Έπειτα, ήρθε η σειρά των γυναικών και των παιδιών. Έψαξαν τα σπίτια, τα έβαλαν φωτιά, έσφαξαν ή άρπαξαν τις γυναίκες· 500 από αυτές τις δυστυχισμένες που είχαν καταφύγει στο οίκημα μας, κλείστηκαν εκεί. Τις έβαλαν φωτιά. Όσες προσπάθησαν να ξεφύγουν, σκοτώνονταν από τους στρατιώτες που περικύκλωσαν το σπίτι μας. Το σπίτι καταστράφηκε κι αυτές οι δύστυχες κάηκαν ζωντανές. Οι ίδιες σκηνές επαναλήφθηκαν στα γειτονικά χωριά· οι Πατέρες μας με πολύ κόπο έφτασαν στη Σαμψούντα· στο δρόμο τους οι ίδιες σκηνές. Οι Τούρκοι απαγόρευαν ρητώς στους χριστιανούς να φύγουν· διαφορετικά δεν θα υπήρχε πια ούτε ένας χριστιανός σ' αυτές τις περιοχές. Ο Μουσταφά Κεμάλ, που θα μπορούσε να αντισταθεί σ' αυτή τη ληστεία, είναι υπεύθυνος. Από αυτό βλέπετε τι αξίζουν οι ωραίες υποσχέσεις. Τα ευρωπαϊκά έθνη κλείνουν τ' αυτιά και τα μάτια, για να μην εμπλακούν. Η Σαμψούντα δεν γλίτωσε την καταστροφή παρά το φόβο επικείμενου βομβαρδισμού των Ελλήνων. Ο ευρωπαϊκός Τύπος ομόφωνα αγνοεί αυτά τα γεγονότα· θα λέγαμε ότι πρόκειται για μια πραγματική συνωμοσία»⁵⁸.

Η καταδίκη και ο απαγχονισμός στην πλατεία της Αμάσειας όλης της θρησκευτικής, πνευματικής και πολιτικής ηγεσίας ήταν μια προσχεδιασμένη γενοκτονική πράξη που αναγκάστηκαν να καταδικάσουν ακόμη και οι πρόσφατα φιλικά προσκείμενες στην κεμαλική κυβέρνηση πρώην συμμαχικές χώρες Γαλλία και Ιταλία, αλλά και όλες οι ευρωπαϊκές. Οι παραπάνω κυβερνήσεις αναγκάστηκαν να πάρουν θέση ίσως και από τα κινήματα αλληλεγγύης που εκδηλώθηκαν προς το δοκιμαζόμενο ποντιακό ελληνισμό από διάφορους

⁵⁸. Ανώνυμος, "Les Massacres de Marsivan", *Journal des Débats politiques et littéraires*, Paris (6.3.1922). Το ίδιο άρθρο υπάρχει και στο *Revue des Balkans*, έτ. 4, (4.1922), σ. 77.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

οργανισμούς, θρησκευτικά και πνευματικά ιδρύματα με τη συμμετοχή επίσης των διανοουμένων της Ευρώπης και της Αμερικής, ύστερα από την επώνυμη καταγγελία και το ψήφισμα διαμαρτυρίας των Ελλήνων συναδέλφων τους. «Οι Έλληνες συγγραφείς και καλλιτέχναι, απηύθυναν προς τους διανοουμένους της Ευρώπης και Αμερικής την κάτωθι διαμαρτυρίαν:

«Μετά βαθυτάτης συγκινήσεως οι συγγραφείς και καλλιτέχναι της Ελλάδος απευθύνονται προς τους διανοουμένους του πεπολιτισμένου κόσμου όπως γνωστοποιήσουν εις αυτούς την τραγωδίαν χιλιάδων οικογενειών του Ελληνικού Πόντου. Ξηρά, εξηκριβωμένα και αναμφισβήτητα τα γεγονότα είναι τα εξής: Οι Τούρκοι εφόνευσαν όλους ανεξαιρέτως τους κατοίκους της πόλεως Μερζιφούντος, αφού την ελεηλάτησαν και την επυρπόλησαν. Τους προσπαθήσαντας να διασωθούν ετυφέκισαν και εθανάτωσαν καταλαβόντες τας διόδους. Μετετόπισαν όλον τον άρρενα πληθυσμόν των πόλεων Τριπόλεως, Κερασούντος, Ορδούς, Οινόης, Αμισού και Πάφρας και καθ' οδόν κατέσφαξαν τους πλείστους εξ αυτών. Έκλεισαν εντός του ναού του χωρίου Έλεζλη εν Σουλού-Τερέ 535 Έλληνας και τους κατέσφαξαν διασωθέντων μόνον τεσσάρων. Πρώτους έσφαξαν 7 ιερείς διά πελέκεως προ της θύρας του ναού. Απηγχόνισαν εν Αμασειά 168 προκρίτους Αμισού και Πάφρας. Εβίασαν όλας ανεξαιρέτως τας γυναίκας, τας παρθένους και τα παιδιά των άνω πόλεων, τας ωραιότερας δε παρθένους και νέους έκλεισαν εις τα χαρέμια. Πλείστα βρέφη εφόνευσαν, σφενδονίζοντες αυτά κατά των τοίχων. Οι υπογεγραμμένοι θέτουν τα ανωτέρω υπ' όψιν των διανοουμένων της Ευρώπης και της Αμερικής θεωρούντες ότι όχι μόνον τα γεγονότα ταύτα αλλά και η ανοχή αυτών αποτελεί πένθος της ανθρωπότητας.

Αθήναι, 22 Νοεμβρίου 1921.

Άννινος Χ., Αυγέρης Μ., Βλαχογιάννης Ι., Βώκος Γερ., Γρυπάρης Ι., Δούζας Α., Δροσίνης Γ., Ζάχος Α., Θεοδωροπούλου Αύρα, Θεοτόκης Κ., Ιακωβίδης Γ., Καζαντζάκης Ν., Καζαντζάκη Γαλ., Καμπάνης Αρ.,

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Καμπούρογλους Δ., Καρολίδης Π., Κόκκινος Δ., Κορομηλάς Γ., Μαλακάσης Μ., Μαλέας Κ., Μένανδρος Σ., Νικολούδης Θ., Νιρβάνας Π., Ξενόπουλος Γρ., Παλαμάς Κ., Παπαντωνίου Ζ., Παράσχος Κ., Πασαγιάννης Κ., Πολίτης Φ., Πωπ Γ., Σικελιανός Άγγ., Σκίπης Σ., Στρατήγης Γ., Ταγκόπουλος Δ., Τσοκόπουλος Γ., Φυλλύρας Ρ., Χατζιδάκης Γ., Χατζόπουλος Δ., Χορν Π., Σβορώνος Ι. μεθ' όλης της πικρίας μου διά την κυρίως υπό της Γαλλίας και υπό ουδενός αισθήματος ή συμφέροντος ανθρωπίνου, δικαιολογουμένην εγκατάλειψιν εις σφαγήν των Χριστιανών». ⁵⁹

Στις 20 Νοεμβρίου 1921, με την πρωτοβουλία φιλελλήνων βουλευτών και γερουσιαστών έγινε στη Νέα Υόρκη συλλαλητήριο για τις σφαγές των Ελλήνων του Πόντου. Στο συλλαλητήριο «αποτελούμενον εκ χιλιάδων Αμερικανών και Ελλήνων, ωμίλησαν εξ γερουσιασταί και καθηγηταί Πανεπιστημίου, εξιστορήσαντες εν πάση λεπτομερεία και επί τη βάσει επισήμων εκθέσεων, τα φρικιαστικά γεγονότα του Πόντου, τας σφαγάς, τους διωγμούς, μετατοπισμούς, ερημώσεις, εκβιασμούς παρθένων και νέων. Εκ μέρους των Ποντίων ωμίλησεν ο δημοσιογράφος κ. Χριστοφορίδης. Η ιατρός κ. Νόστον αυτόπτης μάρτυς των γεγονότων της Κερασούντος αφηγήθη τραγικάς λεπτομερείας, αι οποίαι προεκάλεσαν ρίγη φρίκης μεταξύ του πλήθους, η ιδία δε ηναγκάσθη να διακόψη τον λόγον μη δυνηθείσα λόγω της συγκινήσεως να εξακολουθήση, ει μη μόνον από καιρού εις καιρόν αναφωνούσα: «Αχ, εκείνα τα καϋμένα τα παιδάκια!»

Το συνταχθέν μετά το συλλαλητήριο ψήφισμα εστάλη εις τον πρόεδρον κ. Χάρδιγκ, τον υπουργόν των Εξωτερικών κ. Χιουγκ πρόεδρον της Διασκεψεως επί του αφοπλισμού, επιτροπή δε εκλεγείσα και έχουσα επί κεφαλής τον διαπρεπή Πόντιον κ. Σάββαν Κεχαγιάν, μετέβη

⁵⁹. Ανώνυμος, «Οι Έλληνες διανοούμενοι διά την τραγωδίαν του Πόντου προς την Ευρώπην και την Αμερικήν», εφημ. Πολιτεία, Αθήνα (23.11.1921). Ser, «Εντυπώσεις και Σημειώσεις - Μια έκκλησις», εφημ. Νέα Ημέρα, Τεργέστη (23.11.1921). Mustakis G., *Permaneceremos Imposibles...?*, Valparaiso (1922), σ. 74-75.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

εις Ουασινγκτόνα διά να επιδώση αυτοπροσώπως το ψήφισμα εις τον κ. Χάρδιγκ, προβή δε και εις άλλας ενεργείας»⁶⁰

Το ψήφισμα, που παραδόθηκε στον πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών, σε πολλά μέλη του Κοινοβουλίου αλλά και σε άλλες εξέχουσες προσωπικότητες περιέγραφε την τραγική κατάσταση στον Πόντο και εκλιπαρούσε την αμερικανική κυβέρνηση να επέμβει, για να σταματήσει η συνεχιζόμενη γενοκτονία.

Το θέμα των κεμαλικών αγριιοτήτων σε βάρος των Ελλήνων του Πόντου συζητήθηκε διεξοδικά και στη συνεδρίαση της Γερουσίας των Ηνωμένων Πολιτειών, στις 22 Δεκεμβρίου 1921. Ο Γερουσιαστής Hon. William H. King, αφού ανέπτυξε το θέμα του αφανισμού των Ελλήνων του Πόντου, κατέθεσε στο προεδρείο την πολυσέλιδη εισήγησή του, η οποία δημοσιεύτηκε το 1922⁶¹.

Με τεκμηριωμένα ντοκουμέντα απέδειξε ότι στόχος τόσο των Νεότουρκων όσο και των Κεμαλικών ήταν η τουρκοποίηση της Μικράς Ασίας. Το υπουργείο Εξωτερικών της Αμερικής ενήμερο από πολλές πηγές για τα κεμαλικά εγκλήματα αναγκάστηκε να αποκαλύψει το ενδιαφέρον τους για την ευρύτερη περιοχή της Εγγύς Ανατολής, όταν η Βρετανία ζήτησε επίσημα να συμμετάσχει και η Αμερική σε μία Ερευνητική Επιτροπή για την κατάσταση των χριστιανικών μειονοτήτων στην Ανατολία. «Έχω πληροφορηθεί ότι έχει γίνει πρόσκληση στις Ηνωμένες Πολιτείες να αντιπροσωπευθούν σ' αυτή την Επιτροπή μέσω της Αμερικανικής Πρεσβείας στο Λονδίνο», γράφει σε επιστολή του ο αντιναύαρχος Μάρκ Μπρίστολ από την Κωνσταντινούπολη στις 18 Μαΐου 1922 προς τον αρμόδιο προϊστάμενο του υπουργό Εξωτερικών Τσάρλς Χιούζ και συνεχίζει συμβουλεύοντας. «Ενώ κατανοώ πλήρως τη

⁶⁰. Ανώνυμος, «Συλλαλητήριο εν Ν. Υόρκη διά τας σφαγάς του Πόντου. Ψήφισμα προς τον Χάρδιγκ», εφημ. Νέα Ημέρα, Τεργέστη (3.12.1921).

⁶¹. King H. William, Turkish Atrocities in Asie Minor, Washington (1922), σ.1-29.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

δύσκολη θέση στην οποία βρίσκεται το υπουργείο μ' αυτή την πρόσκληση και τη θέση της κοινής στις Ηνωμένες Πολιτείες, προτείνω να μην αρνηθεί για τους παρακάτω λόγους»⁶², αναλύοντας με έξι επιχειρήματα το σκεπτικό της συμμετοχής στην Ερευνητική Επιτροπή.

Δε φανταζόμουν ποτέ ότι το Ποντιακό Ζήτημα για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα είχε τη δική του επικαιρότητα στα αρμόδια επιτελεία αποφάσεων της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, όπως δεν κρύβω και τον ενθουσιασμό μου για την πολιτική και διπλωματική παιδεία και για τα αποθέματα ψυχικής αντοχής των δοκιμαζόμενων Ελλήνων αλλά και της διασποράς. Αξίζει επίσης να επισημανθεί η έμπρακτη ευαισθησία του αμερικανικού λαού, σε θέματα καταπίεσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Παράλληλα δεν μπορώ να κρύψω την απογοήτευση μου για τη διπλωματική υποκρισία της αμερικανικής πολιτικής στο θέμα της επίλυσης του Ανατολικού Ζητήματος. Με κριτήρια που υποβαθμίζουν και εξευτελίζουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ζωή, το κέντρο αποφάσεων του υπουργείου Εξωτερικών της Αμερικής δια του υπουργού της κ. Τσάρλς Χιούζ με την έκθεση που έστειλε στον πρόεδρο των Η.Π.Α κ. Γουόρεν Χάρντινγκ, αποκαλύπτει περίτρανα τον πολιτικό αμοραλισμό και την ψυχρή ευκαιριακή εκμετάλλευση του οικονομικού, θρησκευτικού, γεωπολιτικού και γεωστρατηγικού αδιεξόδου της ευρύτερης περιοχής. Η επιλογή των εμπορικών συμφερόντων και του πετρελαίου από τις αθώες ανθρώπινες ζωές δεν έχουν τίποτα κοινό με τους αγώνες και τα οράματα του Τζώρτζ Ουάσιγκτον και τις θεωρητικές κατακτήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Καταθέτω ολόκληρη την έκθεση του υπουργού των Εξωτερικών Τσάρλς Χιούζ προς τον πρόεδρο των Η.Π.Α κ. Γουόρεν Χάρντινγκ για να μην κατηγορηθώ για υποκειμενική αμεροληψία.

⁶². Α.Υ.Εξ. Αμερικής. Roll 46. 867.4016/498 Κωνσταντινούπολη 18.05.1922

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Στην επιστολή της 25 Μαΐου 1922 προς τον Πρόεδρο, όσον αφορά την Βρετανική πρόταση για έρευνα σχετικά με τις αναφερόμενες φρικαλεότητες στην Ανατολία, στέκομαι σε έναν από τους παρακάτω παράγοντες: «Η άρνηση μας να συμμετάσχουμε στην έρευνα θα έχει πιθανόν τις παρακάτω επιπτώσεις. (1) Θα προσβάλλουμε ένα μεγάλο μέρος Αμερικανών που έχουν μεγάλο ενδιαφέρον για τους Χριστιανούς της Ανατολίας. Θα ήταν δύσκολο να τους εξηγήσουμε ικανοποιητικά την άρνηση μας, αφού δεν μας ζητήθηκε να κάνουμε τίποτα παραπάνω απ' το να συμμετάσχουμε για να εξακριβώσουμε τα γεγονότα. Θα πιστέψουν εύκολα την κατηγορία ότι αυτή η άρνηση ήταν μέχρι ενός σημείου η αιτία επακόλουθων δυσκολιών. Θα είναι ακόμα πιο δύσκολο να εξηγήσουμε τη στάση μας λαμβάνοντας υπόψιν την συνεχή επιμονή μας στην προστασία των εμπορικών μας συμφερόντων στην Εγγύς Ανατολή. Φυσικά θα ειπωθεί ότι ήμασταν περισσότερο συνήγοροι του Αμερικανικού ενδιαφέροντος για το πετρέλαιο παρά για τις Χριστιανικές ζωές.

Η άρνηση μας να συμμετάσχουμε στην έρευνα, τη στιγμή που η Βρετανική παράκληση έγινε δημόσια, μπορεί εύκολα να οδηγήσει τους Τούρκους να αρνηθούν να δώσουν άδεια στις άλλες Κυβερνήσεις να διώξουν ποινικά την έρευνα στα εδάφη υπό Τουρκική Κυριαρχία. Αυτό θα μας προσάψει, σε μεγάλο βαθμό την προφανή ευθύνη ότι γίναμε αιτία για να αποτύχει η έρευνα και εμποδίσουμε τις ευνοϊκές επιπτώσεις που μπορεί να είχαν ακολουθήσει μετά απ' αυτή»⁶³.

Ο κεμαλοσουλτανικός μηχανισμός που συστήθηκε το 1922 δυσκολεύτηκε να βρει τα ενοχοποιητικά στοιχεία που ήθελε, επειδή ακριβώς δεν υπήρχαν. Γι' αυτό κατέφυγε στη γνωστή της μέθοδο της πλαστογράφησης των ιστορικών, εθνολογικών και πολιτικών γεγονότων. Καρπός αυτής της έρευνας ήταν η έκδοση του βιβλίου «Pontus

⁶³. Α.Υ.Εξ. Αμερικής. Roll 46. 867.4016/498 Κωνσταντινούπολη 18.05.1922

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Meselesi» το 1922 υπό την επιμέλεια του Yilmaz Kurt⁶⁴, το οποίο επανεκδόθηκε το 1995, κυρίως για εσωτερική κατανάλωση, επειδή το κύρος των ντοκουμέντων είναι επιλήψιμο.

Στη μυστική συνεδρίαση της 8/21 Μαΐου 1922, ο Ισμέτ πασάς παραδέχτηκε ενώπιον της Εθνοσυνέλευσης ότι με κυβερνητική εντολή σφαγιάστηκε ο ελληνισμός του Πόντου. «Ώρα 2 μ.μ. αρχομένης της συνεδριάσεως λαμβάνει τον λόγον ο Ισμέτ Πασσάς. Κύριοι, Σας έχουν ειδοποιήσει ότι εσχηματίσθη μια επιτροπή από Αμερικανούς κατ' απαίτησιν του Βεκήλ Πατρίκη Προύσαλη να ενεργήσουν ανακρίσεις διά τας σφαγάς του Πόντου. Η Σφαγή των Γκιαούρηδων έγινε, όταν οι Ρωμαίοι εσήκωσαν επανάστασιν, έσφαξαν πολλούς Τούρκους, ατίμασαν τες χανούμισες έκαμαν γιάγμα τας περιουσίας των, τότε μόνον έδωσεν διαταγήν το Κέντρον εις τον διοικητήν, ως και τον Τοπάλ Οσμάν Αγά να βάλουν σφαγήν...»⁶⁵. Τα εγκλήματα των Κεμαλικών προξένησαν φοβερή εντύπωση, κατά την εφημερίδα «Daily Telegraph», στις 17 Μαΐου 1922, και στην ουκρανική αποστολή⁶⁶, η οποία μέσω Σαμψούντας πήγε στην Άγκυρα για να υπογράψει την Ουκρανο-κεμαλική Συνθήκη Φιλίας και Συνεργασίας⁶⁷. Η αποστολή και ο Μ. Φρούνζε στο διάστημα του ταξιδιού της γνώρισε τη βαρβαρότητα των υποψήφιων συμμάχων τους, με αυτά που είδαν και άκουσαν⁶⁸. Όμως το

⁶⁴. Yilmaz Kurt, Pontus Meselesi, Ankara (1922).

⁶⁵. Φωτιάδης κ., Η Γενοκτονία των Ελλήνων του πόντου, έκδοση Σταμούλη, Θεσσαλονίκη (2016), σ. 517.

⁶⁶. F.O. 371/7877, X/P 9206, «Τουρκικές φρικαλεότητες στη Μικρά Ασία. Περισσότερες πληροφορίες. Χιλιάδες θύματα», Daily Telegraph, London (17.5.1922)

⁶⁷. ДОКУМЕНТЫ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ СССР, τ. 5, МОСКВА (1961), σ. 9-14 και 21. Α.Β.Π. СССР, φ. 84, оп. 3, д. 9, No 2955, Τραπεζούντα (22.12.1921).

⁶⁸. Jevakhoff Alexandre, Kemal Ataturk «Les chemins de l' Occident», Editions Tallandier (1989), σ. 263. Frunze M., Türkiye Anilari, Istanbul (1978), σ. 18 και 107. Шамсутдинов А.М., *Национально-освободительная борьба в Турции 1918-1923*, (Εθνικό-απελευθερωτικός αγώνας στην Τουρκία 1918-1923), Москва (1966), σ. 216 κ.ε. АРАЛОВ С.И., *ВОСПОМИНАНИЯ СОВЕТСКОГО ДИПЛОМАТА 1922-1923*, МОСКВА (1960), σ. 42. Der Nationale Befreiungskampf Kurdistans. Die Massaker des Türkischen Staates und Aufruf an die Fortschrittliche Menschheit, Hrg. von ERNK, Köln

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

συμφέρον της συμμαχίας ήταν πάνω από το δίκαιο των λαών και των εθνικών μειονοτήτων. Αυτό αποδεικνύεται από την ενδιαφέρουσα αλληλογραφία του Φρούνζε αλλά και του Αράλοφ αργότερα με τις κρατικές υπηρεσίες της ΕΣΣΔ.

Ο Γιάννης Καψής αναφερόμενος στις ευθύνες των Μεγάλων Δυνάμεων γράφει στη «Μαύρη Βίβλο»: «Πίκρα και οργή ξεχειλίζει από τα χείλια εκείνων που έζησαν την τραγωδία για το ρόλο των ξένων. Και είναι τόσο μεγάλη η οργή που να γεννά και αμφιβολίες, ερωτήματα: μήπως ο πόνος οδηγεί στην υπερβολή; Η αλήθεια είναι ακόμη χειρότερη.

Στα ελληνικά αρχεία υπάρχουν εκθέσεις των γαλλικών και αγγλικών Μυστικών Υπηρεσιών που εκθέτουν με ανατριχιαστικές λεπτομέρειες τις ωμότητες των κεμαλικών. Πώς έφθασαν σ' ελληνικά χέρια τέτοιες εκθέσεις; Άγνωστο. Το πιο πιθανό είναι ότι οι ίδιοι οι άνθρωποι των Μυστικών Υπηρεσιών των μεγάλων Δυνάμεων, αγανακτισμένοι με τη στάση των κυβερνήσεών τους, έδωσαν τις εκθέσεις τους στις ελληνικές Υπηρεσίες. Το σίγουρο είναι ότι οι κυβερνήσεις των άλλοτε συμμάχων μας γνώριζαν. Γνώριζαν τη γενοκτονία. Δεν μίλησαν. Δεν προσπάθησαν να τη σταματήσουν. Κι έτσι έγιναν συνένοχοι του Κεμάλ».⁶⁹

(1987), *Massaker am Pontusvolk*, σ. 12-13. Ζαπάντης Α., *Ελληνοσοβιετικές σχέσεις 1917-1941*, Αθήνα (1989), σ. 98. Новичев А.Д., *Турция, Краткая история*, МОСКВА (1965), σ. 153. Φρούνζε Μ., «Η Μαρτυρία του Μιχαήλ Βασιλίεβιτς Φρούνζε (1885-1925). Σχετικά με την τραγωδία του Ποντιακού ελληνισμού», περ. Ποντιακό Βήμα, μετάφραση από τα αγγλικά Ρ. Ελευθεριάδου-Σαμουηλίδου, τεύχ. 48, Κοζάνη (1996), σ. 3-22. ФРУНЗЕ М., *ПОЕЗДКА В АНГОРУ*, τ. 1, МОСКВА (1929), σ. 274-437. Nicolopoulos John, «The Testimony of Mikhail Vasilievich Frunze (1885-1925). Concerning the Tragedy of Pontic Hellenism», *Journal of Modern Hellenism*, N. 4, New York (1987), σ. 37-53. Φωτιάδης Κ., «Η γενοκτονία του ποντιακού ελληνισμού μέσα από τουρκικές πηγές», *Ώψεις του Μικρασιατικού Ζητήματος - Ιστορική θεώρηση και προεκτάσεις*, εκδ. Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη (1994), σ. 98. Aralov S., «In the Turkey of Atatürk», *International Affairs*, Nr. 8, Moskau (1960), σ. 81-87.

⁶⁹ Καψής Γ., 1922. Η Μαύρη Βίβλος, Αθήνα (1992), σ. 211. Βλ. επίσης Affari Politici, *Turchia 1919-1930*, Racco 1666, No 3515, Παρίσι (19.5.1922). D.P.C., E/304/1, D. 53, No 58070, (19.5.1922) και D.P.C., E/304/1, D. 53, Επίσκεψη του Μεταξά, επιτετραμμένου της Ελλάδας στον κ. De Peretti, (19.5.1922). Ανώνυμος, «Οι Έλληνες και οι Τούρκοι», εφημ. *Daily Chronicle*, Λονδίνο (19.5.1922). D.P.C., E/304/1, D. 53,

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Ανήσυχoi και αντίθετοι με τα σκληρά μέτρα της κεμαλικής κυβέρνησης απέναντι στους Έλληνες ήταν ακόμη και κάποιοι Κεμαλικοί Βουλευτές, ιδιαίτερα της περιοχής του Πόντου⁷⁰, οι οποίοι κατηγορήθηκαν από τον συνάδελφό τους βουλευτή της Προύσας Εμίν μπέη, στη συνεδρίαση της 21 Αυγούστου 1922, ως «οπαδοί του Ποντιακού ιδεώδους»⁷¹ και παραπέμφθηκαν σε εξεταστική επιτροπή για τις μετριοπαθείς θέσεις τους και την παθητική τους στάση.

Στην Τουρκική Εθνοσυνέλευση της Άγκυρας ιδιαίτερα ξεχώρισε ο βουλευτής της Σινώπης Χακκί Χαμή μπέης, ο οποίος δυναμικά διαφοροποιήθηκε με τα μέτρα των εκτοπίσεων της κυβέρνησής τους. Στην αγόρευσή του τόνιζε: «Το πρόσωπό μας θα είναι αιώνια κηλιδωμένο εξαιτίας των εκτοπίσεων. Εάν οι εκτοπισμοί γίνονται προκειμένου να δολοφονηθούν ανθρώπινες ψυχές, τότε κύριοι αυτό είναι άκρως αποτρόπαιο ζήτημα. Μας κηλιδώνει ενώπιον του σύμπαντος κόσμου. Γιατί τότε η κυβέρνηση δεν μπορεί να υπερασπιστεί τον εαυτό της... Τα είδα με τα δικά μου μάτια. Έχουν γίνει τέτοιες κακότητες, κύριοι, ώστε οι κακότητες που διαπράττουν σήμερα οι υπάλληλοί μας, δεν τις διαπράττουν ούτε οι Άγγλοι...».⁷² Στη συνέχεια, για το ίδιο θέμα πήρε το λόγο ο βουλευτής Κίρσεχιρ, Γιαχγιά Γκαλίπ, ο οποίος είπε: «...Το ποντιακό ζήτημα είχε αρχίσει πολύ πριν... Ακούγαμε ότι οι Πόντιοι θα συγκροτήσουν μια οργάνωση, θα συγκροτήσουν μια κυβέρνηση, θα κάμουν αυτό, εκείνο. Αλλά δεν είχαμε ακούσει για την

⁷⁰ Οι βουλευτές, Σουλεϋμάν μπέης της περιφέρειας Τζανίκ (Σαμψούντας) και ο Χαφίζ Μεχμέτ της Τραπεζούντας, κατηγορήθηκαν από τον χειρουργό συνάδελφό τους Εμίν μπέη της Προύσας ότι υποστηρίζουν τους Ποντίους. Με το καθοριστικό κεφάλαιο σχετικά με τη διαφωνία των κεμαλικών βουλευτών της Εθνοσυνέλευσης για τις χριστιανικές εκκαθαρίσεις, ασχολήθηκε ο αείμνηστος συνάδελφος Νεοκλής Σαρρής, ο οποίος μου παραχώρησε ένα μεγάλο μέρος της ανέκδοτης μελέτης του *Η Επιστροφή της Ιστορίας*. Από τη θέση αυτή τον ευχαριστώ, εκεί που βρίσκεται, για τη συναδερφική αλληλεγγύη και την αγάπη του.

⁷¹ Σαρρής Ν., ό.π., σ. 72. Gologlu Mahmut, Trabzon Taribi, Ankara (1975), σ. 3.

⁷² Σαρρής Ν., ό.π., σ. 72-73. TBMM Gizli Celse Zabıtları (Πρακτικά Μυστικών Συνεδριάσεων Μεγάλης Εθνοσυνέλευσης Τουρκίας), Türkiye Is Bankasi Kültür Yayınları, τ. 3, Ankara (1985), σ. 721.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

εξαφάνιση του προβλήματος διαμέσου εκτοπίσεων ατόμων... Κύριοι να είστε βέβαιοι ότι ό,τι κακό έχει αναφύει, έχει αναφύει από τις έκτακτες εξουσίες που παρασχέθηκαν. Δεν αντιλαμβάνομαι, εκείνο που θα ανορθώσει μια χώρα είναι οι νόμοι και εκείνο που θα την καταστρέψει η παρανομία. Έκτακτες εξουσίες σημαίνουν απολύτως κατά το κέφι του καθενός να κρεμνά και να σφάζει ανθρώπους, να καταστρέφει πόλεις, να γκρεμίζει τα σπίτια που βρίσκει μπροστά του, να εγκαταλείπει το σύμπαν σε μια καταστροφή. Γιατί τα άτομα που ασχολούνται (με την καταστολή), για να μη δώσουν λογαριασμό για κείνους που κλέβουν, πυρπολούν τα σπίτια... Απ' όσους δημιούργησαν το Ποντιακό και από εκείνους που προκάλεσαν κακό για τον Πόντο, από μας υπήρξαν μεγαλύτερες απώλειες... Με πρόφαση τον εκτοπισμό των Ποντίων κατέστρεψαν το βίος και τα πράγματα των χωριών... θέλω όλοι να είναι μάρτυρες ότι εγώ δεν συμφωνώ για τον εκτοπισμό κανενός. Η εξορία είναι μια βόμβα για τη χώρα. Είναι τρομερό. Πόσα χρόνια μετά θα τα πληρώσουμε... Τους εγκληματίες να τους επιλέξουν τα δικαστήρια, όπως και τους αθώους»⁷³. Στο ίδιο πνεύμα κατά την αγόρευσή του μίλησε και ο βουλευτής Μερσίνης Σαλαχαττίν μπέης: «...100-120 χρόνια τώρα έγιναν κάποιες προσπάθειες για βελτιώσεις της διοίκησης, που δεν ήταν ικανοποιητικές. Όσο οι ευρωπαϊκές δυνάμεις διαπιστώνουν τα σφάλματα της διοίκησής μας θα μας επιτίθενται. Θα θελήσουν μεταρρυθμίσεις. Έχουν δίκαιο στο αίτημά τους; Έχουν. Δεν έχουμε εκτελέσει τα καθήκοντά μας σχετικά με την προάσπιση της τιμής, της υπόληψης και της παρουσίας του λαού που μας αγκάλιασε όσο μπορούσε, υπό την ιδιότητα του υπηκόου... Μήπως είναι αυτή η επιθυμία της Εθνοσυνέλευσης να μην απομείνει κανένας μη μουσουλμάνος, να εξοριστεί και αφανιστεί και ο τελευταίος; Σε μια τέτοια περίπτωση πώς θα ζήσουμε μπροστά στον κόσμο; Και θα μπορέσουμε να σταθούμε; Θα με συγχωρέσετε, αλλά η διευθέτηση αυτού του προβλήματος αποτελεί τον εθνικό μας βίο. Κύριοι, μια

⁷³. Τ.Β.Μ.Μ., ό.π., σ. 720-721.

κυβέρνηση, μια κυβέρνηση ισλαμική, μια κυβέρνηση οσμανική, ότι θέλετε πείτε, μια κυβέρνηση τουρκική, είναι η κυβέρνηση όλων των υπηκόων που τελούν υπό τις εντολές τους, ανεξαρτήτως θρησκείας, φύλου, θρησκευτικού δόγματος. Ή μήπως είναι κυβέρνηση μόνο των μουσουλμάνων; Θα απονέμει ίση δικαιοσύνη; Γιατί θέτουμε μια πολιτική εξαφάνισης και καταστροφής; Γιατί και η εξαφάνιση γίνεται με άλλο τρόπο. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι...»⁷⁴. Στο σημείο αυτό διακόπτοντας τον αγορητή ο βουλευτής Καισάρειας Οσμάν μπέης συμπλήρωσε: «Είναι πολιτική λεηλασίας, καταστροφής». Ο Σαλαχαττίν μπέης συμφωνώντας θα προσθέσει: «... Ποιός αμαυρούται; Το δυστυχισμένο το έθνος» ...και θα διερωτηθεί: «... Σε ποιου άραγε έθνους την ιστορία μπορούν να τιμώνται και να επαινούνται οι φόννοι;» Σε παρατήρηση συναδέλφου του ότι «τα ίδια έκαμαν και οι Έλληνες», θα παρατηρήσει ότι «εκείνοι τα έκαμαν πολιτισμένα και όχι με λαδομπογιά»⁷⁵. Ο αρθρογράφος της εφημερίδας του Σικάγου των ΗΠΑ «Chicago Tribune», που έζησε το μαρτύριο της Σμύρνης, στο άρθρο της 4ης Οκτωβρίου άρχιζε την τραγική του περιγραφή με την προφητεία του Ιερεμία, που αναφερόταν στη διαταγή της σφαγής των αθώων παιδιών από τον Ηρώδη: «Στη Ρώμη ακούγονταν κραυγές, θρήνοι και κλαυθμοί και μεγάλοι οδυρμοί. Η Ραχήλ θρηνούσε τα παιδιά της και δεν ήθελε παρηγοριά, γιατί δεν υπήρχαν πια»⁷⁶. Γράφει ο J. Gerard προλογίζοντας το βιβλίο του G. Horton «Η κατάρα της Ασίας»: «... Το ότι είκοσι αιώνες μετά Χριστόν μπόρεσε ένας μικρός και οπισθοδρομικός λαός, όπως οι Τούρκοι, να διαπράξει τέτοια εγκλήματα εναντίον του πολιτισμού και της προόδου του κόσμου, είναι ένα ζήτημα που θα έπρεπε να κάνει όλους τους ευσυνείδητους λαούς να σταθούν και να σκεφθούν... Εκωφεύσαμεν στις απελπισμένες κραυγές για βοήθεια των χριστιανών που πεθαίνανε, αν και ξέραμε καλά πως η Αμερική ήταν η

⁷⁴. Τ.Β.Μ.Μ., ό.π., σ. 731-732.

⁷⁵. Τ.Β.Μ.Μ., ό.π., σ. 731.

⁷⁶. Παλαιά Διαθήκη, Ιερεμίας, λη', 15. Βλ. επίσης Ruauux R., ό.π., σ. 76.

μοναδική ελπίδα τους και τώρα είναι φανερό πως υπάρχει στη χώρα μας μια τάση που ολοένα μεγαλώνει, να συγκαλύψουμε τα εγκλήματα των Τούρκων και να τους δώσουμε συγχωροχάρτι γι' αυτά, για να επιτύχουμε υλικά οφέλη απ' αυτούς». ⁷⁷ Οι αποκαλύψεις για την αμερικανική πολιτική, όταν γίνονται από έναν Αμερικανό έχουν άλλη βαρύτητα, γιατί δεν έχουν την προκατάληψη. Κάθε λαός έχει δικαίωμα ν' απαιτεί μ' επιμονή την επίσημη αναγνώριση των αδικημάτων που διαπράχθηκαν εναντίον του. Η σημερινή πραγματικότητα δε δικαιολογεί νέες ολιγωρίες και αναβολές. Όταν κανείς αργοπορεί απέναντι στην Ιστορία, αυτή τον εκδικείται. ⁷⁸

Η διατήρηση της μνήμης δεν είναι μόνο δικαίωμα, αλλά και υποχρέωση των επιγόνων και όλων εκείνων που αγωνίζονται για την ηθική και νομική αποκατάσταση των κρατικών εγκληματικών πράξεων. Είναι μία μορφή δικαίωσης για τα θύματα, αλλά και μία ηθική και ψυχική αποκατάσταση των αδικοχαμένων νεκρών με την αρχαιοελληνική παράδοση και ερμηνεία. Σήμερα πολλές χώρες της Ευρώπης έχουν νομοθετήσει ως ποινικό το αδίκημα της άρνησης των γενοκτονιών. Οι εθνοκαθάρσεις, όπως δηλώνει ο Κυριάκος Λυκουρίνος, αποτελούν απαράγραπτα εγκλήματα για τα οποία οι σύγχρονες κοινωνίες έχουν το διπλό καθήκον της καταδίκης και της μνήμης.

Πέρασαν σχεδόν εκατό χρόνια από την περίοδο της καταστροφής, της γενοκτονίας, του ξεριζωμού και της προσφυγιάς. Ως σήμερα δεν τολμήσαμε να δούμε κατάματα της τραγωδία του ελληνισμού. Δεν αναδείξαμε τα βαθύτερα αίτια που οδήγησαν τον ελληνισμό της τρισχιλιόχρονης Μικρασίας στο θάνατο. Συνεργήσαμε εγκλωβισμένοι

⁷⁷. Horton G., Η κατάρα της Ασίας, Αθήνα (1982), σ. 9. Φωτιάδης Κ., «Οι διωγμοί των Ελλήνων του Πόντου», Θεσσαλονίκη, (1991), σ. 79.

⁷⁸. Χαραλαμπίδης Μ., «Δικαίωμα στη Μνήμη», Πόντιοι. Δικαίωμα στη μνήμη, γ' έκδ., Θεσσαλονίκη (1991), σ. 21.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

από την Πολιτεία και τους ιδεολογικούς μηχανισμούς της στην απαξίωση της ιστορίας μας. Δεν τολμήσαμε να διεκδικήσουμε το δικαίωμα στην ιστορική μνήμη. Μόνο εκδηλώσεις μνημοσύνων, τελούσαμε και τελούμε. Οι νεκροί μας δεν έχουν ανάγκη από ένα απλό μνημόσυνο, αλλά από ένα διαρκή αγώνα διεκδίκησης της διεθνούς αναγνώρισης της γενοκτονίας. Η Αντιγόνη δεν είναι υπερήφανη για μας. Ο Κρεοντισμός κατόρθωσε, στις ημέρες μας, να επιβάλει τη δική του δυναμική. Η επίσημη Πολιτεία ευτυχισμένη, γιατί οι ποντιακές οργανώσεις είναι σαράντα πέντε κομμάτια, δεν έχει κανένα λόγο να δραστηριοποιηθεί, για να μη δυσαρεστήσει τους γείτονές μας. Σε αυτό το θλιβερό και θολό τοπίο οι κραυγές των άφωνων νεκρών μας περιμένουν να ξυπνήσουμε, να μην τους ξεχάσουμε. Συγχωρέσατε με είπε κάποτε ο Μπεν Γκουριόν, αλλά ποτέ μη ξεχάσετε. Η μνήμη δεν είναι παρελθόν, είναι σπόρος της σκέψης και του καρπού. Είναι θεμέλιο της ζωής μας, μας συμβουλεύει ο Αργύρης Σφουντούρης που επέζησε από τη σφαγή του Διστόμου. Η άλωση της μνήμης είναι το τελευταίο στάδιο της εθνικής επιβίωσής μας, είναι ένα βήμα πριν την εθνική αυτοκτονία. Έχουμε υποχρέωση να διατηρούμε τη μνήμη, για να μπορούμε να θυμόμαστε, να στοχαζόμαστε και γιατί όχι και να συγχωρούμε.

Η μνήμη δεν δολοφονείται. Στους δωσίλογους της μνήμης και τους τουρκοπροσκυνημένους των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, που μας συμβουλεύουν να αποδεχτούμε την ήττα μας, αφού έχει χαθεί η μάχη, απαντούμε ότι αν δεν συνεχίσουμε δεν θα υπάρξει άλλη μάχη.

«Πιο οδυνηρή κι από την μεγαλύτερη τραγωδία», μας συμβουλεύει ο μεγάλος πολιτικός της αλύτρωτης Κύπρου Βάσος Λυσσαρίδης, είναι «η απάθεια στην αντιμετώπιση της. Και πιο εξευτελιστική θα ήταν η τυχόν αδράνεια των παθόντων και των επιγόνων. Έχουμε χρέος απέναντι στους νεκρούς μας να ορκιστούμε ότι δε θα ξεχάσουμε τις κραυγές των νηπίων, Τους ρόγχους των απαγχονισθέντων, τις πατημασιές των πεταλωμένων, το περήφανο βλέμμα του αδόλωτου Πόντιου, Τις ρίζες που αρνούνται να πεθάνουν».

Μέσα σε χαλάσματα, κάτω από πέτρες, καταπλακωμένες από γκρεμισμένους τρούλους και πάνω από κομματιασμένες άγιες τράπεζες

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

θα ηχούν για πάντα οι κραυγές εκείνων που κατακρεουργήθηκαν σε χώρους προσευχής και κατάνυξης. Που πέθαναν μέσα και γύρω από τα μοναστήρια του Πόντου. Εκεί όπου οι σταυροί έγιναν δολοφονικά όργανα, οι εικόνες προσανάμματα, τα καντήλια θρύψαλα και οι επιτάφιοι σαμάρια σε ζώα. Εκεί όπου τα πατώματα, τα προαύλια, οι νάρθηκες και τα ιερά πλημμύρισαν με αίμα και συντελέστηκαν κάθε είδους αίσχη. Κραυγές μικρών παιδιών, νεαρών γυναικών, σεβάσμιων γερόντων, κραυγές αθώων.

Στην ιστορική παρακμή του ποντιακού ελληνισμού καθοριστικό ρόλο έπαιξε και το πολιτικό κλίμα της πατρίδας μας, που ήταν πάντα εχθρικό και ταυτόχρονα κατασταλτικό. Η προσφυγιά, το Ελληνοτουρκικό Σύμφωνο Φιλίας Βενιζέλου-Ινονού, η δικτατορία, ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, ο εμφύλιος πόλεμος, η ξενοκρατία και η χούντα της επταετίας δεν επέτρεπαν την ανάδειξη επικίνδυνων «διά την καθεστηκυίαν τάξιν» λευκών σελίδων της σύγχρονης ιστορίας μας. Η λογοκρισία και ο χαφιεδισμός φυλάκισαν τη μνήμη των προσφύγων της πρώτης γενιάς, με αποτέλεσμα να μην προβάλλονται και να μην αναδεικνύονται τα θέματα αυτά. Κι όταν λυτρωθήκαμε από τα καρκινώματα των πέτρινων χρόνων, ήρθαν τα κόμματα και οι κομματοπατέρες να εξαγοράσουν αντί πινακίου φακής ό,τι παρέμεινε ακόμη όρθιο και ζωντανό.

Επιβάλλεται να συνεχίσουμε τις έρευνες και κυρίως να ενθαρρύνουμε τους νέους ερευνητές προς αυτή την κατεύθυνση. Η τεκμηριωμένη ανάδειξη των πραγματικών γεγονότων είναι δυνατό να οδηγήσει σε αλληλοκατανόηση εφόσον υπάρχει αποδοχή των εγκλημάτων και διορθωτικά μέτρα. Η συγχώρεση είναι αρετή. Όμως προϋποθέτει την μετάνοια του εγκληματία και των επιγόνων, την αναγνώριση του εγκλήματος και τα διορθωτικά εφικτά μέτρα για μετρίαση του μεγέθους των εγκληματικών πράξεων. Γιατί οι δολοφονηθέντες αρνούνται να ενταφιαστούν. Αν ξεχάσουμε την Αμισό, τη Σάντα, την Αμάσεια, την πολύπαθη Πάφρα και την Σαμψούντα θα έχουμε ενταφιάσει την αξιοπρέπεια μας. Δεν θέλουμε ν' αρμενίζουμε στη χαμένη Ποντιακή Ιθάκη και να ξεγράψουμε καινούριες πατρίδες. Πάνω απ' όλα θα μας κυνηγάει το Αγροτσάλ η Κούνακα με τις 26 γυναίκες και νεάνιδες, οι οποίες για να αποφύγουν την ατίμωση των Νεότουρκων έριψαν εαυτάς

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

εις τινά ποταμόν, παρά το χωρίον Γέφυρα και παρά τας προσπαθείας των κατοίκων επνίγησαν. Θα μας κυνηγούν ο Ακριτίδης, ο Καπετανίδης, ο Κωφίδης και οι άλλοι ήρωες του Πόντου, που θυσιάστηκαν για την τρισχιλιόχρονη πατρίδα, Θα μας κυνηγάει η Σάντα και το Μπεϊλάν κι οι Ποντιακοί βράχοι με τα σπασμένα κεφάλια των μικρών παιδιών. Αδιανόητο να παραμείνει στα αρχεία της ιστορίας η γενοκτονία των Ποντίων και να προβάλλονται ως φίλοι οι σφαγείς του Ελληνισμού. Είναι καιρός να αποκαλύψουμε τους σκοτεινούς έξω ελλαδικούς μηχανισμούς, που επιδιώκουν να τρώνε την σάρκα μας. Απέναντι σε αυτά τα κέντρα θα πρέπει με τεκμηριωμένα επιστημονικά εφόδια, όπως αυτό που έγινε φέτος στο Ίδρυμα Νιάρχου από την Παμποντιακή Ομοσπονδία και είναι το μοναδικό από την ίδρυση της, να διεκδικήσουμε το πέρασμα της ελληνοκεντρικής αντίληψης της Ιστορίας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, για να έχουν λόγο μαζί με τα άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα και οι περιοχές της Καππαδοκίας, της Ιωνίας, του Πόντου, της Κύπρου, της Ρωσίας, τους ευρύτερου βαλκανικού χώρου στον κοινό Οικουμενικό Ελληνισμό.

« Η Κύπρος έν ελλενικόν, εγροίκα το Αγγλία,

εμάς κι θέλτς να δίς από και δις α στην Τουρκίαν »,

τραγουδούσαν οι Πόντιοι πρόσφυγες το 1955, μαζί με άλλα πολλά δίστιχα για τον αγώνα των Κυπρίων αδελφών μας, γιατί πιστεύαμε σε κοινά ιδανικά και αξίες. Μόνον έτσι θα πάψει ο ρατσισμός σε βάρος των νεοπροσφύγων συμπατριωτών μας. Μόνον έτσι θα γίνει υπόθεση όλων των Ελλήνων ο κοινός αγώνας της αναγνώρισης της ποντιακής γενοκτονίας.

Εκατό χρόνια συνειδητής προσβολής της μνήμης, προβολής, αλλά και προπαγάνδας της κατασκευασμένης ιστορίας των μοντέρνων αναθεωρητών είναι πολλά. Δεν έχουμε άλλα περιθώρια αναβολής. Ήρθε η ώρα που πρέπει να σκύψουμε με προσοχή πάνω στα κεφάλαια της ελληνικής ιστορίας που μπήκαν στα χρονοντούλαπα της λήθης. Ήρθε η ώρα να ιδρύσουμε το δικό μας Ποντιακό Μουσείο και Ερευνητικό Κέντρο Τεκμηρίωσης της Γενοκτονίας. Μπαίνω μπροστά σε αυτό τον

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ιερό στόχο, προσφέροντας, μαζί με όλη την Πολυθεματική Έκθεση 450 πίνακες ζωγραφικής για τον Πόντο, 35000 βιβλία και 2000 ψηφιοποιημένες μελέτες φοιτητών, μεταπτυχιακών και υποψηφίων διδασκόντων πάντα για τον Πόντο, τη Ρωσία και τη Μικρά Ασία, πανεπιστημιακοί καρποί σαράντα χρόνων, ως μαγιά. Ακούει κανείς από την Πολιτεία ή τους μεγαλόσχημους συμπατριώτες μας τη θεία προσφορά; Είμαι εδώ και τολμώ να πω ότι έχω κερδίσει μια θέση στον παράδεισο των 353.000 νεκρών μας. Εσείς κύριοι της εξουσίας και του χρήματος δε ξέρω τι θα απολογηθείτε;

Απευθύνομαι ιδιαίτερα στους νέους να πάρουν στα χέρια τους την υπόθεση του Πόντου. Μακριά από κομματικές παρατάξεις, από ενδοποντιακές παρασυναγωγές και κυκλώματα, μακριά από φθαρμένους και επικίνδυνους ομοσπονδιακούς μηχανισμούς. Έχουν τη δύναμη στα χέρια τους και το πεντακάθαρο μυαλό. Μόνο με τη δική τους ουσιαστική γνώση, τη δυναμική συμμετοχή τους σε διεθνή επιστημονικά συνέδρια γενοκτονιών και παγκόσμια πολιτικά φόρα Ολοκαυτωμάτων, θα μπορέσουμε όχι μόνο να μεταφέρουμε το αίτημα της αναγνώρισης στα εξειδικευμένα κέντρα αποφάσεων, αλλά και να φτάσει στα αυτιά των ισχυρών της γης ο γοερός θρήνος των 353.000 άταφων στην πλειοψηφία νεκρών μας.

Είναι πολύ χρήσιμο να γνωρίζουμε και να θυμόμαστε τι συνέβη στις 19 Μαΐου 1919 στον Πόντο, ειδικά σε τόσο ερμαφρόδιτες εποχές όπως η σημερινή, όπου τόσο μεθοδικά και συστηματικά η ιστορία αποδομείται και ξαναγράφεται, όπου με τόση ευκολία βαφτίζεται η σφαγή “συνωστισμός” και ο ρατσισμός “φιλοπατρία”. Η ιστορία είναι μια κρίσιμη ανάγκη της μνήμης απέναντι στον αναπόφευκτο θάνατό μας, μια προϋπόθεση για να κατανοούμε τη ζωή. Γιατί παράλληλα με την Ποντιακή Γενοκτονία υπάρχει και άλλο ένα μαζικό έγκλημα που επιχειρείται στις μέρες μας, στο οποίο πολλές φορές όλοι μας γινόμαστε εκούσια ή ακούσια συνένοχοι. Και αυτό το έγκλημα δεν είναι παρά η Γενοκτονία της Μνήμης. Όταν χάνεται η μνήμη ενός γεγονότος, χάνεται μαζί και η σημασία του. Η συγκάλυψη του γεγονότος μπορεί προσωρινά να διευκολύνει τις σχέσεις, θεμελιώνει όμως ένα αβέβαιο και επικίνδυνο μελλοντικό καθεστώς. Η άρνηση υποκρύπτει τη φρίκη μπροστά στα

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

εγκλήματα και αποβλέπει στον εξαγνισμό των ενόχων. Συμβολικά ταυτίζεται με τη δολοφονία της αξιοπρέπειας των επιζώντων, τη δολοφονία της λογικής και της ίδιας της Ιστορίας.

Οι Έλληνες του Πόντου υπήρξαν θύματα εξαντλητικών πορειών, ασιτίας, επιδημιών, φρικτών μαρτυριών και ταπεινώσεων, ιδιαίτερα στην ύπαιθρο. Γνωστά ανυπότακτα στοιχεία συνέχιζαν να οργιάζουν κάθε νύχτα στα ελληνικά χωριά πυροβολώντας, λεηλατώντας και βιάζοντας τους ανυπεράσπιστους χωρικούς. Η ζωή των Ελλήνων είχε καταντήσει ένα απέραντο μαρτυρολόγιο.

Η σημερινή Τουρκία, αν θέλει να λέγεται ευρωπαϊκή χώρα, μια και κόπτεται να γίνει μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οφείλει να ακολουθήσει το παράδειγμα της Γερμανίας. Να παραδεχτεί τις πολυάριθμες Γενοκτονίες που διέπραξε, διαπράττει ή και σκοπεύει να διαπράξει. Να ζητήσει συγγνώμη γι' αυτές και να δώσει εγγυήσεις στην ανθρωπότητα και τον εαυτό της ότι δεν θα τις επαναλάβει. Μόνο έτσι θα ελευθερώσει την ψυχή και την συνείδηση των νέων τουρκικών γενεών από τα υπόκωφα συμπλέγματα ενοχής που την κατατρέχουν και την εμποδίζουν να αφομοιώσει ουσιαστικά τις μεγάλες αξίες του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Το αίτημα των Ποντίων για την αναγνώριση της γενοκτονίας εμπεριέχει μια δυναμική, ένα μήνυμα λύτρωσης προς την ίδια την τουρκική κοινωνία.

(Η σύνοψη στο τέλος της ομιλίας)

Σας ευχαριστούμε πολύ κύριε καθηγητά. Μας οπλίσατε με ιστορικά ντοκουμέντα, γνώση και επιχειρήματα για το δίκαιο της αναγνώρισης της Γενοκτονίας, που ομολογώ πολλά δεν γνωρίζαμε,

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Με τεκμηριωμένα στοιχεία ο κύριος καθηγητής αναφέρθηκε στο ιστορικό της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού και παράλληλα ανέλυσε την πορεία διεκδίκησής της και τη στάση της επίσημης πολιτείας.

Μίλησε για οργανωμένο έγκλημα, που υλοποίησαν οι Οθωμανοί κατά των Ελλήνων του Πόντου, όπως αυτό καταγράφεται μέσα από μαρτυρίες ιστορικών και κρατικά αρχεία, αλλά και για την προσπάθεια αποσιώπησης της Γενοκτονίας από τις ελληνικές κυβερνήσεις, στο βωμό της Ελληνοτουρκικής Φιλίας.

Σας ευχαριστούμε πολύ κ. Καθηγητά και σας ευχόμαστε υγεία και δύναμη για να συνεχίσετε με την ίδια ζέση την προσπάθειά σας, με όλους εμάς συ στρατευμένους ενεργούς συμπαραστάτες, μέχρι τη δικαίωση του αγώνα για την αναγνώριση της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου.

Σύνδεση με Αμύνταιο

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΣΤΕΓΗ ΠΟΝΤΙΩΝ

ΑΜΥΝΤΑΙΟΥ & ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Η κυρία Κωνσταντινίδου θα μας μιλήσει για την ιστορία και τον πολιτισμό του Πόντου, τα ήθη και έθιμά τους, τις παραδόσεις και τους χορούς !!!!

Όλα αυτά μεταλαμπαδεύονται από γενιά σε γενιά των ποντίων μέσα από την καθημερινότητά τους αλλά και μέσα από τους οργανωμένους συλλόγους τους, που πάρα πολλά μέλη τους συμμετέχουν στην εσπερίδα μας.

Με την σύνδεση που θα έχουμε αμέσως θα σας μεταφέρω στο Αμύνταιο, στην αίθουσα συσκέψεων του ΔΣ, η Αντιδήμαρχος Παιδείας - Πολιτισμού και Αθλητισμού & Τουριστικής Προβολής κ. Ελένη Γυρίκη με όλους τους Προέδρους των Ποντιακών συλλόγων της περιοχής και τα λάβαρα των συλλόγων τους, είναι μαζί μας και παρακολουθούν την εσπερίδα μας, για να μας απευθύνουν έναν μικρό χαιρετισμό!!!!

Ας τους δούμε και ας ακούσουμε τον χαιρετισμό τους!

Κυρία Αντιδήμαρχε, κυρία Γυρίκη Ελένη, έχετε το λόγο

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Χαιρετισμός Αντιδημάρχου κ. Γυρίκη Ελένης

Όπως στο βίντεο στο CD της Εσπερίδας..

Ο Πρόεδρος της Ευξείνου Λέσχης Φιλώτα κύριος Αλεξανδρίδης Βασίλειος θα απευθύνει εκ μέρους όλων των συλλόγων τον χαιρετισμό του και θα παρουσιάσει τα λάβαρα με τους Προέδρους των 8 συλλόγων της ευρύτερης περιοχής Αμυνταίου.

Κύριε Αλεξανδρίδη έχετε το λόγο....

Χαιρετισμός κ. Αλεξανδρίδη Βασίλειου και παρουσίαση λαβάρων..

Όπως στο βίντεο στο CD της Εσπερίδας..

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Έχουμε απόψε κοντά μας τα Λάβαρα με τους παραστάτες από τους 8 Συλλόγους των περιχώρων :

Της Στέγης Ποντίων Αμυνταίου και τον Πρόεδρό της Μιχαηλίδη Δημήτριο

Του Ποντιακού Συλλόγου Βεγόρας“ Η ΜΑΥΡΟΘΑΛΑΣΣΑ”, του αγαπημένου μου Χωριού και τον Πρόεδρό του Αιβατζίδη Τηλέμαχο

Του Συλλόγου Ποντίων Λεβαΐας και τον Πρόεδρό του Μπασούρη Γεώργιο

Του Ποντιακού Συλλόγου Μανιακίου “ Η ΑΜΑΣΕΙΑ ”, και τον Πρόεδρό του Παπαδόπουλο Γεώργιο

Της Ευξείνου Λέσχης Φιλώτα και τον Πρόεδρό της Αλεξανδρίδη Βασίλειο

Του Πολιτιστικού Συλλόγου Λιμνοχωρίου, και τον Πρόεδρό του Τσαχειρίδη Γεώργιο

Του Μικρασιατικού Συλλόγου Φαραγγίου, και τον Πρόεδρό του Κουντουραντζή Αντώνιο

Του Πολιτιστικού Συλλόγου Φανού και την Πρόεδρό του Κοσμίδου Μάρθα.

Την Κυριακή που μας έρχεται έχουμε την γιορτή της Μάνας. Πριν κλείσουμε λοιπόν την σύνδεσή μας οι μουσικοί μας : Διονύσης Παυλίδης στη Λύρα, Παύλος Αγγελίδης στο τραγούδι και Θεόδωρος Παυλίδης στο νταούλι , θα τιμήσουν την Πόντια Μάνα αλλά και τις Μανούλες όλου του Κόσμου με τον γνωστό ποντιακό ύμνο στη Μάνα “ Η Μάνα εν κρίον νερόν ”!!

Σε ελεύθερη μετάφραση μας λέει :

Η Μάνα είναι κρύο νερό

Όταν γερνά η Μάνα και άλλο δεν μπορεί

Τότε θέλει βοήθεια τότε θέλει ζωή

Και όταν θα έρθει η ώρα και άλλο δεν θα ζει

Αν δεν κάνεις το χρέος σου θα καίγεται η ψυχή σου

Η Μάνα είναι κρύο νερό και στο ποτήρι δεν μπαίνει

Η Μάνα να μη γίνεται η Μάνα να μη γίνει

Η Μάνα είναι κρύο νερό και στο ποτάμι δεν μπαίνει

Η Μάνα είναι βράχος η Μάνα είναι βουνό

Στην δύσκολη την ώρα μανούλα, μανούλα, μανούλα μου θα φωνάζεις

Η Μάνα είναι το στήριγμα , της χαράς το κλαδί

Σαν τη δική της την αγάπη δεν βρίσκεται στη γη!!

Η Μάνα είναι κρύο νερό και στο ποτήρι δεν μπαίνει

Η Μάνα να μη γίνεται η Μάνα να μη γίνει

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Θα περάσουν τα χρόνια και θα γεράσουμε και εμείς

Αυτά είναι με τη σειρά και δεν θα γλυτώσει κανείς

Και όλοι πρέπει να ξέρουμε σε αυτή τη ζωή

Χωρίς της Μάνας την ευχή κανείς δεν βλέπει χαΐρι

Ας τους ακούσουμε ...

Σας ευχαριστούμε πολύ για το εξαιρετικό τραγούδι αφιερωμένο σε όλες τις Μανούλες του Κόσμου!!!!

Κυρία Αντιδήμαρχε και κύριε Αλεξανδρίδη, κύριες και κύροι πρόεδροι και μέλη των συλλόγων, σας ευχαριστούμε πάρα πολύ για τη συμμετοχή σας .

Σας ευχόμαστε καλή δύναμη και καλή συνέχεια στην πολύ αξιόλογη προσπάθειά σας, για την μεταλαμπάδευση στις επόμενες γενιές των ηθών και εθίμων, των παραδόσεων, της μουσικής, των χορών και της γλώσσας των προγόνων μας.

Τα θερμά μας συγχαρητήρια σε όλες και όλους σας και σε όλα τα μέλη των συλλόγων σας.... εσείς είστε οι πραγματικοί μαχητές

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

του μεγάλου αγώνα μας για την αναγνώριση της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου αλλά και των Ελλήνων της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης από την Διεθνή κοινότητα και να είστε βέβαιοι πως, ενωμένοι όλοι στην προσπάθεια αυτή θα πετύχουμε σύντομα τη δικαίωση.

Θα περάσουμε αμέσως στη δεύτερη εισήγηση με θέμα :
" Πόντος - Ιστορία και Πολιτισμός " διάρκειας 20 λεπτών, από την Επιστημονική Συνεργάτιδα του Α.Π.Θ. και μέλος του ΕΛΙΣΜΕ, Δρ. Άννα Κωνσταντινίδου .

Πόντος: Ιστορία και Πολιτισμός

- Δρ Άννα Κωνσταντινίδου
Ιστορικός- Διεθνολόγος
Επ.Συνεργ. Νομική Σχολή ΑΠΘ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Θα αναφερθώ, όσο ποιο συνοπτικά μπορώ στο πλούσιο βιογραφικό της συμπατριώτισσας μου.

Έχει καταγωγή από τον Πόντο και την Κωνσταντινούπολη και γεννήθηκε στη Φλώρινα.

Η Άννα Κωνσταντινίδου είναι Ιστορικός- Διεθνολόγος, Διδάκτωρ Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης της Νομικής Σχολής ΑΠΘ και εργάζεται ως επιστημονική συνεργάτιδα στην ίδια Σχολή, από το 2016.

Έχει εκδώσει δύο μονογραφίες «Ο ρόλος της Ελληνικής Διασποράς στην Αίγυπτο- Η Έξοδος και το Αιγυπτιακό Ζήτημα» και «Το Ισλάμ και το Ενεργειακό Ζήτημα στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο» (εκδ. Αντ. Σταμούλη 2017, 2019 αντίστοιχα).

Έχει δημοσιεύσει άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά με κριτές και σε συλλογικούς τόμους για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και τις ελληνοαραβικές σχέσεις. Παράλληλα αρθρογραφεί στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο.

Τα γνωστικά ενδιαφέροντά της αφορούν τις εθνικές και θρησκευτικές ταυτότητες σε πολυεθνικά και πολυθρησκευτικά περιβάλλοντα, τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και τις σχέσεις Ελλάδας και αραβικών κρατών.

Είναι μέλος και επιστημονική συνεργάτιδα του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών (ΕΛ.Ι.Σ.ΜΕ.). Επίσης, είναι μέλος της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών και της Ελληνικής Ιστορικής Εταιρείας.

Είναι εξωτερική συνεργάτιδα της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) από το 2017- μέχρι σήμερα, διδάσκοντας ζητήματα εθνικών και θρησκευτικών ταυτοτήτων σε πολυεθνικά και πολυθρησκευτικά περιβάλλοντα και επιστημονική συνεργάτιδα της Σχολής Εθνικής Άμυνας (ΣΕΘΑ) από το ακαδημαϊκό έτος 2021- 2022 με παράταση συνεργασίας το 2023, διδάσκοντας μαθήματα που αφορούν τη Διεθνή και Εθνική Ασφάλεια και την Ενέργεια.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Διδάσκει σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο ως βοηθός διδασκαλίας στη Νομική Σχολή ΑΠΘ, έχει διδάξει ως εξωτερική συνεργάτιδα στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) του Τμήματος Πολιτικών Επιστημών του ΑΠΘ, συμμετέχει ως συνεργάτιδα διδασκαλίας στο Ποιμαντικό Τμήμα της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ, ενώ το νυν ακαδημαϊκό έτος είναι διδάσκουσα στο ΠΜΣ, «Θρησκεία, Γεωπολιτική και Διεθνής Ασφάλεια» του Θεολογικού Τμήματος, της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ.

Μιλάει αγγλικά και γερμανικά και έχει επάρκεια της γαλλικής και της ρωσικής γλώσσας.

Πριν δώσω το λόγο στην κυρία Κωνσταντινίδου επιτρέψτε μου να αναφερθώ σε κάποια ιστορικά στοιχεία :

Η κυρία Κωνσταντινίδου ως Ιστορικός - Διεθνολόγος θα μας μιλήσει για την Ιστορία και τον Πολιτισμό του Πόντου.

Είναι γεγονός όμως ότι η αφετηρία της παρουσίας του Ελληνισμού του Εύξεινου Πόντου ως χώρου ανάπτυξης πολιτισμών, εμπορικών και οικονομικών ανταλλαγών και σταυροδρόμι ανάμεσα στη Μεσόγειο και το Αιγαίο, την Κασπία και τον Καύκασο, **ξεκινά από το μύθο και καταλήγει στην ιστορική πραγματικότητα**. Γνωρίζουμε όλοι από τους μύθους σχετικούς με την περιοχή :

Ο 9ος άθλος του Ηρακλή τον οδηγεί στην περιφέρεια του Θερμόδοντα ποταμού, για να πάρει με τη βοήθεια του Θησέα και του Τελαμώνη τη ζώνη της Ιππολύτης, της βασίλισσας των Αμαζόνων.

Ένας άλλος μύθος τον φέρνει στον Καύκασο για να απελευθερώσει τον Προμηθέα που ήταν φυλακισμένος επειδή έκλεψε τη φωτιά από τους θεούς και την έδωσε στους ανθρώπους.

Ο μύθος συνεχίζεται με το Φρίξο και την Έλλη, οι οποίοι ταξίδεψαν πάνω στο Χρυσόμαλλο Δέρασ για να αποφύγουν τη θυσία τους από τους θεούς του Ολύμπου. Ακολούθησε η πτώση της Έλλης στην είσοδο του Θάλασσης – από τότε ονομάστηκε Ελλήσποντος- και η φύλαξη του πολύτιμου Δέρατος από το βασιλιά Αιήτη.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Η αργοναυτική εκστρατεία – με επικεφαλής τον Ιάσονα και πλήρωμα εκπροσώπους απ' όλες τις ελληνικές πόλεις κατέστησε τη θάλασσα, Εύξεινο Πόντο- και αποτέλεσε την προσπάθεια για ανάκτηση του Δέρατος αλλά και την πρώτη απόπειρα για εποικισμό της πλούσιας περιοχής.

Κυρία Κωνσταντινίδου έχετε το λόγο και 20 λεπτά στη διάθεσή σας για την ομιλία σας !

Πόντος: Ιστορία και Πολιτισμός

Οι ελληνικές πόλεις του Εύξεινου Πόντου ως ιστορικό τεκμήριο

- Η Μαύρη Θάλασσα ή πιο γνωστή ως Εύξεινος Πόντος επικοινωνεί με τη Μεσόγειο δια μέσου Βοσπόρου, των Στενών των Δαρδανελίων και του Αιγαίου Πελάγους. Μία ελληνική θάλασσα, όπως το καταδεικνύει άλλωστε και το όνομά της, όπου γύρω της δομήθηκε ένας δεύτερος ελληνικός πολιτισμός ήδη από την εποχή του Β' ελληνικού αποικισμού (8^{ος}- 6^{ος} π.Χ. αι.). Μαρτυρίες για την εποίκηση των ελληνικών φύλων και την ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων βρίσκουμε σε γραπτά κείμενα Ελλήνων και Ρωμαίων φιλοσόφων, γεωγράφων, περιηγητών, συγγραφέων και στρατηγών, όπως ενδεικτικά αναφέρουμε την Κύρου Ανάβασις του Ξενοφώντα, τα Γεωγραφικά του Στράβωνα (ο οποίος είχε γεννηθεί στην Αμάσεια του Πόντου), τη Γεωγραφική Υφήγησις του Πτολεμαίου Κλαυδίου και τη Φυσική Ιστορία του Γάιου Πλίνιου.

Εισαγωγή: Φέτος συμπληρώνονται εκατό χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή, μία καταστροφή που τα ερείσματα, κυρίως διπλωματικής φύσης, οδήγησαν στην Έξοδο χιλιάδων Ελλήνων της Μικρασιατικής Γης και του Πόντου από τις πατρογονικές εστίες τους. Η Συνθήκη της Λωζάννης που συνομολογήθηκε το 1923 δεν ήταν παρά το επισφράγισμα των συνθηκών που είχαν ξεκινήσει με μεθοδικό τρόπο στις αρχές του 20ου αι. από ένα συνονθύλευμα φυλετικών ομάδων με κοινή θρησκεία το Μουσουλμανισμό με απώτερο στόχο την απομάκρυνση των Ελλήνων από τις ιστορικές εστίες τους. Κάποιοι από τους Έλληνες κατάφεραν να έρθουν στην Ελλάδα, κάποιοι κατόρθωσαν να παραμείνουν ως μειονοτικοί ή Κρυπτοχριστιανοί, όμως υπάρχουν κι αυτοί που δεν ήταν απλά θύματα μίας ένοπλης σύγκρουσης, αλλά θύματα Γενοκτονίας. Οι ελληνικοί πληθυσμοί στον Πόντο υπέστησαν τις διώξεις των νεοτουρκικών και κεμαλικών σιφών στο βαθμό που η Ιστορία και το Διεθνές Δίκαιο να «μιλούν» για το ποινικό αδίκημα της Γενοκτονίας. Υπάρχουν αρχειακά έγγραφα και πλούσιο βιβλιογραφικό υλικό που μαρτυρά την Ιστορία και τα βιώματα των Ελλήνων του Πόντου στη νεοτουρκική και κεμαλική περίοδο. Το παρόν άρθρο έχει στόχο να συστήσει στους Έλληνες (μη ποντιακής καταγωγής) πτυχές του

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ποντιακού Ελληνισμού, όπως είναι οι παραδόσεις και το πολιτισμικό του απόθεμα.

Γεωγραφικά, η Μαύρη Θάλασσα ή πιο γνωστή ως Εύξεινος Πόντος επικοινωνεί με τη Μεσόγειο δια μέσου του Βοσπόρου, των Στενών των Δαρδανελίων και του Αιγαίου Πελάγους. Μία ελληνική θάλασσα, όπως άλλωστε το καταδεικνύει και το όνομά της, όπου γύρω της δομήθηκε ένας δεύτερος ελληνικός πολιτισμός ήδη από την εποχή του Β' Αποικισμού (8ος-6ος αι. π.Χ). Μαρτυρίες για την εποίκηση των ελληνικών φύλων και την ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων βρίσκουμε σε γραπτά κείμενα Ελλήνων και Ρωμαίων φιλοσόφων, περιηγητών, συγγραφέων και στρατηγών, όπως ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε την Κύρου Ανάβασις του Ξενοφώντα, τα Γεωγραφικά του Στράβωνα (ο οποίος ήταν και Πόντιος), τη Γεωγραφική Υφήγησις του Πτολεμαίου Κλαυδίου και τη Φυσική Ιστορία του Γάιου Πλίνιου.

Α. Από τον Β' Αποικισμό στα Βασίλεια του Πόντου και την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας:

Από τον Β' Αποικισμό στα Βασίλεια του Πόντου και την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας

- Μιλήσιοι κατά κύριο λόγο ίδρυσαν ελληνικές αποικίες στον Πόντο
- Μέχρι τον 5^ο π.Χ αι. μεταναστευτικό ρεύμα από πόλεις της Ιωνίας και των νησιών του Αιγαίου
- Βασίλειο του Πόντου (αλεξανδρινά χρόνια)
- Ο Πόντος σημαντική οικονομικό-πολιτική περιοχή κατά τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία
- Ο Πόντος σημαντικό στρατιωτικό κέντρο κατά τον 6^ο μ.Χ αι. και ορμητήριο του Στρατηγού Βελισάριου
- Ίδρυση της Αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας (διάρκεια 257 έτη)

Ο Αλέξιος Γ' ο Κομνηνός με τη σύζυγό του Θεοδώρα σε μικρογραφία χρυσόβουλου.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Οι Μιλήσιοι ήταν οι ιδρυτές των πρώτων πόλεων της ποντικής γης (όπως την αναφέρει ο Γάιος Πλίνιος) δηλαδή της Ηράκλειας και τη Σινώπης, οι κάτοικοι της τελευταίας με τη σειρά τους ίδρυσαν την Τραπεζούντα. Την εποχή της πρώτης εποίκησης των ελληνικών ομάδων υφίσταται η ιστορική αναφορά ότι στην ευρύτερη γεωγραφική επικράτεια του Πόντου κατοικούσαν φυλές βαρβάρων, με γνωστότερες αυτές, των Λευκοσύριων, Τιβαρηνών, Χάλυβων, Δρίλων, οι οποίες ωστόσο δεν έχουν αφήσει κάποιο σημαντικό τεκμήριο ιστορίας και πολιτισμού. Ως εκ τούτου, αφού οι πρώτοι Έλληνες κάτοικοι προέρχονταν από τη Μίλητο, η κύρια μητρόπολή τους θεωρείται αυτή, δημιουργώντας άρρηκτους δεσμούς με τις ποντιακές αποικίες της. Η ίδρυση της Σινώπης τον 9ο π.Χ. αι. αποτέλεσε την απαρχή για την ίδρυση μίας σειράς ελληνικών πόλεων σε όλο το μήκος των παραλίων του Εύξεινου Πόντου με πιο γνωστές τις πόλεις Παντικάπαιον, Φαναγόρεια, Θεοδοσία και Χερσόνησος, στην Ταυρική Χερσόνησο (τη σημερινή Κριμαία), επίσης στα παράλια της Αζοφικής Θάλασσας ιδρύθηκε η Ταναΐς. Μέχρι τον 5ο π.Χ. αιώνα στον Εύξεινο Πόντο, ήταν διαρκές και συνεχώς αυξανόμενο το μεταναστευτικό ρεύμα ελληνικών ομάδων, οι οποίες προέρχονταν κυριότατα από την Ιωνία και τη νησιωτική Ελλάδα. Σημαντική είναι η μαρτυρία του Ξενοφώντα για τις ελληνικές πόλεις των ποντιακών παραλίων. Το 401 π.Χ. κατά την επιστροφή των μυρίων στις ελλαδικές πατρίδες τους ως επικεφαλής του στρατεύματος ανέφερε, ότι στα νότια παράλια του Ευξείνου Πόντου συνάντησε «πόλεις ελληνίδας», αναφέροντας μάλιστα τη Τραπεζούντα, τα Κοτύρωρα, την Κερασούντα, την Αμισό και τη Σινώπη.

Αν και το Βασίλειο του Πόντου είχε δημιουργηθεί από τη δυναστεία των Μιθριδατών που ήταν παρθικής καταγωγής, ωστόσο κυρίαρχο συστατικό αποτέλεσαν οι ελληνικές ομάδες που προϋπήρχαν και ο ελληνικός πολιτισμός. Ο σεβασμός των Παρθών ήταν απότοκος της στενής σχέσης και ως εκ τούτου υποταγής που είχαν αναπτύξει μέλη της συγκεκριμένης δυναστείας με τα ελληνικά στρατεύματα του Μ. Αλεξάνδρου, που συνεργάστηκαν μαζί του για την κατίσχυση της ελληνικής κυριαρχίας στην Ανατολή. Οι επιγαμίες Παρθών με Ελληνίδες πριγκίπισσες, συνδυασμένες με την ύπαρξη ισχυρού, ελληνικού στοιχείου στον Πόντο οδήγησαν στο βαθμιαίο εξελληνισμό της δυναστείας των Μιθριδατών. Κατά

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

τη ρωμαϊκή περίοδο ο Πόντος γνώρισε μεγάλη οικονομική ανάπτυξη, επειδή εντάχθηκε στον παγκοσμιοποιημένο, ρωμαϊκό χώρο και επειδή η ενδοχώρα του αναπτύχθηκε εμπορικά με την ίδρυση νέων ελληνικών πόλεων, όπως ήταν η Νικόπολη, η Πομπηιούπολη, η Μαγνόπολη. Συγχρόνως δε, υπήρξε διάνοιξη της νέας εμπορικής οδού που συνέδεε τη Βιθυνία με την Αρμενία. Η περίοδος της ρωμαιοκρατίας και της επικράτησης του χριστιανισμού σηματοδότησε την απώλεια του εθνωνύμου Έλληνας, το οποίο είχε αποκτήσει αποκλειστικά θρησκευτική διάσταση δηλώνοντας τον ειδωλόατρη και την παράλληλη επικράτηση του ονόματος Ρωμαίος, δηλαδή Ρωμιός που επικρατεί μέχρι σήμερα στους παρευξείνιους, ελληνικούς πληθυσμούς.

Μετά τη διάσπαση του ρωμαϊκού κράτους σε ανατολικό και δυτικό, ο Πόντος, όπως και ολόκληρη η Μικρά Ασία και η Βαλκανική, εντάχθηκε στο ανατολικό τμήμα. Ο Πόντος κατά τον 6ο μ.Χ. αι. μετράπηκε σε σπουδαίο στρατιωτικό κέντρο και αποτέλεσε την κύρια βάση του στρατηγού Βελισάριου που εκστράτευσε κατά των Περσών. Την περσική επιθετικότητα διαδέχθηκε ένας νέος παράγοντας, το αραβικό Ισλάμ. Ο Πόντος οργανώθηκε σε αυτόνομη διοίκηση της υπαρχίας της Ανατολής με πρωτεύουσα την Καισάρεια της Καππαδοκίας. Βαθμιαία η περιοχή απέκτησε μεγάλη στρατιωτική σημασία, όπως προείπαμε, για την Βυζαντινή Αυτοκρατορία αρχικά κατά των Αράβων και αργότερα κατά των τουρκομανικών φύλων. Την περίοδο αυτή στον Πόντο αναδείχτηκαν μεγάλες οικογένειες, όπως οι Κομνηνοί, οι Ταρωνίτες και οι Γαβράδες, η ισχυροποίηση των οποίων οδήγησε στην εμφάνιση τάσεων αυτονομίας από την κεντρική διοίκηση της Αυτοκρατορίας. Η μεγάλη χαλάρωση των σχέσεων των οικογενειών αυτών με το Βυζάντιο επήλθε μετά τη μάχη του Ματζικέρτ (1071 μ.Χ.). Η περίοδος που ακολούθησε επισφραγίστηκε με την κατάκτηση της περιοχής από τους Σελτζούκους. Η βίαιη προσπάθεια εξισλαμισμού των ελληνικών πληθυσμών, προκάλεσε πολυάριθμους θανάτους και δημιούργησε ένα μεγάλο αριθμό ορθόδοξων νεομαρτύρων.

Η άνοιξη του 1204 υπήρξε μοιραία για τον Ελληνισμό. Στις 13 Απριλίου οι Σταυροφόροι κυρίευσαν την Κων/πολη και κατέλυσαν την Ελληνική Αυτοκρατορία του Βυζαντίου. Μετά την κατάληψη της

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Πόλης, οι Έλληνες ίδρυσαν τρία κράτη, ένα στα Βαλκάνια και δύο στο μικρασιατικό χώρο, με κέντα την Ήπειρο, τη Νίκαια της Βιθυνίας και τον Πόντο. Το μακροβιότερο από τα τρία αυτά κράτη υπήρξε η Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας, η οποία διατηρήθηκε 257 έτη. Ιδρύθηκε από τα αδέλφια, Αλέξιο και Δαβίδ Κομνηνό. Η ύπαρξη ενός δυναμικού ελληνικού πληθυσμού στην περιοχή επέτρεψε τη δημιουργία ισχυρής, κρατικής εξουσίας, η οποία διεκδικούσε τη συνέχιση της βυζαντινής, αυτοκρατορικής ιδέας. Την εποχή εκείνη, ο Πόντος ήταν σημαντικός εμπορικός και πολιτικός σταθμός. Τα δύο ισχυρά κράτη της Μικράς Ασίας, της Τραπεζούντας και της Νίκαιας διεκδικούσαν κληρονομιά –το καθένα για λογαριασμό του- την απελευθέρωση της Κων/πολης από τους Δυτικούς και την αποκατάσταση της βυζαντινής εξουσίας. Στα όνειρα των Κομνηνών έθεσε τέλος η απελευθέρωση της Πόλης από τον Μιχαήλ Η' τον Παλαιολόγο της Νίκαιας το 1261. Οι Κομνηνοί συνειδητοποίησαν ότι δεν έπρεπε να τρέφουν καμία ελπίδα επιστροφής στο θρόνο της Βασιλεύουσας και οι προσπάθειές τους επικεντρώθηκαν οριστικά στην ισχυροποίηση της ποντιακής αυτοκρατορίας. Σύμβολό τους θα γίνει ο μονοκέφαλος αετός που κοιτά προς την Ανατολή. Οι αυτοκράτορες του Πόντου μετά την επίσημη αναγνώριση του Κράτους τους από τον Παλαιολόγο ονομάζονταν «εν Χριστώ πιστοί βασιλείς και αυτοκράτορες πάσης Ανατολής, Ιβήρων και Περσείας» σε αντίθεση με τους αυτοκράτορες της Κων/πολης που διατήρησαν τον παραδοσιακό τίτλο «βασιλείς και αυτοκράτορες των Ρωμαίων». Ιβηρία ονομαζόταν η σημερινή Γεωργία του Καυκάσου και Περσεία η χερσόνησος της Κριμαίας.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Β. Οι Κρυπτοχριστιανοί του Πόντου:

Ξεχωριστό κεφάλαιο για τον Ελληνισμό του Πόντου αποτελεί το Ζήτημα του Κρυπτοχριστιανισμού. Οφείλουμε να πούμε ότι στη γενέθλια γη των προγόνων μας ακόμα και σήμερα υπάρχουν Κρυπτοχριστιανοί. Ο Καθηγητής Φωτιάδης έχει γράψει σχετικό βιβλίο για τον Κρυπτοχριστιανισμό στον Πόντο, από όπου προέρχεται και το συγκεκριμένο υλικό. Το μεγαλύτερο μέρος των Κρυπτοχριστιανών έζησε και εξακολουθεί να ζει στον Πόντο. Σε μικρότερη κλίμακα το φαινόμενο παρατηρήθηκε στην Κύπρο, Κρήτη, Κων/πολη, Καππαδοκία, νησιά Αιγαίου και Αλβανία. Η παλαιότερη ιστορική μαρτυρία που διαθέτουμε για την εμφάνιση του Κρυπτοχριστιανισμού και ταυτόχρονα για την αντιμετώπισή του από την επίσημη Εκκλησία είναι αυτή που αφορά στην περίπτωση των κατοίκων της Νίκαιας το 1338. Η ίδια η Εκκλησία είχε σταθεί στο πλευρό των Κρυπτοχριστιανών. Ο Κρυπτοχριστιανισμός με την άδεια της Ορθόδοξης Εκκλησίας δημιούργησε μία χριστιανική εκκλησία «υπό την γην» θαμμένη στα βάθη της ψυχής όλων εκείνων που αναγκάστηκαν να

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

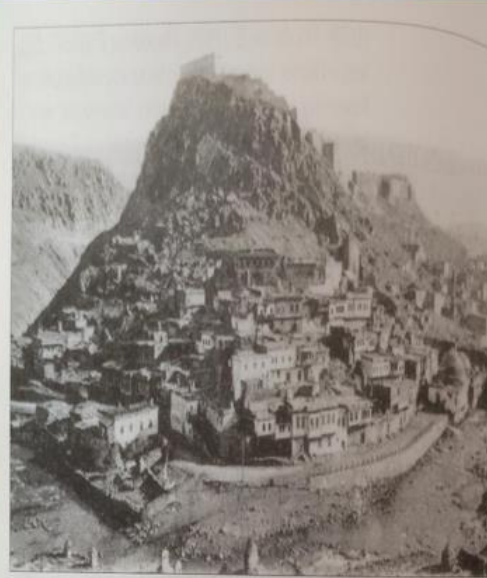
αλλαξοπιστήσουν εικονικά και οι οποίοι με τρόπους μυστικούς, έχοντας στα υπόγεια των σπιτιών τους, σε σκοτεινά κελάρια τις εικόνες των αγίων και ένα καντήλι προσπαθούσαν να τελούν τους τύπους της αληθινής τους λατρείας. Τηρούσαν με ευλάβεια τις χριστιανικές νηστείες και είχαν όλοι δύο ονόματα, ένα χριστιανικό και ένα μουσουλμανικό, καθώς βάπτιζαν κρυφά τα παιδιά τους. Οι κώδικες των μοναστηριών και πολλών εκκλησιών χρησίμευαν ως μητρώα βαπτίσεων. Τα μεγάλα μοναστήρια του Πόντου, η Παναγία Σουμελά, η Μονή Γεωργίου Περιστεριώτα στη Ματσούκα και η Μονή Ιωάννου Βαζέλωνος στην Τραπεζούντα, διαδραμάτισαν σπουδαίο ρόλο στην Ιστορία του Ποντιακού Ελληνισμού, καθώς προσέφεραν την πολύτιμη συμπαράστασή τους στο κρυπτοχριστιανικό ζήτημα, τηρώντας στενές επαφές με επώνυμους κρυπτοχριστιανούς, προκειμένου να διασφαλίσουν τη σωματική του ακεραιότητα και την ηθική, πνευματική και εθνική υπόσταση. Η διατήρηση της πίστης τους και η προσπάθεια να συνεχιστεί στις επόμενες γενεές αποτελούσε κύριο μέλημα των κρυπτοχριστιανών Ποντίων και υπαγόρευε τις συνθήκες της κοινωνικής ζωής. Χαρακτηριστικό στοιχείο αποτελεί η σύναψη γάμων μεταξύ νέων αποκλειστικά κρυπτοχριστιανικών οικογενειών. Η πιο ευαίσθητη και κρίσιμη διαδικασία ήταν η ψυχολογική προετοιμασία των παιδιών στο καθημερινό, θανάσιμο παιχνίδι της αποκρυφίας. Νύχτα μέρα οι μεγαλύτεροι δεν σταματούσαν να καλλιεργούν στα παιδιά την ελληνοχριστιανική καταγωγή τους, για να μην επηρεάζονται από τις μουσουλμανικές κατηχήσεις.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

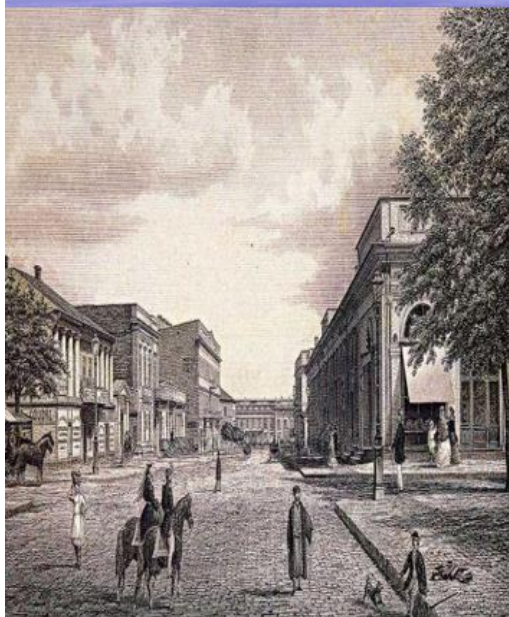
Γ. Οι Πόντιοι στη Ρωσία:

Οι Πόντιοι στη Ρωσία (και τη σημερινή Ουκρανία)

Τμήμα της πόλης Καρς του Καυκάσου.

Οι Πόντιοι στη Ρωσία (και τη σημερινή Ουκρανία εικ. Κριμαία και Οδησός)

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Η υπαγωγή των Ελλήνων του Πόντου στην οθωμανική κυριαρχία προκάλεσε κύμα εξόδου προς τη γειτονική, ομόδοξη Ρωσία. Η μαζική μετοίκηση Ελλήνων, αλλά και Αρμενίων από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στη Ρωσία υπήρξε φαινόμενο ευθέως ανάλογο της στρατιωτικής επέκτασης των Ρώσων προς το Νότο, της συνεπακόλουθης ανάγκης για την επάνδρωση των συνοριακών περιοχών με φιλικό πληθυσμό και της οικονομικής ανάπτυξης των περιοχών που εγκατέλειψαν οι μουσουλμάνοι κάτοικοί τους. Ένα από τα κίνητρα που χρησιμοποίησαν οι Ρώσοι για να προσελκύσουν ελληνικούς πληθυσμούς ήταν η παραχώρηση προνομίων, όπως ήταν η δημιουργία αυτόνομου καθεστώτος με ελληνικές αρχές. Απαιτούσαν όμως την πολιτογράφηση των μεταναστών, όπως επίσης και τον εκρωτισμό των επιθέτων τους. Χαρακτηριστική περίπτωση της έντονης, ελληνικής παρουσίας αποτελεί η Μαριούπολη, η οποία ιδρύθηκε από τους Έλληνες της Κριμαίας. Από το 1810- 1873, η Μαριούπολη και τα γύρω ελληνικά χωριά αποτελούσαν ελληνική, διοικητική περιοχή. Στην περιοχή αυτή λειτουργούσε ελληνικό δικαστήριο με νομικές, διοικητικές και αστυνομικές αρμοδιότητες, ιδρύθηκαν νέα ελληνικά χωριά και κυκλοφορούσαν ελληνικές εκδόσεις. Μέχρι το 1859, στην περιοχή της Μαριούπολης δεν επιτρεπόταν η εγκατάσταση ατόμων άλλης εθνικότητας. Από το 1880, έχουμε μία δεύτερη μαζική μετακίνηση ελληνικών πληθυσμών προς τη Ρωσία από τα παράλια του Πόντου. Από τις περιοχές της Τραπεζούντας, των Σουρμένων, των Κοτυώρων (Ορντού), της Κερασούντας, της Οινόης μετανάστευσαν δια μέσου θαλάσσης προς όλα τα παράλια του Καυκάσου και στην ενδοχώρα της Γεωργίας, στην Κριμαία και στο βόρειο Πόντο. Κατά τη διάρκεια του 19ου αι. εγκαταστάθηκαν επίσης στις ρωσικές ακτές πολλοί Έλληνες από τα νησιά του Αιγαίου και από τον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο, όπως ήταν ο Ιωάννης Βαρβάκης από τα Ψαρά, η οικογένεια Μαρασλή από την Κομοτηνή, ο Νικόλαος Σκουφάς από το Κομπότι Άρτας, ο Αθανάσιος Τσακάλωφ από τα Ιωάννινα, ο Ερμανουήλ Ξάνθος από την Πάτμο.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Δ. Η Οικονομία στον Πόντο:

Η Οικονομία στον Πόντο

Ἄξια τῶν εἰσελθόντων καὶ ἐξελθόντων ἐμπορευμάτων ἐν Τραπεζούντῃ τοῦ 1869.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.		ΕΞΑΓΩΓΗ	
Ῥωσικῆς ἀξίας φρ.	6,667,280	εἰς Ῥωσικὴν φραγ.	5,316,350
Καναδῶν » »	3,266,600	εἰς Καναδῶν »	2,414,120
Γαλλίας » »	6,813,154	εἰς Γαλλίαν »	5,314,400
Ἀγγλίας » »	15,200,000	εἰς Ἀγγλίαν »	447,250
Ἰταλίας » »	135,400	εἰς Ἰταλίαν »	20,500
Τουρκίας » »	2,467,280	εἰς Κων/πολιν »	7,816,780
Αὐστρίας » »	227,850	εἰς Περσίαν »	16,450,200
Γερμανίας » »	217,800	εἰς Μ. Ἀσίαν »	518,400
Βελγίου » »	1,212,500	εἰς Δούναβιν »	182,308
Ἑλλᾶδος » »	131,150	εἰς Ἑξέρομα »	821,200
Περσίας » »	14,421,350		
Ἀνατ.(ἐσωτ.)Μ. Ἀσ.	3,221,650		
Κινεζικιστῶν » »	42,100		
Ἀραβίας » »	3,982,650		
Ἑλβετίας » »	5,780,800		

τὸ ὅλον φράγμα 62,787,464 τὸ ὅλον φράγμα 37,901,438
Συμπεραίνεται δι' εἰς δέματα: Ἡ δὲ εξαγωγὴ δέματα 113
ἢ μὲν εισαγωγὴ τῶν διαφόρων γλ. ἐν 19 γλ. τοιμηκεὶ καὶ
237,000, ἐν 15,000 Μανιφράς καπνὸν, 13,000 λεπτοκάπνα, 1,
20,500 Σακχαρώδεις οἶνοι δὲ καὶ 400 μετὰξιν Περσίας· 2,200
οἰνοπνεύματα 5,250· τὰ δὲ λοιπὰ βαμβάκις· τὰ δὲ λοιπὰ διαφόρου
πᾶ διαφόρου εἶδους.

Προτιμολογεῖς Ἀτραπεζοῦντος Ρωσ. 101 τόνων 66,864, Αὐστρ.
50 τόν. 40,109, Γαλ. 52 τόν. 32,640, Τουρ. 94 τόν. 52,000·
Ἰταλιανὸν δὲ Ρωσ. 32 τόνων 2166, Αὐστρ. 4 τόν. 1523, Τουρ.
διαφόρου μεγέθους 652, καὶ 6 μετὰξιν τόνων 13,200, διαφόρων
ἰσθίων 10 τόνων 2,714.

ΧΡΗΜΑΤΟΣΕΜΑΤΑ.
Καταχθέντα μὲν 860 Εἰσκαθέντα δὲ
Φρ. 1,634,000 | 1599 Φρ. 6,446,221
ΕΠΙΒΑΤΑΙ.
Ἀποβιβασθ. εἰς Τραπεζ. 13,000 | Ἐκβιβασθ. ἐκ Τραπεζ. 19,000

Κερασοῦντας. Ἀρσέναι τῆς πόλεως.

Τὸ λιμάνι τῆς Τραπεζοῦντος, περὶ τοῦ 1920.

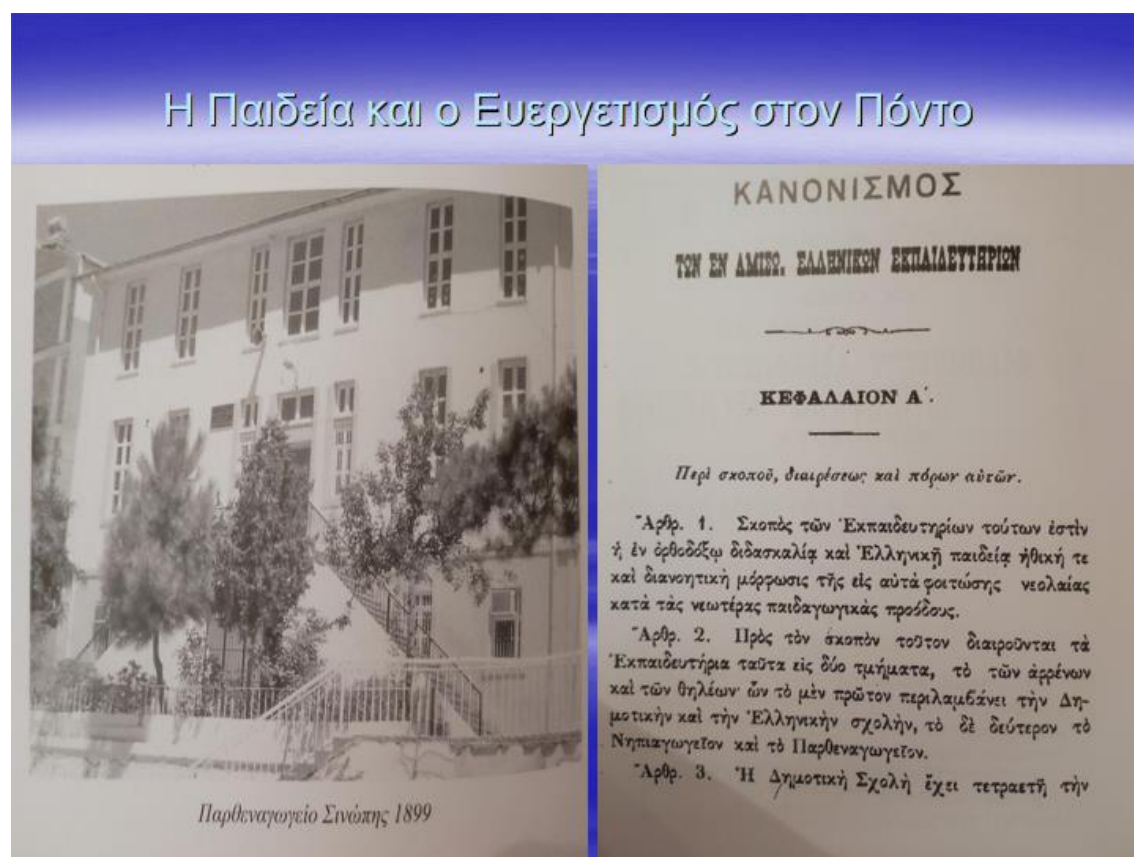
Ο Πόντος ήταν μία κατ' εξοχήν εύφορη και πλούσια περιοχή σε βλάστηση και παραγωγή. Η δένδροκομία κυρίως είχε μεγάλη σπουδαιότητα στην τοπική οικονομία. Τα δάση της Σινώπης, της Τρίπολης και της Κερασούντας ήταν από τα πλουσιότερα σε βλάστηση στην Οθωμανική Αυτοκρατορία με αποτέλεσμα να αξιοποιούνται οικονομικά στην ξύλευση και την εμπορία δρυών, πεύκων και ελάτων. Μάλιστα στην Κερασούντα υπήρχαν τρία εργοστάσια ξυλουργείας που κατασκεύαζαν διάφορα είδη από έπιπλα, εξάγοντάς τα σε χώρες της Δύσης. Αντίθετα, η γεωργία ήταν παραμελημένη, καθώς η μορφολογία του εδάφους ήταν κυρίως ορεινή. Ωστόσο στα περίχωρα της Ριζούντας υπήρχαν οπωρώνες πορτοκαλιών, παράλληλα δε υφίσταντο καλλιέργειες πατάτας και κρεμμυδιών. Η επαρχία της Τραπεζούντας παρήγαγε και εξήγαγε σιτάρι, καλαμπόκι, κριθάρι, φασόλια και καπνά, ενώ οι επαρχίες της Κερασούντας και Τριπόλεως εξήγαγαν στη Μασσαλία, το Αμβούργο, την Τεργέστη, τη Νέα Υόρκη και τη Ρωσία φουντούκια, δέρματα αιγοπροβάτων και άφθονα μήλα. Οι

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

περιοχές της Πάφρας και της Αμισού ήταν φημισμένες για την άριστη ποιότητα καπνών που επίσης εξήγαγαν. Η Τραπεζούντα δε, αποτελούσε από τα σημαντικότερα διαμετακομιστικά λιμάνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Όλος ο Πόντος από αρχαιοτάτων χρόνων ήταν η περιοχή των μεταλλωρύχων. Τα κυριότερα μεταλλεία αργύρου από την εποχή του Ομήρου για τον τότε γνωστό Κόσμο υπήρχαν στην Αργυρούπολη του Πόντου. Επίσης, στην ίδια περιοχή υπήρχαν μεταλλεία μολύβδου, ενώ στην Τρίπολη μεταλλεία χαλκού. Στον Πόντο, επίσης, υπήρχαν αναπτυσσόμενοι οι τομείς αργυροχρυσοχοΐας, της σιδηρουργικής, της υφαντουργίας και της ναυπηγικής. Μέχρι το διωγμό του 1922, όλο το εισαγωγικό και το εξαγωγικό εμπόριο της περιοχής του Πόντου ήταν στα χέρια των Ελλήνων, ακόμα και όταν οι Νεότουρκοι με έκτακτους νόμους προσπάθησαν να παραγκωνίσουν τους Έλληνες εμπόρους.

Ε. Η Παιδεία και ο Ευεργετισμός στον Πόντο:

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Η Παιδεία και ο Ευεργετισμός στον Πόντο

Το Φροντιστήριο Τραπεζούντας.

Ψυεκπαιδευτικός Σύλλογος Θεσσαλονικέων (Ερζουρούμ) «Ομνία».

Στον Πόντο λειτουργούσαν όλων των ειδών τα εκπαιδευτήρια και στις δύο βαθμίδες της εκπαίδευσης. Από παιδαγωγεία και γραμματοδιδασκαλεία που ήταν είτε κοινοτικά είτε εκκλησιαστικά σχολεία σε περιοχές που δεν υπήρχαν οργανωμένες, εκπαιδευτικές δομές μέχρι αλληλοδιδασκτικά εκπαιδευτήρια και ελληνικά σχολεία που ήταν συνώνυμα με το σημερινό Γυμνάσιο. Συγχρόνως, υφίστατο και προσχολική εκπαίδευση που ωστόσο ήταν ιδιωτική. Παράλληλα, είχαν ιδρυθεί πολυάριθμοι φιλεκπαιδευτικοί Σύλλογοι και Σωματεία, ενώ ξεχωριστή θέση είχαν τα φιλανθρωπικά Σωματεία. Φυσικά, δεν μπορούμε να μιλάμε για Παιδεία στον Πόντο και να μην αναφέρουμε τα Φροντιστήρια της Τραπεζούντας, Αργυρουπόλεως και Κερασούντας, στα οποία φοιτούσε η κοινωνική ελίτ των ποντιοπαίδων. Το Ελληνοαμερικανικό Κολλέγιο της Μερζεφούντας του Πόντου, γνωστότερο ως Ανατόλια (μεταφέρθηκε και λειτουργεί στη Θεσσαλονίκη) ήταν εκπαιδευτήριο ανώτερης εκπαίδευσης που παρείχε μόρφωση ισάξια με την πανεπιστημιακή. Σημαντική παράμετρος ήταν ο ευεργετισμός στον Πόντο, ο οποίος βοήθησε στην ανάπτυξη των ελληνικών εκπαιδευτηρίων και τα συσσίτια. Οι

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Αδελφότητες, δηλαδή σωματεία διαφόρων δραστηριοτήτων, είχαν ενεργό δράση στις ευεργεσίες, ενώ η ιδιωτική πρωτοβουλία είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντική. Στους ευεργέτες των σχολείων του Πόντου συγκαταλέγονται Έλληνες της Ρωσίας που ανήκαν στην ανώτερη κοινωνική τάξη, όπως ήταν ο Χατζής Ιωάννης Καλφίδης, ο Τριαντάφυλλος Μαυρόπουλος και ο Χατζής Δημήτριος Τζινέκης. Τέλος, ιδιώτες της μεσαίας και ανώτερης κοινωνικής τάξης με καταγωγή από διάφορες περιοχές του Πόντου άφηναν καταπίστευμα στις Κοινότητες, προκειμένου την ίδρυση σχολείων και την αγορά σχολικών εγχειριδίων.

ΣΤ. Αρχιτεκτονική και κατοικία στον Πόντο:

Οι παράγοντες που διαμόρφωσαν την αρχιτεκτονική τυπολογία της κατοικίας στον Πόντο σχετίζονται με τα φυσικά χαρακτηριστικά του τόπου (γεωμορφολογία και κλίμα), τη μορφή της τοπικής κοινωνίας και το είδος της αγροτικής παραγωγής, την κοινωνική

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

και σε μικρότερο βαθμό της φυλετικής ή εθνολογικής σύνθεσης του πληθυσμού και τις συνθήκες ασφάλειας και άμυνας, όπως αυτές υπαγορεύονται από τις ισχύουσες ιστορικό- πολιτικές συνθήκες που επικρατούσαν την κάθε εποχή. Λόγου χάρη, διαφορετική οικιστική οργάνωση και αρχιτεκτονική δομή των κατοικιών έχει η Τραπεζούντα ως κέντρο οικονομικής συναλλαγής υπερτοπικής εμβέλειας από την Αργυρούπολη που διατηρεί με τους ορεινούς, αγροτικούς οικισμούς σχέσεις περισσότερο διοικητικής και εκκλησιαστικής εξάρτησης παρά οικονομικής. Και αυτό φαίνεται από τη χωρική μορφή που φέρνουν οι οικισμοί αυτοί ως προς τη λειτουργική δομή τους (πχ. πόσο κοντά χτισμένα είναι τα σπίτια, αν υφίσταται πολεοδομικό σχέδιο κτλ) που προκύπτει πάντα βάσει της κοινωνικής και όχι της ταξικής τους διάρθρωσης. Ως προς τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά των οικισμών, διαπιστώνουμε ότι το φυσικό περιβάλλον του τόπου με την προσαρμογή της κατασκευαστικής τεχνικής στα τοπικά, δομικά υλικά είναι οι κύριοι παράγοντες διαμόρφωσης μίας κατοικίας.

Ζ. Ποντιακή διάλεκτος ή ποντιακή γλώσσα:

Οι Πόντιοι την ονομάζουν Ποντιακόν λαλίαν ή Ρωμαίικα. Προέρχεται από την τοπική όψιμη, ελληνιστική κοινή σε χώρο με ιωνικό υπόστρωμα. Με βάση την ταξινόμηση του Μανώλη Τριανταφυλλίδη, ο οποίος στηρίχθηκε κυρίως στην εγγύτητα προς την Νεοελληνική Κοινή, μπορούμε να διακρίνουμε τρεις ομάδες ιδιωμάτων εντός της διαλέκτου: α. οινουντιακά ιδιώματα (με αυξημένη τη νεοελληνική επίδραση μέσω της Κωνσταντινούπολης), β. τραπεζουντιακά ιδιώματα (μικρότερη νεοελληνική επίδραση), γ. χαλδιωτικά ιδιώματα (με αυξημένη την τουρκική επίδραση). Η σχετική γεωγραφική και γλωσσική απομόνωση του Πόντου οδήγησε στη διατήρηση αρκετών αρχαϊκών στοιχείων, όπως λχ. τη διατήρηση της αρχαίας προφοράς του -η- ως -ε- (πχ πεγάδι= πηγάδι, εμέτερον= ημέτερον), τη διατήρηση της αρχαίας προφοράς του -ω- ως ο, όπου η Κοινή Ελληνική χρησιμοποιεί -ου- (πχ. καρβώνι= κάρβουνο, ρωθώνι= ρουθούνι), τη διατήρηση της κατάληξης της

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ονομαστικής των ουδετέρων ονομάτων σε -ιον- (πχ. παιδίον =παιδί, χωρίον= χωριό).

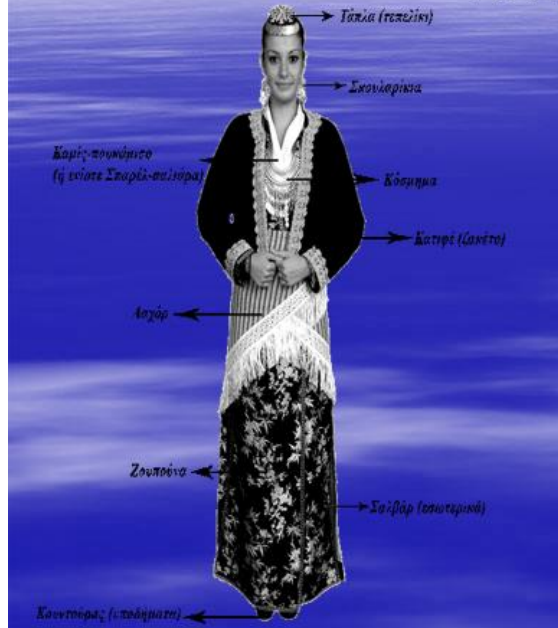
Η. Έθιμα, παραδόσεις, χοροί και η διατροφή στον Πόντο:

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Έθιμα, παραδόσεις, χοροί και η διατροφή στον Πόντο

Έθιμα, παραδόσεις, χοροί και η διατροφή στον Πόντο

Τραγούδι του γάμου

Ένας λεβέντης και ξανθός, κ' έμορφο παλληκάριν
δουλεύει κ' ετοιμάζεται, χαρές θέλει να κάμει.
Την Πέφι' έχει το κάλεσμα, την Κυριακή χαρά του,
και τη Δευτέρα το πρωί έχει χαρές μεγάλες.

Καλέει τον παράγαμπρο με τη χρυσή λαμπάδα,
καλέει τον πρωτόγερο με το χρυσό το μύθο,
καλέει και το βασιλιά με τη βασιλοπούλα.

Να ζήσ' η νύφη κι ο γαμπρός
κι ο σπιτονοικοκύρης
να ζήσ' και τ' αβάνι του
κι όλοι οι συγγενείς του.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Η οικογένεια στον Πόντο ήταν πατριαρχική, συγκεντρώνοντας κάτω από το ίδιο σπίτι και με ενιαίο νοικοκυριό τρεις γενιές. Σε αυτής της μορφής την οικογένεια, ο πρώτος ρόλος ανήκε στον παππού που ήταν και ο οικονομικός διαχειριστής. Η γιαγιά ήταν υπεύθυνη για την εσωτερική λειτουργία του σπιτιού. Οι ρόλοι στην οικογένεια ξεχώριζαν σε ανδρικοί και γυναικείοι. Ξεχωριστή θέση στην παράδοση του Πόντου έχει η λύρα, πιο γνωστή ως κεμεντζές και οι χοροί του. Η λέξη κεμετζές προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη κέλος (= σκάφος, λόγω σχήματος) με μετάπτωση του -λ- σε -μ-. Εμφανίστηκε τον 10ο μ.Χ αι. Είναι τρίχορδο όργανο και διακρίνεται από τη μοναδικότητα της φιαλόσχημης μορφής του με μακρύ λαιμό και στενόμακρο ηχείο που φέρεται να μην έχει αλλάξει από την πρώτη του εμφάνιση. Οι πιο γνωστοί ποντιακοί χοροί είναι ο πολεμικός χορός σέρα που ταυτίζεται με τον αρχαίο χορό πυρρίχιο και ο χορός των μαχαιριών. Επίσης γνωστοί είναι το Διπάτ, το Κότσαρι, το Ομάλ, η Σερανίτσα, το Τικ και η Τρυγόνα. Η γυναικεία παραδοσιακή φορεσιά ονομάζεται «ζουπούνα» ή «ζιπούνα» κι έχει βυζαντινή προέλευση. Ωστόσο πρέπει να πούμε ότι από τις αρχές του 20ου αι. οι γυναίκες κάθε ηλικίας και κάθε κοινωνικής τάξης φορούσαν την παραδοσιακή φορεσιά μόνο σε συγκεκριμένες στιγμές της ποντιακής παράδοσης. Οι άνδρες της υπαίθρου, καθώς αυτοί των αστικών κέντρων είχαν από πολύ πρώιμα χρονολογικά υιοθετήσει το ευρωπαϊκό ντύσιμο, φορούσαν τα ζίπκας, παντελόνια με στενά σκέλη και φαρδιά σούρα στο πίσω μέρος, ζωνάρι στη μέση και ιδιόμορφο κάλυμμα στο κεφάλι, την κουκούλα ή πασλύκ. Οι ποντιακές παραδόσεις με τα έθιμα που τηρούνται σε σημαντικές πτυχές της καθημερινότητας είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικές. Ο θεσμός του αρραβώνα και τα ήθη που τον περιέβαλαν απεικονίζουν στο έπακρο την ταύτιση της ποντιακής παράδοσης με λέξεις και συνήθειες είτε της αρχαίας, ελληνικής παράδοσης είτε όπως υιοθετήθηκαν και στη σημερινή εποχή. Ο αρραβώνας στα ποντιακά ονομάζεται «σουμάδα» ή «σουμάδεμαν» (δηλαδή σημάδεμα, αλλά γνωρίζουμε και το ηδύποτο σουμάδα που προήλθε από το συγκεκριμένο έθιμο). Οι γονείς του γαμπρού πήγαιναν με νταούλι, λύρα και ζουρνά στο σπίτι της νύφης. Αρχικά, συζητούσαν για το «σουμάδεμαν» και στη συνέχεια προσέφεραν τα «σουμάδια», δηλαδή τα δώρα του γαμπρού. Μετά τη συμφωνία έπιναν το γνωστό ποτό μας, τη σουμάδα. Όσον αφορά τη γαστρονομία στον Πόντο αυτή

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

βασίστηκε σε δύο κύριους παράγοντες, τα κηπευτικά και κυρίως τις καλλιέργειες του σιταριού και του καλαμποκιού. Ο δεύτερος πολύ σημαντικός παράγοντας είναι το γάλα και τα παράγωγά του. Τα ωτία, ο σουρβάς και τα πιροσκή (ιδιαίτερα στις περιοχές της Ρωσίας με ελληνικούς πληθυσμούς) αποτελούν τα εδέσματα, τα οποία είναι γνωστά και στους Έλληνες που δεν έχουν καταγωγή από τον Πόντο.

Επίλογος:

Τα 353.000 θύματα των Ελλήνων του Πόντου, αλλά και οι ελληνικοί πληθυσμοί που απέμειναν ως Κρυπτοχριστιανοί στις πατρογονικές εστίες μας θα αποτελούν όχι μία ιστορική ανάμνηση μόνο για όσους έχουμε καταγωγή από τον Πόντο, αλλά ένα εθνικό αποτύπωμα και ως εκ τούτου έχουμε το χρέος ως Έλληνες και κυρίως μέσω των ομογενειακών οργανώσεων να συνεχίσουμε να κινούμαστε μεθοδικά, ώστε αναγνωριστεί σε διεθνές επίπεδο η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου (αλλά και αυτή των υπολοίπων ελληνικών, μικρασιατικών πληθυσμών).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Πηγές Φωτογραφιών

- Κων/νος Φωτιάδης, Σοφία Ηλιάδου- Τάχου, *Η Παιδεία στον Πόντο (1688-1922)*, Θεσσαλονίκη: Αφών Κυριακίδη, 2007
- Στάθης Πελαγίδης, *Ο Ελληνισμός της Μικράς Ασίας και του Πόντου*, Θεσσαλονίκη: Μαλλιάρης Παιδεία, 2001
- Ελένη Γ. Γαβρά, *Αγροτικός Χώρος και Κατοικία στον Πόντο (από τον 19^ο αι. έως τις αρχές του 20^{ου})*, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 2003
- Έφη Γρηγοριάδου, *Εδεσματολόγιον Πόντου*, εισ. Κ. Φωτιάδης, Αθήνα: Κοχλίας, 2004

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

- 1.Κωνσταντίνος Φωτιάδης, Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα, 1994
- 2.Κων/νος Φωτιάδης, Σοφία Ηλιάδου- Τάχου, Η Παιδεία στον Πόντο, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 2007
3. Βλάσης Αγτζίδης, Έλληνες του Πόντου: Η Γενοκτονία από τον τουρκικό εθνικισμό, Αθήνα: Ελληνικές Εκδόσεις, 2007
- 4.Περικλής Ροδάκης, Η Ιστορία του Πόντου, τ.1ος, 2ος, Αθήνα: Γόρδιος, 2004
- 5.Ελένη Γ.Γαβρά, Αγροτικός χώρος και κατοικία στον Εύξεινο Πόντο, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 1999.

Με το πέρας....

Η κυρία Κωνσταντινίδου αναφέρθηκε στην Ιστορία και τον Πολιτισμό του Πόντου, με τον πρώτο αποικισμό των Ελλήνων στον Εύξεινο Πόντο να αρχίζει το 1100 π.Χ.. Η Μίλητος, είναι η πρώτη πόλη της Ιωνίας που επικοινωνεί με τον Εύξεινο Πόντο και δημιουργεί αποικίες -σημαντικές πόλεις από τον 8ο αιώνα π.Χ. Αναφέρθηκε :

Στην ιστορία από τον Β' Αποικισμό στα Βασίλεια του Πόντου και την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας: Οι Μιλήσιοι ίδρυσαν την Ηράκλεια και τη Σινώπη, οι κάτοικοι της οποίας με τη σειρά τους ίδρυσαν την Τραπεζούντα.

Κρυπτοχριστιανοί του Πόντου: Ξεχωριστό κεφάλαιο για τον Ελληνισμό του Πόντου αποτελεί το Ζήτημα του Κρυπτοχριστιανισμού.

Οι Πόντιοι στη Ρωσία: Η υπαγωγή των Ελλήνων του Πόντου στην οθωμανική κυριαρχία προκάλεσε κύμα εξόδου προς τη γειτονική, ομόδοξη Ρωσία.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Η Οικονομία στον Πόντο: Ο Πόντος ήταν μία κατ' εξοχήν εύφορη και πλούσια περιοχή σε βλάστηση και παραγωγή.

Η Παιδεία και ο Ευεργετισμός στον Πόντο: Στον Πόντο λειτουργούσαν όλων των ειδών τα εκπαιδευτήρια και στις δύο βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Αρχιτεκτονική και κατοικία στον Πόντο: Οι παράγοντες που διαμόρφωσαν την αρχιτεκτονική τυπολογία της κατοικίας στον Πόντο σχετίζονται με τα φυσικά χαρακτηριστικά του τόπου (γεωμορφολογία και κλίμα), τη μορφή της τοπικής κοινωνίας και το είδος της αγροτικής παραγωγής.

Ποντιακή διάλεκτος ή ποντιακή γλώσσα: Οι Πόντιοι την ονομάζουν Ποντιακόν λαλίαν ή Ρωμαίικα.

Έθιμα, παραδόσεις, χοροί και η διατροφή στον Πόντο: Η οικογένεια στον Πόντο ήταν πατριαρχική, συγκεντρώνοντας κάτω από το ίδιο σπίτι και με ενιαίο νοικοκυριό τρεις γενιές.

Σας ευχαριστούμε πολύ κυρία Κωνσταντινίδου , μας διδάξατε απόψε και μάθαμε πάρα πολλά για την ιστορία και τον πολιτισμό του Πόντου, που δεν γνωρίζαμε.

Σας ευχόμαστε να έχετε υγεία και δύναμη για να συνεχίσετε με την ίδια ζέση την πολύ αξιόλογη προσφορά σας τόσο ως Επιστήμων στην Ακαδημαϊκή Κοινότητα, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης που παρέχεται σε Ανώτατο Επίπεδο στα στελέχη των Ενόπλων μας Δυνάμεων, στις Σχολές ΑΔΙΣΠΟ και ΣΕΘΑ, όσο και ως ενεργός πολίτης της Χώρας μας με τις καθ' όλα άριστες και απόλυτα τεκμηριωμένες τοποθετήσεις σας, με απόψεις και προτάσεις σας στα Εθνικά μας θέματα σε καθημερινή βάση, που τόσο έχουμε ανάγκη όλοι μας.

Εύχομαι σύντομα οι καθ' ύλην αρμόδιοι φορείς του Υπουργείου Εξωτερικών να σας αξιοποιήσουν στο μέγιστο για την στήριξη των μειζόνων Εθνικών μας θεμάτων.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Θα περάσουμε αμέσως στην τρίτη εισήγηση με θέμα : " Η Ποντιακή Διάλεκτος - Η Κιβωτός του Ομήρου " διάρκειας 20 λεπτών, από την Καθηγήτρια Μέσης Εκπαίδευσης - Επιστημονική Συνεργάτιδα των Πανεπιστημίων "Μακεδονία" και "Κομοτηνής" για την Ποντιακή Διάλεκτο, Δρ. Γιώτα Ιωακειμίδου.

Επιτρέψτε μου να αναφερθώ, όσο ποιο συνοπτικά μπορώ στο βιογραφικό της κυρίας Γιώτας Ιωακειμίδου.

Η Γιώτα Ιωακειμίδου γεννήθηκε στον Κλείτο του νομού Κοζάνης από αγρότες γονείς. Έχει μητρική γλώσσα την Ποντιακή Διάλεκτο.

Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή Θεσσαλονίκης και υπηρετεί στη Μέση εκπαίδευση ως φιλόλογος.

Είναι ερευνήτρια της Ποντιακής Διαλέκτου.

Δίδαξε την Ποντιακή Διάλεκτο στο Δήμο Θεσσαλονίκης.

Διδάσκει την Ποντιακή Διάλεκτο στο Πανεπιστήμιο «Μακεδονίας» και στο τμήμα Παρευξείνιων γλωσσών και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κομοτηνής.

Διδάσκει την Ποντιακή Διάλεκτο διαδικτυακά στα παιδιά αποδήμων Ελλήνων Ποντίων της Αυστραλίας αλλά και στην Ελλάδα.

Αρθρογραφεί στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Είναι συγγραφέας. Σημαντικά της συγγράμματα :

Ματωμένος Νόστος, εκδόσεις Κυριακίδη 2018.

Λειτουργικό Συντακτικό Ποντιακής Διαλέκτου, εκδόσεις Κυριακίδη, 2019.

Εγχειρίδιο Διδασκαλίας Ποντιακής Διαλέκτου, εκδόσεις Κυριακίδη 2019.

Αξίζει να αναφερθώ στο τι αναφέρει μεταξύ άλλων Ο Μακαριστός από προχθές Μητροπολίτης Δράμας Παύλος, που προλογίζει το βιβλίο της κ. Ιωακειμίδου “Ματωμένος Νόστος” :

“ Στις σελίδες του έργου ζωντανεύει σε τόνο χαμηλό, με ύφος κουβεντιαστό κι αυθόρμητο, σαν μοιρολόι Χορού αρχαίας Τραγωδίας, ο τραυματισμός κι αγιάτρευτος ψυχικός πόνος των προγόνων μας, που ξεριζώθηκαν απ’ τις προαιώνιες εστίες τους, αθώα θύματα της βαρβαρότητας. ”

.....ενώ σε άλλο σημείο αναφέρει :

“ Οι περιγραφόμενες σκηνές, εντελώς πραγματικές, αποκαλύπτουν δραματικά μίαν άλλη πονεμένη ιστορία που “βίωσαν στο πετσί τους” οι πατέρες μας : βρήκαν πόρτες αμπαρωμένες, αντίκρισαν μάτια παγωμένα, χείλη σφιγμένα, χέρια που δεν απλώθηκαν σε βοήθεια. Εξευτελισμένοι, πολλαπλά ταπεινωμένοι, αποδιωγμένοι και παραπτεταμένοι στα αζήτητα, πέθαιναν κατά εκατοντάδες εγκαταλελειμμένοι στα “λοιμοκαθαρήρια”.

...ενώ σε άλλο ...

“ Κάθε αναφορά στους μάρτυρες της πίστεως και της πατρίδος προγόνους μας είναι κεράκι Μνημοσύνης, χρέος της ψυχής μας απέναντι στις δικές τους ψυχές, αλλά και φλόγα και φως για την νέα γενιά, που δεν ξέρει, δεν της έμαθαν, της έκρυψαν συνομωτικά την αλήθεια της ιστορίας μας ”

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Πριν δώσω το λόγο στην κυρία Ιωακειμίδου επιτρέψτε μου να αναφερθώ πολύ λίγο στην περίοδο που η Ποντιακή Διάλεκτος αυτή πρωτομιλήθηκε :

Ο όρος Ποντιακή Διάλεκτος, (ποντική την ονόμαζαν παλαιότερα) από τις ποιο μελετημένες νεοελληνικές διαλέκτους, από την εποχή της ανταλλαγής των πληθυσμών Ελλάδος και Τουρκίας, το 1922 έπαψε να έχει γεωγραφική σημασία, γιατί οι Πόντιοι ζουν από τότε κατεσπαρμένοι σε όλοι την Ελληνική επικράτεια, κυρίως στη βόρεια Ελλάδα και σε αστικά κέντρα και, ιδίως, στην ύπαιθρο. Στον Πόντο, η διάλεκτος αυτή μιλήθηκε από τις αρχές του 8ου αιώνα π.Χ. όταν πρωτοαποικίστηκε η Σινώπη από Ίωνες της Μιλήτου, μέχρι το 1922 στα βορειοανατολικά παράλια της Μικράς Ασίας, από την Ινέπολη (Ιωνόπολη) δυτικά, μέχρι τη Ριζούντα και την Κολχίδα ανατολικά.

Κυρία Ιωακειμίδου έχετε το λόγο και 20 λεπτά στη διάθεσή σας για την ομιλία σας !!

Το ευρωπαϊκό ενδιαφέρον για τις διαλέκτους

Στην Ευρώπη μιλούνται ,κατά τους γλωσσολόγους, 200 γλώσσες και 2000 διάλεκτοι . Εκτιμάται ότι οι περισσότερες διάλεκτοι εντοπίζονται σε Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία ,Αγγλία.

Στην χώρα μας έχουν υποτιμηθεί οι διάλεκτοι και αντί για ισχυρό όπλο μνήμης, ιστορίας και πολιτισμού, δεν έλειψαν οι φορές που θεωρήθηκαν «στρέβλωση» της καθαρής γλώσσας.

Αντίθετα στην Ευρώπη θεωρούνται «ιστορική μνήμη» και προστατεύονται. Ισχύει η αρχή ότι μια διάλεκτος εκλείπει , όταν εξαφανισθούν πλήρως οι φυσικοί ομιλητές της . Σήμερα όλες οι διάλεκτοι πλήττονται και υφίστανται μια διαδικασία απώλειας ,γι αυτό και η ΕΕ κάνει σταυροφορία και αγώνα για την διάσωσή τους.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Ποντιακή διάλεκτος, «μνημείο μνήμης» , η κληρονόμος του Ομήρου

Η ποντιακή με την γεωγραφική έννοια του όρου δεν υπάρχει πλέον. Οι πόντιοι ,απόγονοι των Ιώνων έχουν διασπαρθεί πλέον σε όλη την Ελλάδα μετά την ανταλλαγή του 22. Οι Ίωνες, από τους οποίους καταγόμαστε εμείς οι πόντιοι, ήταν φυλή ανήσυχη, ευκίνητη και καινοτόμος. Κατά συνέπεια και η διάλεκτος ήταν η λιγότερο συντηρητική: αποσιώπηση του δίγαμμα (F), κατάργηση του δασέου πνεύματος και του δυϊκού αριθμού.

Είναι η γλώσσα της επικής ποίησης, του Ομήρου, της λυρικής ποίησης. Ακόμα και ο Ηρόδοτος και οι προσωκρατικοί γράφουν στην ιωνική. Στο τέλος της κλασικής εποχής κυριαρχεί η αττική διάλεκτος, ενώ η ιωνική παραμένει σαν ισχυρό υπόστρωμα στην ποντιακή διάλεκτο.

Η διάλεκτος της πρώτης γενιάς διαφέρει σημαντικά από αυτήν που μιλάμε εμείς σήμερα, πρώτον γιατί αναμείχτηκαν με άλλους πόντιους από άλλα μέρη και δεύτερον η ποντιακή δέχτηκε την επίδραση τη νέας ελληνικής. Η διάλεκτος ήταν προφορική και διαμορφώθηκε σε γραπτό λόγο μετά τα μέσα του 19ου αιώνα. Στην επιβίωση της συνετέλεσε η απομόνωση της από την Ελλάδα και κράτησε το μεγαλύτερο ποσοστό αρχαίων λέξεων.

Η ποντιακή διάλεκτος έχει κατά βάσει ιωνικό υπόστρωμα σε ποσοστό 60%, 20 % είναι ομηρικές λέξεις, 15 % τούρκικες, πολλές εκ των οποίων είναι αντιδάνεια και 5 % άλλες επιρροές (από Γενουάτες, πέρσες, Αρμένιους, Άραβες, Ρώσους). Είμαστε άποικοι της ιωνικής Μιλήτου και για αυτό η διαλεκτός μας είναι κατά βάσει ιωνική .Οι γλώσσες είναι ζωντανοί οργανισμοί εξελίσσονται, αλλιώς πεθαίνουν, έτσι και η ποντιακή επηρεάστηκε από την ελληνιστική κοινή και την μεσαιωνική ελληνική στην συνέχεια. Η ποντιακή δεν ακολούθησε τις γλωσσικές εξελίξεις του μητροπολιτικού ελληνισμού ,γιατί ο πόντος ήταν αποκομμένος γεωγραφικά από την Ελλάδα. Έτσι το υπόβαθρό της παρέμεινε η

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ιωνική διάλεκτος και η διατήρηση λέξεων και εκφράσεων που συναντάμε στην Ιλιάδα και την Οδύσσεια. Σήμερα εγώ θα σταθώ αποκλειστικά στο κομμάτι αυτό της ποντιακής που διατήρησε λέξεις της ομηρικής ,δηλαδή το 20 % αυτών των λέξεων της διαλέκτου.

Διατήρησε λοιπόν στο σώμα της το σημαντικό αυτό ποσοστό των λέξεων της ομηρικής γλώσσας και δεν είναι υπερβολή, αν ισχυριστούμε ότι η ποντιακή είναι η κιβωτός του ομήρου .

Η ομηρική γλώσσα έχει σπάνια ποικιλομορφία με ανάμειξη διαλεκτικών τύπων, στοιχεία πολλές φορές ανόμοια, στοιχεία αιολικά και ιωνικά.

Τα ομηρικά έπη περιλαμβάνουν 9079 λέξεις, αν αφαιρέσουμε κύρια ονόματα θεών και ανθρώπων, ονόματα χωρών, πόλεων, ποταμών ,βουνών ,απομένουν 7654 λέξεις. Από αυτές τις λέξεις έχω εντοπίσει μέχρι τώρα περίπου 1000 στην ποντιακή διάλεκτο και η έρευνα μου συνεχίζεται.

Η ποντιακή διάλεκτος διατήρησε ανέπαφο πολλές φορές ένα σημαντικό τμήμα της ομηρικής γλώσσας. Άλλες πάλι φορές υπάρχουν παραφθορές στη λέξη, αλλά η ρίζα είναι ομηρική. Βέβαια ομηρικές λέξεις υπάρχουν και στην νέα ελληνική, κυρίως σύνθετες. Στην ποντιακή όμως διατηρήθηκαν αυτούσιες και τις περισσότερες φορές με την ίδια σημασία .

Ένα αξιοσημείωτο ποσοστό λέξεων διατηρήθηκαν ανέπαφες στο πέρασμα των αιώνων, άλλες έφτασαν σε μας παραφθαρμένες, αλλά με αναγνωρίσιμη ομηρική ρίζα.

Από τις αντωνυμίες θα σταθώ στην ομηρική άθεν, έθεν, άθα: προσωπική αντωνυμία γ' προσώπου, πανάρχαιος επικός τύπος, που χάθηκε από τις άλλες ελληνικές διαλέκτους και την αττική διάλεκτο και διασώθηκε μόνον στην Ποντιακή Διάλεκτο. έθέν έστι

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

χερείων (Ιλιάδα Α 114). Στην Ποντιακή τη χρησιμοποιούμε για τα ουδέτερα, τρανό παράδειγμα το απόσπασμα από το γνωστό μας Ποντιακό μοιρολόι « Πάρθεν η Ρωμανία»

έρθεν πουλίν κ'εκαθισεν ὅς σα Ἀγίας Σοφίας την πόρταν

Το έναν το φτερούλν αθεῖς σο αίμαν ἐν' βαμμένον

Το άλλον το φτερούλι ν αθε χαρτί βαστά γραμμένον .

Κτητικές –δεικτικές αντωνυμίες:

Ομηρικοί τύποι	Ποντιακοί τύποι
Εμός (υἶδν ἐμόν τίσωσιν) A510)	Τ' εμόν
Εσός	τ' εσόν
κείνος	κείνος

Το ρήμα ειμί

Ομηρικοί τύποι	Ποντιακοί τύποι
έσαν κάρτιστοι μεν ἔσαν καὶ καρτίστοις ἐμάχοντο (Ιλιάδα Α,154)	έσαν, στην πατρίδαν εφτωχοί ξάι κι έσαν
ἐν'	ἐν'

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Σύνδεσμοι

Ομηρικοί τύποι	Ποντιακοί τύποι
ουκί = ουχί	΄κί, ΄κ΄, = δεν (Κι θέλω να ελέπω σε)
άρα: στον Όμηρο δηλώνει συνάρτηση και ακολουθία γεγονότων	άρ΄, την ίδια ομηρική σημασία.

Λέξεις με την ίδια σημασία

Ομηρικοί τύποι	Ποντιακοί τύποι
Βιβρώσκω = τρώγω	Άβρωτος = αυτός που τρώγεται, ο άξεστος
Γαλατηνός = θηλάζει ακόμα	Γαλατέας = θηλάζει ακόμα
Όαρ = σύζυγος	Γέορος = σύζυγος
Δείδια = φόβος	Δέδια = φόβος
Δεύω = βρέχω, υγραίνω	Δείσα-δεισοφώλ-δεισωτός= ομίχλη
Δίχα = ανάμεσα σε δυο γνώμες	Δίχωτα=αμφιβολία
Είδος = μορφή	Είδέα = μορφή, είδος
Είλυμα = περικάλυμμα	Ειλίδιν = περιστρεφόμενο κλήμα
Εναλμέγω = αρμέγω	Εναλμέγω = αλμέγω
Εξαγορεύω δηγούμαι, αναφέρω	Εξαγορεύω = εξομολογώ Εταίρος = σύντροφος

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Έταιρος = σύντροφος	Ζευλία
Ζεύγλη	Ζωγρίζω = αιχμαλωτίζω, χτυπώ μέχρι αναισθησίας
Ζωγρέω = αιχμαλωτίζω	Η κορώνη = κόρακας
Η κορώνη = κόρακας	Η χρά = το χρώμα του προσώπου
Ο χρώς = δέρμα, σώμα	Θώπεκας = τσακάλι
Θώς = τσακάλι	Ιθάκ=μαστός ζώου
Ούθαρ=μαστάρι	Το κορωνίδ' = ο κρίκος της πόρτας
Η κορώνη = η λαβή της πόρτας	Κοτύλα = το πίσω μέρος του κεφαλιού
Κοτύλη = κάθε κοίλο μέρος	Το δρεπάν
Το δρέπανον	Το σκεπάρ
Ο σκέπαρνος	Υλάζω = γαυγίζω
Υλάω = γαυγίζω	Υλέα = δάσος
Ύλη = δάσος	Χάταλον = παιδίν
Ατταλός = παιδικός, νεανικός	Χωρ = κρίκος αβγού
Ιχώρ = το αίμα των θεών	Ωλένα = αγκώνας
Λευκώλενος	

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Ομηρικές εικόνες	Δημοτικά Ποντιακά τραγούδια
νήα μεν αυτού κέλσαι επ Ώκεανού βαθυδίνη /αυτός δε εις Αίδεω ίέναι δόμον εύρώεντα οδύσσεια κ 511-512 (και σαν αράξεις το καράβι σου στον Άδη κίνησε να πας τον μουχλιασμένο).	η βρούχνα πιθαμήν και το νερόν χερέα (η μούχλα μια πιθαμή και το νερό χεριές σε ύψος) η φρούχνα σύρει το νερόν και το νερόν την φρούχναν και σέπεται το σάβανο, μ και κόφκεται το ράμμαν

Περιγράφεται και στις δυο εικόνες ο Κάτω Κόσμος σαν ένας τόπος γεμάτος με νερό και μούχλα.

Ίδιες εικόνες από την «νέκυια, το λ της οδύσσειας	
Ποντιακή εικόνα	ομηρική εικόνα
και το νερόν τρεχούμενον και συ 'σαι διψασμέντζα και το φαίν σο γόνατον και συ 'σαι πεινασμέντζα (άφθονο τρεχούμενο νερό και	ομηρική εικόνα «καὶ μὴν Τάνταλον εἰσεῖδον κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα ἔστεῳτ' ἐν λίμνῃ: ἡ δὲ προσέπλαζε γενεΐῳ: στεῦτο δὲ διψᾶων, πῖειν δ' οὐκ εἶχεν ἐλέσθαι: ὅσσάκι γὰρ κύψει' ὁ γέρων πῖειν μενεαίνων, τοσσάχ' ὕδωρ ἀπολέσκειτ' ἀναβροχέν, ἀμφὶ δὲ ποσσὶ γαῖα μέλαινα φάνεσκε, καταζήνασκε δὲ daίμων

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

εσύ διψάς/μπόλικο φαί, αλλά εσύ πεινάς	(Οδύσσεια λ στίχοι 583-588) (Ακόμα αντίκρισα τον Τάνταλο βαριά να τυραννιέται σε λίμνη μέσα ορθός, που του “φτανε στα γένηια διψασμένος τον έβλεπες να πiei που γύρευε νερό, μα δε μπορούσε τι κάθε που “σκυβεν ο γέροντας να πιεί λαχταρισμένος, τραβιόταν το νερό και χάνουνταν, και του βυθού μπροστά του από βουλή θεού κατάξερη τη μαύρη γης εθώρειε)
---	---

Παροιμίες- εκφράσεις

Τη τροιάδας τα κακά σο κηφάλ ν ατ´

Ελέν εσέβεν ´σο σπιτ´

Από καλαμίδ´ εγένουμουν = απόμεινα μόνος

καλάμην γε οίομαι είσορόωντα (οδύσσεια ξ,214)

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Το μήλον το μήλον τερεί και γίνεται, το σταφύλ' ,το σταφύλ' τερεί και ίνεται

Μεταφορικά, με την άμιλλα η πρόοδος

«όγχνη επ'όγχνη γηράσκει, μήλον δε επί μήλω, αυτάρ επί σταφυλή σταφυλή, σύκον δε επί σύκω (οδύσσεια η,120-121)

Σε τι ωφελεί σήμερα την ιστορική μνήμη , η επιβίωση μιας διαλέκτου, όπως η ποντιακή

Απώλεια της διαλέκτου σημαίνει: απώλεια ικανοτήτων του εγκεφάλου,

Κοινωνικός αποπροσανατολισμός-νέα ταυτότητα.

Η ποντιακή διάλεκτος που είναι η μητρική μου, διατρέχει τον κίνδυνο της εξαφάνισης. Χάνοντας την διάλεκτό μας, η οποία έχει την γραμματική και το συντακτικό της, χάνουμε όψεις της ελληνικής γλώσσας, χάνουμε κομμάτι πολιτισμού, χάνουμε ιστορική μνήμη.

Παρουσίαση της εισήγησης σε Power Point..

Ποντιακή, η κιβωτός του Ομήρου

Τή γλώσσα μοῦ ἔδωσαν ἑλληνική.
τὸ σπίτι φτωχικὸ στὶς αμμουδιές τοῦ Ὀμήρου...
Μονάχη ἔγνοια ἡ γλώσσα μου στὶς ἀμμουδιές τοῦ Ὀμήρου..
Ο. Ελύτης

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Το ευρωπαϊκό ενδιαφέρον για τις διαλέκτους

- Οι διάλεκτοι θεωρούνται «ιστορική μνήμη» και προστατεύονται
- Σταυροφορία για την διάσωση τους
- Πολυγλωσσία: θεμελιώδες συστατικό στοιχείο ευρωπαϊκού πολιτισμού

Ποντιακή διάλεκτος , « μνημείο μνήμης», η κληρονόμος του Ομήρου

- Ιωνικό υπόβαθρο 60%
- Ομηρικές λέξεις 20%
- Τουρκικές 15%
- Άλλες επιρροές 5%

Ομηρική γλώσσα

- Ανάμειξη διαλεκτικών τύπων
- Σύνολο ομηρικών λέξεων 7654
- Η ποντιακή διατηρεί σημαντικό ποσοστό από αυτές

Ποντιακή διάλεκτος : συνέχεια της ομηρικής

Η ποντιακή διατήρησε ανέπαφο σημαντικό τμήμα της ομηρικής

Σε άλλες περιπτώσεις υπάρχουν παραφθορές, αλλά η ρίζα είναι ομηρική

Ομηρική : ανάμειξη διαλεκτικών τύπων , ιωνικά και αιολικά στοιχεία

Προσωπικές αντωνυμίες

ομηρική

Ημείων

Εμέων

Αθεν, ἔθεν, ἄθα:προσωπική
αντωνυμία γ'
προσώπου ,πανάρχαιος
επικός τύπος

ἔθεν ἔστι χερείων Ιλιάδα
Α ,114

ποντιακή

- Εμούν-το παιδίν εμούν
- Εσούν
- ατούν
- ερθεν πουλίν κ'εκαθισεν
σα' Αγίας Σοφίας την πόρταν
- Το έναν το φτερούλν αθες σο
αίμαν εν βαμμένον
- Το άλλον το φτερουλν αθε
χαρτί βαστά βαμμένον .

Κτητικές –δεικτικές αντωνυμίες

Ομηρικές

- Εμός (υἱὸν ἐμὸν τίσωσιν)
Α510)
- Εσός
- κείνος

Ποντιακές

- Τεμόν
- Τεσόν
- Τεμέτερον
- Τεσέτερον
- Ατοινέτερος
- Κείνος

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Ρήματα

Αρχαιότατοι τύποι ομηρικοί και δωρικοί σώζονται στην διάλεκτο μας

ομηρικές

- Έβαν πῆ ἔβαν εὐχωλαί=τι
έγιναν οι καυχησιές; Θ229
- Έβαμεν
- Βήμεν

Παθητικός αόριστος
Παρατατικός- σκόμην

ποντιακές

- Εσέβα-εσ-ε
- Εσέβαμεν-ετε-εσέβαν
- Εξέβα, εκατήβα, επεδέβα

- Εστάλθα
- Ενίφτα
- Επλύστα
ελάσκουμουν

Το ρήμα ειμί

Ομηρική

- ✓ Έσαν
κάρτιστοι μεν ἔσαν καὶ
καρτίστοις ἐμάχοντο (Ιλιάδα
Α,154)
- ✓ Έμνε
- ✓ Εν=είναι

Ποντιακή

- ✓ Έσαν
στην πατρίδαν εφτωχοί ξάι κι
έσαν
- ✓ Έμνε
- ✓ Εν =είναι

Σύνδεσμοι

ομηρικοί

- ουκί=ουχί
- Αρα: στον όμηρο δηλώνει συνάρτηση και ακολουθία γεγονότων

Ποντιακοί

- Κι
- Κι θέλω να ελέπω σε
- Αρ : έχει την ίδια ομηρική σημασία
- Π.χ αρ ,ας έν αέτς
- Αρ εχ' υγείαν

Λέξεις με την ίδια σημασία

ποντιακή

- ❖ Άβρωτος= αυτός που τρώγεται, μεταφορικά ο άξεστος
- ❖ Αοίκα=τέτοια,όμοια
- ❖ Άφουξα=πλευρά,οσφύς
- ❖ Γαλατέας= θηλάζει ακόμα
- ❖ Γέορος=σύζυγος
- ❖ Δέδια=φόβος
- ❖ Δείσα-δεισοφώλ-δεισωτός= ομίχλη

ομηρική

- ❖ Βιβρώσκω= τρώγω
- ❖ Έοικα=μοιάζω
- ❖ Ίξύς= πλευρά,οσφύς
- ❖ Γαλατηνός=θηλάζει ακόμα
- ❖ Όαρ=σύζυγος
- ❖ Δείδια=φόβος
- ❖ Δεύω= βρέχω,υγραίνω

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Ποντιακή :η γλώσσα της μνήμης και της καρδιάς μας

ποντιακή

- Δέρ=γεύμα
- Δίχωτα=αμφιβολία
- Είδέα=μορφή,είδος
- Ειλίδιν=περιστρεφόμενο κλήμα
- Εναλμέγω=αλμέγω
- Εξαγουρεύω=εξομολογώ
- Εταίρος=σύντροφος

ομηρική

- Δόρπον=το δείπνο
- Δίχα=ανάμεσα σε δυο γνώμες
- Είδος=μορφή
- Είλυμα=περικάλυμμα
- Εναλμέγω=αρμέγω
- Εξαγορεύω=διηγούμαι,αναφέρω
- Έταιρος=σύντροφος

Ποντιακή :η γλώσσα της μνήμης και της καρδιάς μας

ποντιακή

- Ζευλία
- Ζωγρίζω=αιχμαλωτίζω,χτυπώ μέχρι αναισθησίας
- Η κορώνη=κόρακας
- Η χρά
- Θώπεκας=τσακάλι
- Ιθάκ=μαστός ζώου
- Κνέσκουμαι
- Το κορωνίδ=ο κρίκος της πόρτας
- Κοτύλα=το πίσω μέρος του κεφαλιού

Ομηρική

- Ζεύγλη
- Ζωγρέω=αιχμαλωτίζω
- Η κορώνη=κόρακας
- Ο χρώς=δέρμα, σώμα
- Θώς=τσακάλι
- Ούθαρ=μαστάρι
- Κνήθω
- Η κορώνη=η λαβή της πόρτας
- κοτύλη

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Ποντιακή :η γλώσσα της μνήμης και της καρδιάς μας

ποντιακή

- Λάχη=μακάρι
- Λαλάτσας= πέτρα, μεταφορικά ο φαλακρός, κεφάλι σαν πέτρα
- Λαπάρε=τα μαλακά κρέατα της κοιλιάς
- Λάχτα=κλωτσιά
- Λεγμετέρ=όργανο αποχωρισμού του σιταριού
- Λοπίν=φλούδα
- Λωβία=χαζή, κουτή
- Λώμα=ρούχο
- Μακέλ=γεωργικό εργαλείο

ομηρική

- Λάχε=μακάρι
- Λάας=πέτρα ,βράχος
- Η λάπαρη=τα μαλακά κρέατα
- Λάξ=κλωτσιά με το πόδι
- Λικμητήρ=όργανο αποχωρισμού του σιταριού
- Λοπός =φλούδα
- Λώβη=περίγελος
- Λώπη=ρούχο
- μάκελλα

Ποντιακή :η γλώσσα της μνήμης και της καρδιάς μας

ποντιακή

- Νερέσκουμαι -νερεξία
=σιχαίνομαι,σίχαμα
- Ο γέρανος= το πουλί γερανός
- Όθεν κες=από πού
- Οψέ,αροψέ,οψέ κες
οψέκεκα
- Ριγώ= κρυώνω
- Τεττές-τατάς ο πατέρας

ομηρική

- Νη+έραμαι
- Η γέρανος
- Όθεν =από πού
- Οψέ=αργά
- Ριγώ=κρυώνω
- Αττα =σεβαστό, γηραιό πρόσωπο

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Ποντιακή :η γλώσσα της μνήμης και της καρδιάς μας

Ποντιακή

- Το δρεπάν
- Το σκεπάρ
- Υλάζω=γαυγίζω
- Υλέα=δάσος
- Χάταλον=παιδίν
- Χωρ=κρόκος αβγού
- Ωλένα=αγκώνας

ομηρική

- Το δρέπανον
- Ο σκέπαρνος
- Υλάω=γαυγίζω
- Ύλη=δάσος
- Ατταλός=παιδικός, νεανικός
- Ιχώρ=το αίμα των θεών
- λευκώλενος

Παράγωγες λέξεις

ποντιακή

- Καταμάγια
- Αχαστός- αχαστέας
- Άγωμα=αναχώρηση
- Αψέα=γρήγορα
- Λάσκουμαι -λασούμενο-
λασίον
- Φτουλίζω=μαδώ
- Ρούζω=πέφτω

ομηρική

- Καταμάομαι= σκουπίζω με
πανί
- Χανδάνω=ανοίγω το στόμα
- Άγω
- Αίψα= ταχέως
- Άλάομαι=τριγυρίζω
- Τίλλω=μαδώ
- Ρόος=ρεύμα νερού

Παράγωγες λέξεις

ποντιακή

- Πέπενος=ώριμος
- Κανείται=φτάνει
- Χολέσκουμαι=θυμώνω
- Θρουμμούλ-θρύφτω-
θρύψιμο
- Βουκέντρε=μαστίγιο για
βόδια
- λαταρίζω

ομηρική

- Πέπων=ώριμος
- Ικάνω=φτάνω
- Χολόωμαι=θυμώνω
- Θρυλίσσω=κομματιάζω
- Κέντρον=μαστίγιο
- ελατήρ

Παράγωγες λέξεις

ποντιακή

- Κολόθ=το βραχύ,το
κομμένο ψωμί
- Κουλία=χωρίς κέρατα
- Λίβος=σύννεφο,λιβώνω,
λείβω=σταζω νερό
- τσιμίδ=το μυαλό
- οκνέας,οκνερία,οκνία
- Ερέχκουμαι
- επούρνιξα

ομηρική

- κόλος=κολοβός
- κολουώ=κολοβώνω
- λίψ=σταγόνα
- σύν+μήδος=οι σκέψεις
- όκνος=νωθρότητα
- ορέγνυμι
- όρνυμι=σηκώνομαι,κινούμαι,πετώ

Ποντιακά δημοτικά –ομηρικές εικόνες

εικόνα από δημοτικό τραγούδι

- η βρούχνα πιθαμήν και το νερόν χερέα (η μούχλα μια πιθαμή και το νερό χεριές σε ύψος)
- η φρούχνα σύρει το νερόν και το νερόν την φρούχναν και σέπεται το σάβανο, μ και κόφκεται το ράμμαν...

Ομηρική εικόνα

νήα μεν αυτού κέλσαι επ
Ώκεανού βαθυδίνη /αυτός
δε εις Αίδεω ιέναι δόμον
εύρώνεντα οδύσσεια κ 511-
512 (και σαν αράξεις το
καράβι σου στον Άδη
κίνησε να πας
τον **μουχλιασμένο**).

Ίδιες εικόνες από την «νέκυια», το λ της οδύσσειας

Ποντιακή εικόνα

και το νερόν τρεχούμενον και
συ 'σαι διψασμέντζα

και το φαίν σο γόνατον και συ
'σαι πεινασμέντζα

(άφθοно τρεχούμενο νερό και
εσύ διψάς/μπόλικο φαί,
αλλά εσύ πεινάς)

ομηρική

«καὶ μὴν Τάνταλον εἰσεῖδον κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα
ἔστεωτ' ἐν λίμνῃ: ἡ δὲ προσέπλεζε γενεΐῳ:
στεῦτο δὲ διψῶν, πῖεῖν δ' οὐκ εἶχεν ἑλᾶσθαι: ὅσσάκι
γὰρ κύψει' ὁ γέρον πῖεῖν μενεαίνων,
τοσσάχ' ὕδωρ ἀπολέσκειτ' ἀναβροχὲν, ἀμφὶ δὲ ποσσὶ
γαῖα μέλαινα φάνεσκε, καταζήνασκε δὲ δαίμων
(Οδύσσεια λ στίχοι 583-588)

(Ακόμα αντίκρισα τον Τάνταλο βαριά να τυραννιέται
σε λίμνη μέσα ορθός, που του "φτανε στα γένηα
διψασμένος
τον έβλεπε να πει που γύρευε νερό, μα δε μπορούσε
τι κάθε που "σκυβεν ο γέροντας να πει λαχταρισμένος,
τραβιόταν το νερό και χάνουνταν, και του βυθού
μπροστά του
από βουλή θεού κατάξερη τη μαύρη γης εθώρειε)

«μόνη έγνοια μου , η γλώσσα μου» Οδυσσέας Ελύτης

Παροιμίες

- Τη τροιάδας τα κακά σο
κηφάλ ν ατ '
- Ελέν εσέβεν σο σπιτ

εκφράσεις

- Από καλαμίδ εγένουμουν
=απόμεινα μόνος
καλάμην γε οίομαι είσορόωντα
(οδύσσεια ξ,214)
- Το μήλον το μήλον τερεί και
γίνετ αι ,το σταφύλ ,το σταφύλ
τερεί και ίνετ αι
μεταφορικά ,με την άμιλλα η
πρόοδος
«όγχνη επ'όγχνη γηράσκει,μήλον δε
επί μήλω,αυτάρ επί σταφυλή
σταφυλή ,σύκον δε επί σύκω
(οδύσσεια η,120-121)

Σε τι ωφελεί σήμερα την ιστορική μνήμη , η επιβίωση μιας διαλέκτου, όπως η ποντιακή

- Απώλεια της διαλέκτου
σημαίνει: απώλεια
ικανοτήτων του
εγκεφάλου
- Κοινωνικός
αποπροσανατολισμός-
νέα ταυτότητα
- Η ποντιακή διάλεκτος
που είναι η μητρική μου ,
διατρέχει τον κίνδυνο της
εξαφάνισης .Χάνοντας
την διάλεκτό μας , η
οποία έχει την
γραμματική και το
συντακτικό της, χάνουμε
όψεις της ελληνικής
γλώσσας, χάνουμε
κομμάτι πολιτισμού,
χάνουμε ιστορική μνήμη.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

azpanagiota@gmail.com

www.schooltime.gr

azgiota.pblogs.gr

Facebook Γιώτα Ιωακειμίδου

Σύνοψη ομιλίας της.....

Σας ευχαριστούμε πολύ κυρία Παναγιώτα Ιωακειμίδου , διδαχθήκαμε και μάθαμε σήμερα πάρα πολλά για την Ποντιακή Διάλεκτο, που πολλά δεν γνωρίζαμε.

Στην ομιλία της η Κυρία Ιωακειμίδου στάθηκε αποκλειστικά στο κομμάτι αυτό της ποντιακής διαλέκτου που διατήρησε λέξεις της ομηρικής , δηλαδή το 20 % αυτών των λέξεων της Ποντιακής διαλέκτου.

Επισημαίνω τα μέχρι σήμερα αποτελέσματα της έρευνας της κ. Ιωακειμίδου , στην Ομηρική και Ποντιακή γλώσσα, όπου από τις 9079 λέξεις που περιλαμβάνουν τα Ομηρικά Έπη έχει εντοπίσει μέχρι τώρα περίπου 1000 στην Ποντιακή διάλεκτο και η έρευνα της συνεχίζεται.

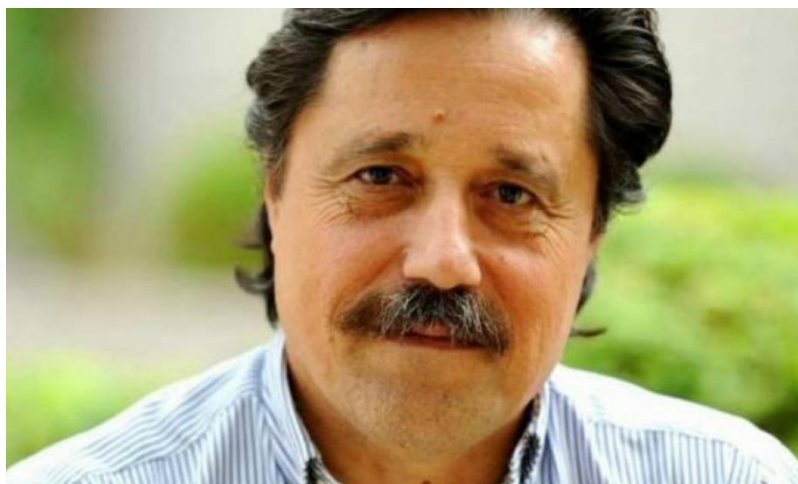
Δεν είναι λοιπόν υπερβολή , αν ισχυριστούμε ότι η ποντιακή είναι η κιβωτός του ομήρου .

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Σας ευχαριστούμε και πάλι κ. Ιωακείμиду και σας ευχόμαστε να έχετε υγεία και δύναμη για να συνεχίσετε με την ίδια ζέση την πολύ αξιόλογη προσπάθειά σας για τη διάσωση της Ποντιακής Διαλέκτου τόσο μέσα από την Ακαδημαϊκή Κοινότητα και το συγγραφικό σας έργο, όσο και μέσα από τα μαθήματα Ποντιακής Διαλέκτου, που παρέχεται στις νέες γενιές, διαδικτυακά σε όλο τον κόσμο μέχρι και την μακρινή Αυστραλία.

Θα περάσουμε αμέσως στην τέταρτη εισήγηση με θέμα : " Το Αντάρτικο του Πόντου " διάρκειας 20 λεπτών, από τον Ταξίαρχο ε.α. Αναλυτή Γεωστρατηγικής κ. Σάββα Καλεντερίδη

Ο κύριος Καλεντερίδης Γεννήθηκε στη Βέργη Σερρών το 1960. Το 1977 εισήλθε στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, από την οποία απεφοίτησε το 1981, ως ανθυπίαρχος. Υπηρέτησε σε διάφορες μονάδες και φοίτησε σε όλα τα σχολεία των τεθωρακισμένων και των καταδρομών. Επίσης, υπηρέτησε επί σειρά ετών σε κρίσιμες θέσεις και στο εξωτερικό.

Τον Μάρτιο του 2000, ενώ φοιτούσε στην Ανωτάτη Σχολή Πολέμου, παραιτήθηκε από τις τάξεις του Ελληνικού Στρατού, με τον βαθμό του αντισυνταγματάρχη. Η παραίτησή του οφείλεται στη διαφωνία του με το χειρισμό από πλευράς ελληνικής κυβέρνησης

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

της «Υπόθεσης Οτζαλάν», τον Ιανουάριο του 1999, στο Ναϊρόμπι της Κένυας.

Από το φθινόπωρο του 2000 ίδρυσε και διευθύνει τον εκδοτικό οίκο «Ινφογνώμων Εκδόσεις» και από το 2008 το ιστολόγιο «Ινφογνώμων Πολιτικά».

Από το 2011 είναι τακτικός αρθρογράφος στην εφημερίδα Δημοκρατία και Κυριακάτικη Δημοκρατία, ενώ αναλύσεις και άρθρα του, με κύριο θέμα την Τουρκία και άλλα περιφερειακά ζητήματα, έχουν δημοσιευθεί σε διάφορες εφημερίδες, περιοδικά και ιστοσελίδες.

Έχει πλούσιο συγγραφικό έργο , για το οποίο έχει βραβευθεί με το Χρυσό Μετάλλιο του Φιλολογικού Συλλόγου Παρνασσός.

Ο Σάββας Καλεντερίδης είναι διαλέκτης της Σχολής Εθνικής Αμύνης και της Σχολής Επιμόρφωσης της Ελληνικής Αστυνομίας.

Επίσης διδάσκει θέματα διεθνών σχέσεων και γεωπολιτικής στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Αγίας Παρασκευής, ενώ έχει παρουσιάσει αντίστοιχα θέματα στη Σχολή Γονέων Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κατερίνης και στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο του Δήμου Ασπροπύργου.

Πριν δώσω το λόγο στον κύριο Καλεντερίδη επιτρέψτε μου να αναφερθώ σε κάποια στοιχεία, που οδήγησαν στην γέννηση του Αντάρτικου του Πόντου :

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Με την κήρυξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου το 1914 και την είσοδο της Τουρκίας στο πλευρό της Γερμανίας, στην Τουρκία στις 21 Ιουλίου του 1914, κηρύχθηκε γενική επιστράτευση, στη οποία συμπεριλαμβάνονταν και οι Έλληνες του Πόντου. Η επιστράτευση είχε τις εξής δυσμενείς επιπτώσεις για τους Ποντίους :

- Αναγκαστική απομάκρυνση των στρατευσίμων 20 - 45 χρονών από τα σπίτια τους,
- Εχθρική στάση των Τούρκων αξιωματικών προς αυτούς.
- Αφοπλισμό τους ως υπόπτων μετά την κατάρρευση του τουρκορωσικού μετώπου.
- Δημιουργία των εργατικών ταγμάτων (των γνωστών αμελέ ταμπουρού).
- Βιαιοπραγίες κατά των αμάχων με πρόσχημα την αναζήτηση κρυπτόμενου οπλισμού.
- Εξορία των Ελληνικών πληθυσμών προς τα ενδότερα, ιδιαιτέρως μετά την προέλαση των Ρώσων και την κατάληψη της Τραπεζούντας στις 5 Απριλίου του 1916.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Αντιδρώντας στις ενέργειες των Τούρκων, οι Έλληνες του Πόντου προσπάθησαν να αποφύγουν την εξοντωτική στράτευση με την καταβολή ειδικού χρηματικού ποσού (το γνωστό πετέλι) 20 χρυσών λιρών, ενώ, όταν δεν το είχαν, κρύβονταν και κατέφευγαν στα βουνά. Αλλά και οι κατατασσόμενοι, μην αντέχοντας την κακομεταχείριση, λιποτακτούσαν ανεβαίνοντας στα βουνά ή καταφεύγοντας στη Ρωσία και την Ελλάδα.

Οι διωγμοί, οι λεηλασίες των συμμοριών Τούρκων ατάκτων και η εντολή για βίαιη ένταξη των ανδρών στα « Τάγματα Εργασίας », ήταν η αφορμή που οδήγησε στο αποκορύφωμα της αντίδρασης και άρνησης κατάταξης σε αυτά.

Έτσι, σιγά σιγά σχηματίσθηκαν από καταδιωκόμενους και φυγόστρατους οι πρώτες ανταρτικές ομάδες, οι οποίες είτε δρούσαν μεμονωμένες είτε συνενώνονταν και γίνονταν περισσότερο αξιόμαχες, όταν το επέβαλλε η κατάσταση.

Κύριε Καλεντερίδη έχετε τον λόγο....και 20 λεπτά στη διάθεσή σας για την ομιλία σας !!

Εισήγηση όπως στο βίντεο στο CD της Εσπερίδας..

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Με το πέρας.....

Σας ευχαριστούμε πολύ κύριε Καλεντερίδη, μάθαμε σήμερα πάρα πολλά για το Ποντιακό Αντάρτικο, που πολλά δεν γνωρίζαμε.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Όσο κι αν η άνιση σύγκρουση ήταν μια πραγματική τιτανομαχία, αληθινή εποποιία στις σελίδες της Ελληνικής ιστορίας, δεν είχε αίσια έκβαση, κυρίως διότι :

- Οι αντάρτες δεν είχαν ενιαία διοίκηση για συντονισμό των ενεργειών τους.
- Δεν είχαν τον κατάλληλο οπλισμό και την απαραίτητη τροφοδοσία.
- Δεν είχαν ευελιξία κινήσεων, αφού τους ακολουθούσαν στα βουνά τα γυναικόπαιδα που τα προστάτευαν μαζί με τις οικογένειές τους .
- Κυρίως όμως, διότι, παρ' όλες τις εκκλήσεις τους, το επίσημο Ελληνικό κράτος δεν τους βοήθησε, γεγονός που θα μπορούσε να ανατρέψει τη δυσμενή κατάσταση του Μικρασιατικού μετώπου με μian αξιόμαχη δύναμη στα νώτα του Κεμάλ.

Σας ευχόμαστε να έχετε υγεία και δύναμη για να συνεχίσετε με την ίδια ζέση την πολύ αξιόλογη προσπάθειά σας για τη Αναγνώριση της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου και την ενημέρωση των νέων γενεών για τα μείζονα Εθνικά θέματα, μέσα από τον εκδοτικό σας οίκο και τις πολύ εύστοχες δημόσιες παρεμβάσεις σας.

Επιτρέψτε μου να αναφερθώ για λίγο και στον παππού μου

Οι διωγμοί, οι λεηλασίες των συμμοριών Τούρκων ατάκτων και η εντολή για βίαιη ένταξη των ανδρών στα « Τάγματα Εργασίας », ήταν η αφορμή που οδήγησε στο αποκορύφωμα της αντίδρασης και άρνησης κατάταξης σε αυτά και του παππού μου Παύλου Μωυσιάδη, που τον ακολούθησαν πολλοί νέοι του χωριού μεταξύ των οποίων και ο Χαράλαμπος Τσαγκαρίδης (παππούς της προσκεκλημένης μας κυρίας Γιώτα Ιωακειμίδου), ο Ευθυμιάδης Αναστάσιος, ο Παπαδόπουλος Παύλος, ο Παπαδόπουλος Ιωάννης, και κατέφυγαν στα βουνά ως αντάρτες.

Έτσι γεννήθηκε η πρώτη ομάδα ανταρτών του Αλτίνογλου Τσιφλίκ από 12 νέους, με επικεφαλής και πρωτοπαλικάρο τον παππού μου, που συμμετείχαν στο αντάρτικο του Πόντου και έδρασαν στα βουνά του βιλαέτι Σεβάστειας, μεταξύ Αμάσειας και Τοκάτης.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Το θέμα του κυρίου Καλεντερίδη ήταν στρατιωτικό με μάχες και άταφους νεκρούς και αρμόζει να ακούσουμε τον γνωστό σε όλους μας ύμνο προς τον άγνωστο Στρατιώτη των Ποντίων “ **Αητέντς Επαρπέτανεν** ” από τους αδελφούς Κωνσταντίνο και Ματθαίο Τσαχουρίδη, από την εκδήλωση στο Ηρώδειο το 2019.

Οι στίχοι του ύμνου που θα ακούσουμε μας μιλούν για το άγνωστο παλικάρι που έπεσε μαχόμενο για την υπεράσπιση των προγονικών εστιών και της οικογένειάς του, που κείται άθαφτο στο βουνό.

Σε ελεύθερη μετάφραση μας λέει :

- Ένας αϊτός πετούσε ψηλά στον ουρανό

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

- Είχε το ράμφος κόκκινο και τη σκέπη του μαύρη
- Και κράταγε στα νύχια του Παλικάριού μπράτσο
- Αϊτέ μου για δος μου ότι κρατάς, για πες μου που κείται
- Απ' αυτό που κρατώ δε σου δίνω αλλά που κείται θα σου πω
- Εκεί στο απέναντι βουνό, στο μέρος που έχει έλατα
- Μαύρα πουλιά τον τρών' αυτόν κι άσπρα τον γυροφέρνουν
- Φάτε πουλιά μου, φάτε, φάτε τον παντέρημο
- Στη θάλασσα κολυμβητής και στα βουνά λεβέντης
- Στον πόλεμο γενναίος Έλληνας, της ρωμιοσύνης παλικάρι.

(Έκτο το Βίντεο 4.48 λεπτά)

(133) Α η τ έ ν τ ς Ε π α ρ α π έ τ α ν ε ν | Κ ω ν σ τ α ν τ ί ν ο ς & Μ α τ θ α ί ο ς Τ σ α χ ο υ ρ ί δ η ς | Π ό ν τ ο ς - Σ τ α ύ ρ ω σ η κ α ι Μ ν ή μ η @ Η ρ ώ δ ε ι ο - YouTube

Φτάσαμε αγαπητοί μου στο τέλος της παρουσίασης των εισηγήσεων από τους εξαιρετους ομιλητές.

Όπως σας ενημέρωσα με την έναρξη, μπορείτε να θέσετε ερωτήσεις στο chat προς τους ομιλητές, πλην όμως οι απαντήσεις τους θα δοθούν μετά την εσπερίδα και θα αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του ΕΛΙΣΜΕ, για την ενημέρωσή σας.

Αποφώνηση ως συντονιστής

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Αξιότιμα μέλη και φίλοι του ΕΛΙΣΜΕ, μέλη και φίλοι των Ποντιακών Συλλόγων στην Ελλάδα και των Ποντιακών Συλλόγων του αποδήμου Ελληνισμού, φτάσαμε στο τέλος της εσπερίδας μας.

Είμαι βέβαιος ότι ο ανά τον κόσμο διάσπαρτος Ποντιακός Ελληνισμός, αμάχητο τεκμήριο και ζωντανό κομμάτι του Οικουμενικού Ελληνισμού, θα αγωνιστεί συντονισμένα και με κάθε θεμιτό μέσο για τη διεθνή αναγνώριση της γενοκτονίας των 353,000 θυμάτων προγόνων μας.

Επιτρέψτε μου να εκφράσω και πάλι τα συγχαρητήριά μου και να ευχαριστήσω θερμά τους εκλεκτούς ομιλητές μας για την ανταπόκρισή τους στο κάλεσμά του ΕΛΙΣΜΕ και τις αξιολογότερες ομιλίες και εισηγήσεις τους.

Να είστε βέβαιοι ότι βάλατε ένα σημαντικό λιθαράκι στον αγώνα αναγνώρισης της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου και στην μεταλαμπάδευση των παραδόσεων, των ηθών και εθίμων και της γλώσσας στις επόμενες γενιές.

Επίσης να ευχαριστήσω θερμά όλους όσους συνέβαλαν στην διοργάνωση της εσπερίδας μας απόψε.

Σας καλώ όλους και όλοι μαζί ελάτε να διασώσουμε τη μνήμη της Γενοκτονίας, την πιο ηρωική ελπίδα της Ιστορίας μας και να παλέψουμε γι' αυτήν.

Ο Πόντος και η Γενοκτονία των Ποντίων προγόνων μας δείχνουν τον δρόμο.

**ΤΙΜΗ ΣΤΟΥΣ ΗΡΩΙΚΟΥΣ ΝΕΚΡΟΥΣ ΤΗΣ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑΣ ΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ!!!**

ΑΘΑΝΑΤΟΙ!!!

Η Ιστορία μας έχει δείξει, ότι οι Έλληνες ΔΕΝ το βάζουμε κάτω, ο Ελληνισμός ΔΕΝ πεθαίνει ποτέ ξαναγεννιέται μέσα από τις στάχτες του. Αυτό διαχρονικά μας λέει και ο μεγάλος ποιητής μας Ρίτσος με το ποίημά του “ Τη Ρωμιοσύνη Μην την κλαις ...”, μελοποιημένο από τον μεγάλο μας συνθέτη Μίκη Θεοδωράκη,

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

όπως μας το τραγουδούν ο Ματθαίος και Κωνσταντίνος Τσαχουρίδης στην ίδια εκδήλωση στο Ηρώδειο, συνδυάζοντάς με το γνωστό Ποντιακό

“Η Ρωμανίαν πέρασεν, η Ρωμανίαν πάρθεν, η Ρωμανίαν πέρασεν
ανθεί και φέρει κιάλλον.... . Ας το δούμε...

(Τρίτο Βίντεο έως 3.43 λεπτό)

<https://www.youtube.com/watch?v=CT5YExcjmjE>

Πριν καλέσω τον κύριο Πρόεδρο για να κηρύξει τη λήξη της εσπερίδας, θα κλείσουμε με τον εμβληματικό Πολεμικό χορό των Ποντίων, τη σέρα .

Όπως γνωρίζεται, η σέρρα ή σέρα, είναι πολεμικός χορός του Πόντου, που αποτελεί παραλλαγή του Πυρρίχιου. Έλαβε την ονομασία του επειδή χορευόταν κυρίως κοντά στον ποταμό Σέρα της Τραπεζούντας.

Περιλαμβάνει γρήγορες κινήσεις του σώματος, σύσφιξη των χορευτών μεταξύ τους, βίαια στροφή των ποδιών στο δάπεδο και συσπάσεις των μυών του σώματος.

Το 2018, προτάθηκε για ένταξη στον Κατάλογο Άυλης Πολιτισμικής Κληρονομιάς της UNESCO.

Ακολουθεί το βίντεο

Σέρα - Πυρρίχιος χορός - Πολεμικός χορός του Πόντου

(Έβδομο Βίντεο 2.70 λεπτά από 1.38)

<https://www.youtube.com/watch?v=yGjfpG3sA2c>

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Σας ευχαριστώ όλους για τη συμμετοχή, την υπομονή και την ανοχή σας στα όποια ενδεχόμενα ακούσια λάθη μας.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Κύριε Πρόεδρε, έχετε το λόγο για να κηρύξετε το πέρας της Εσπερίδας..!!!!

Κήρυξη Πέρατος εσπερίδας από τον κ. Πρόεδρο του ΕΛΙΣΜΕ.